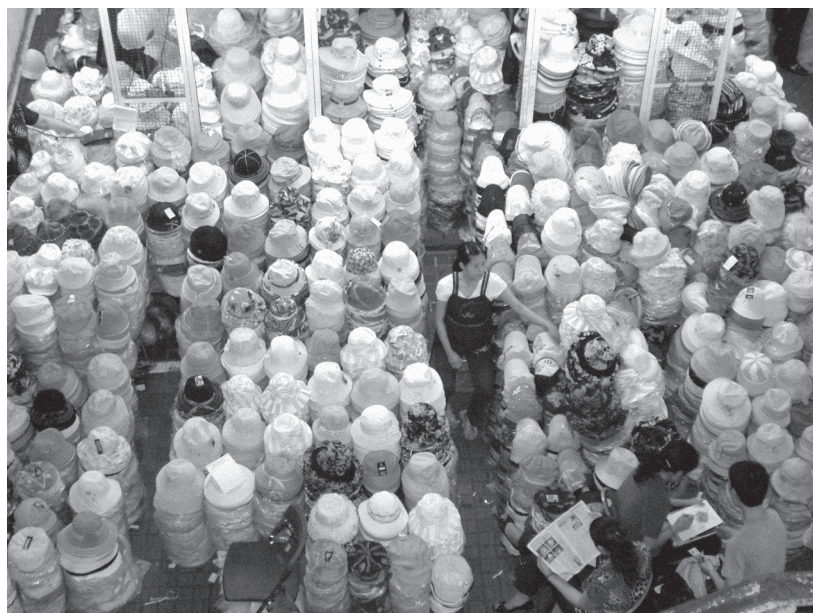

KRIMINÁLNÍ SÍŤ VE VIETNAMSKÉ DIASPOŘE.
PŘÍPAD ČESKÉ REPUBLIKY

Miroslav Nožina, Filip Kraus

KRIMINÁLNÍ SÍTĚ VE VIETNAMSKÉ DIASPOŘE

PŘÍPAD ČESKÉ REPUBLIKY

Praha 2009

Ediční rada nakladatelství Ústavu mezinárodních vztahů

Prof. PhDr. Pavel Barša, M.A., Ph.D. (Filozofická fakulta UK, Praha), Mgr. Ing. Radka Dru-
láková, Ph.D. (Fakulta mezinárodních vztahů VŠE, Praha), Doc. PhDr. Jan Eichler, CSc. (ÚMV,
Praha), JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D. (Fakulta sociálních věd UK, Praha), Prof. PhDr. Mi-
chal Klíma, M.A., CSc. (Metropolitní univerzita Praha), PhDr. Michal Kořan, Ph.D. (ÚMV,
Praha), Mgr. Ing. Petr Kratochvíl, Ph.D. (ÚMV, Praha), PhDr. Pavel Pšeja, Ph.D. (Fakulta so-
ciálních studií MU, Brno), Mgr. Dan Marek, Ph.D., M.A. (Filozofická fakulta UP, Olomouc),
Prof. PhDr. Lenka Rovná, CSc. (Fakulta sociálních věd UK, Praha).

Vydání této publikace bylo hrazeno z prostředků výzkumného záměru „Česká republika v mez-
inárodní politice“, identifikační kód MZV 4854605401.

Recenzovali: PhDr. Miroslav Scheinost
Kpt. Mgr. Miloš Vaněček

Miroslav Nožina, Filip Kraus
Kriminální síť ve vietnamské diaspoře. Případ České republiky

Vydal Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., v Praze roku 2009.

© Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., Praha 2009

Vědecký redaktor: PhDr. Vladimír Trojánek
Obálka: Jan Šavřda
Tisk: Petr Dvořák – tiskárna, Dobříš

ISBN 978-80-86506-82-1

Obsah

Úvod	7
Teoretická východiska	11
Informační zdroje a metodologie	15
Vietnamská diaspora v České republice v mezinárodním kontextu	19
Historická perspektiva: Rozvoj kriminálních aktivit Vietnamců v České republice	21
Vznik vietnamské diasporý: Demokratické změny v devadesátých letech a transfery Vietnamců do/přes české teritorium	24
„Klasické“ převaděčství	26
Pololegální transfery osob a zneužívání platných právních norem	33
Legální transfery osob	35
Pracovní agentury	37
Agentury ve Vietnamu	37
Agentury v České republice	40
Efekt obou typů transferů („ilegálního“ a „legálního“)	44
Legální a kriminální složka v životě vietnamské diasporý: hlavní aktéři	46
Usedlíci	46
Vietnamský „respektovaný muž“	50
Bo doi	53

Kriminální uskupení ve vietnamské diaspoře	55
Malé skupiny – gangy	56
Skupiny středního rozsahu	61
Velké skupiny organizovaného zločinu	62
 Vietnamské kriminální aktivity	 64
Hospodářská kriminalita	64
Celní a daňové delikty	65
Vývoz finančních prostředků, praní špinavých peněz a <i>hawala</i>	69
Nelegální výroba zboží a obchodování s ním	73
Výroba zboží klamavých značek a porušování duševního vlastnictví	74
Násilná trestná činnost	75
Lichva	80
Krádeže zboží	82
Obchodování s lidmi, prostituce	84
Osoby obchodované za účelem prostituce a otrocké práce z Vietnamu	84
Osoby, které se stávají předmětem obchodu až na území České republiky	86
Padělatelské aktivity (kreditní karty, pasy a doklady)	87
Obchod se zbraněmi	88
Obchod s drogami	88
Pěstování, zpracování a distribuce marihuany	92
 Vietnamsko-čínské vztahy	 96
 Vztahy českého a vietnamského podsvětí	 98
 Závěr	 100
 Poznámky	 107
 Résumé	 113
 Literatura	 120
 O autorech	 124

Úvod

Studie je příspěvkem k formování účinné české imigrační a bezpečnostní strategie vůči kriminalitě ve vietnamské diaspoře. Analyzuje strukturu a *mody operandi* vietnamských kriminálních sítí v České republice. Jejím záměrem je rovněž vytvořit identifikační model vietnamské diaspory, který by umožnil bezpečnostním složkám efektivněji zasahovat proti kriminalitě ve vietnamské diaspoře a současně se vyhnout kriminální stigmatizaci vietnamské emigrantské komunity jako celku.

V souvislosti s intenzifikací globálních migračních procesů v posledních desetiletích se neustále zvyšuje počet lidí žijících v diasporách – tedy mimo domovská území. Většina přichozích hledá ve svých nových působištích možnost, jak zlepšit svůj život a zajistit budoucnost pro své děti. Bohužel, zároveň s nimi přicházejí i nové formy zločinu. Do hostitelských zemí přinášejí doposud neznámé metody a techniky kriminální činnosti, nové kultury a filozofii zločinu, které úzce souvisejí s kulturami zemí nebo oblastí, z nichž pocházejí, a jsou následně modifikovány právním prostředím hostitelských zemí.

Zločinecká uskupení operující v prostředí diaspor představují pro hostitelské země značné bezpečnostní riziko – mají těžko identifikovatelné organizační struktury, při páchání trestné činnosti využívají nových *modů operandi*, místní bezpečnostní složky s nimi nezdědka nemají zkušenosti a neumějí s nimi pracovat. V tom jim mimo jiné významně brání kulturní a jazykové bariéry. Nebezpečnost těchto uskupení stoupá úměrně s jejich velikostí, stupněm organizovanosti a mezinárodním dosahem. Mnohdy znamenají přímé ohrožení bezpečnosti států, vyvolávají diskuse o rizicích a možnostech multietnické koexistence a fungování občanských společností v globalizujícím se světě.

Jedním z dynamických, a zároveň nejméně prostudovaných krimogenních fenoménů je problém šíření vietnamské organizované kriminality. V posled-

ních několika desetiletích, a obzvláště od roku 1975, počty Vietnamců žijících mimo Vietnam trvale rostou. Zároveň s tím roste i kriminalita ve vietnamských diasporách.

Vietnamská kriminalita v Evropě dnes zahrnuje široké spektrum aktivit: ekonomickou kriminalitu, převaděčství, obchod s bílým masem a prostituci, násilný zločin, krádeže, padělatelské aktivity, obchod s drogami a jejich výrobou, obchod se zbraněmi atd. Sama trestná činnost je prováděna prostřednictvím specifických *modů operandi*. Tyto kriminální aktivity představují přímé ohrožení národní bezpečnosti řady států, jež se zatím z velké části neúspěšně snaží zavádět nové prostředky k potírání vietnamské kriminality a nové integrační strategie ve vietnamských diasporách. Výroční zprávy Europolu¹ opakovaně uvádějí vietnamský organizovaný zločin mezi neaktivnějšími a nejhůře penetrovatelnými kriminálními uskupeními přicházejícími do Evropy (vedle organizované kriminality uskupení z bývalé Jugoslávie, dále albánského, ruskojazyčného, tureckého, marockého, nigerijského, kolumbijského a čínského organizovaného zločinu);² zločin navíc silně navázaný na prostředí dalších asijských diaspor.

Rovněž Česká republika již od počátku devadesátých let řeší problém vietnamské imigrace. Dvěma hlavními problémy, které v souvislosti s ní vystávají, jsou regulace této imigrace (a následná integrace občanů vietnamské národnosti do společnosti) a eliminace dnes již v ČR silně etablovaných vietnamských kriminálních sítí. V České republice jsou tyto sítě zapojeny do celé řady kriminálních aktivit, které mají narůstající tendenci. Úspěšně penetrovaly české státní struktury a jsou ve společnosti pevně etablovány.

V situaci, kdy mnohá společenství asijských imigrantů mají tendenci izolovat se od společenských a správních systémů ve svých nových zemích pobytu, je často velice obtížné nalézt předěl mezi „legální“ sférou a zločineckým podsvětím. Legální a nelegální činnosti existují mezi vietnamskou populací v dialektické jednotě a jdou spolu ruku v ruce. Někdy je velice problematické pokoušet se vidět tyto dvě součásti odděleně na základě evropských norem nebo podle evropských právních systémů. Mnoho z těchto činností představuje pouze kostky ve složité mozaice života vietnamské společnosti. Je nemožné nalézt jejich kořeny bez pochopení struktury, mechanismů fungování a kultury vietnamských komunit. Účinný postup proti nim je možný pouze za předpokladu, že dokážeme analyzovat jejich kriminální specifika.

I když se jedná o problém často artikulovaný jako vážné národní bezpečnostní riziko ve vládních dokumentech i ve veřejné debatě – a to jak v českém prostřední, tak i na mezinárodní úrovni –, je problém kriminality ve vietnamských diasporách jen málo prozkoumán. Důvodem je častá uzavřenost těchto komunit, odlišné kulturní prostředí s těžko „čitelnými“ strukturami sociálních vazeb a v neposlední řadě i častá nízká odborná připravenost výzkumníků či příslušníků bezpečnostních složek, kteří v těchto komunitách operují. Literatura, která tento problém mapuje, je proto stále značně chudá. Ve většině případů se soustřeďuje na popis a analýzu externích projevů vietnamské kriminality a nikoli jejich vnitřních operačních struktur. Doposud rovněž nebyl vytvořen koncept české bezpečnostní politiky vůči vietnamské minoritě. Existující koncepty zacházení s cizinci mají příliš obecný charakter a nereflexují vietnamská specifika.

Na vzniklou potřebu reagoval projekt Národního plánu výzkumu 2 a na něj navazující projekt Grantové agentury ČR „Organizovaný zločin ve vietnamské diaspoře“ (č. 407/09/1291), realizovaný na půdě Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. Jejich předmětem se stalo mezinárodní vietnamské podsvětí působící na území České republiky. Předložená studie je dílčím výstupem těchto dvou projektů.

Cílem výzkumu byly identifikace těchto kriminálních struktur v rámci vietnamské emigrantské komunity v České republice, rozbor jejich fungování a sociálních dopadů, zasazení českého problému do mezinárodního kontextu.

Hlavním tématem, diskutovaným ve studii, jsou způsoby koexistence legální a ilegální sféry ve světě vietnamské diaspory. Studie argumentuje, že tyto dvě sféry zde žijí v dialektické jednotě. Tato jednotu je ve studii demonstrována v historické perspektivě, v procesech ustavení vietnamské diaspory a v současném každodenním životě vietnamské diaspory v České republice.

Studie je rozčleněna do následujících tematických okruhů:

První část rozebírá teoretická a metodologická východiska studie, založená na přístupech kulturní antropologie (resp. antropologie kriminality). Autoři projektu při vytváření modelu vietnamských kriminálních struktur vyšli z modifikovaného konceptu asijských kriminálních sítí (Finckenauer–Chin). Jsou zde rovněž vyhodnoceny použité informační zdroje.

Druhá část rozebírá historická specifika vietnamské imigrace do bývalého Československa a počátky vietnamské přítomnosti v českém kriminálním podsvětí. Demonstruje schopnost vietnamských stínových podnikatelů a kri-

minálních delikventů operovat i v podmínkách uzavřeného totalitního státu střední Evropy.

Třetí část popisuje situaci po roce 1989, kdy fundamentální politické a sociální změny otevřely dveře nové vlně vietnamské imigrace a dalšímu pronikání vietnamského zločinu do České republiky. Analyzuje způsoby tranzitu vietnamských migrantů na/přes území ČR, organizované zejména na pololegální bázi (využívání mezer v českých imigračních zákonech a imigračním dohledu) a nelegální bázi (využívání falešných dokumentů, pašování lidí přes „zelenou hranici“ apod.). V důsledku těchto transferů byla v České republice ustavena jedna z nejsilnějších vietnamských diaspor v Evropě.

Čtvrtá část je věnována analýze vietnamského podsvětí v České republice. Rozebírá strukturu vietnamské diaspory v ČR, respektive její legální a ilegální složku, jež jsou navzájem úzce propojeny a často splývají jedna s druhou. Určuje rovněž klíčové aktéry, kterými jsou tzv. „respektovaní lidé“. Tyto osoby, které mají rysy jak legálních podnikatelů, tak zločineckých polhavlárů, jsou hlavními činiteli v těchto procesech. Jsou uznávány vietnamskou populací pro svoji schopnost vyřešit mnohé z jejích problémů a mají dobré styky s českou podnikatelskou elitou. Na druhou stranu tyto lidé vyvíjejí nelegální aktivity prostřednictvím zločineckých sítí pomocníků, vynucovačů a zkorumpovaných úředníků. Vytvářejí paralelní mocenské struktury v uzavřených světech asijských emigrantů. Studie identifikuje tyto struktury jako jednu z nejvážnějších překážek účinné integrace vietnamských emigrantů do prostředí české majority.

Pátá část je věnována rozboru vietnamských kriminálních aktivit, zejména hospodářské kriminality, násilné trestné činnosti, lichvy, krádeží zboží, obchodování s lidmi, obchodu se zbraněmi, produkce a obchodu s drogami.

Poté, co se Česká republika v lednu 2008 připojila k schengenskému bezpečnostnímu prostoru a došlo k otevření její hranice, probíhá rozsáhlá internacionalizace vietnamských kriminálních sítí. Účinný postup proti nim proto v rostoucí míře vyžaduje mezinárodní bezpečnostní spolupráci.

Text je ukončen závěrečným shrnutím problematiky. Jeho součástí jsou dílčí doporučení pro českou bezpečnostní politiku.

Teoretická východiska

Studie je teoreticky ukotvena v oboru kulturní a sociální antropologie, respektive antropologie kriminality. Kriminalita je v tomto kontextu studována nikoli jako statistická záležitost či jako záležitost jednoznačných faktů, nýbrž spíše jako kulturní produkt, který je proto nutné studovat jako ostatní kulturní produkty – jako určitý sociální „kreativní konstrukt“.³

Studie při zpracování problému využívá etnografické metody sběru dat a modelovou analýzu. Charakterizuje ji interpretativní přístup a umírněná strukturalistická stanoviska, uznávající roli individuálních aktérů a sociálně-kulturní specifika objektu výzkumu.

Základním konceptem, o němž se studie opírá, je koncept kriminálních sítí (*crime networks*), vycházející z Cantera a Alisona,⁴ definovaný na asijském materiálu Fnickenauerem a Chinem.⁵ Studie tento koncept modifikuje na prostředí vietnamských diaspor. Dále argumentuje, že fungování těchto kriminálních sítí ve vietnamských diasporách je založeno na vietnamské „vesnické mentalitě“ a emigrantských exploatačních strategiích přenesených do západního kulturního prostoru, kombinovaných s tradičními strukturami a *mody operandi* asijských kriminálních společností. Termín *network* je v této souvislosti chápán spíše ve smyslu volné, vnitřně pohyblivé struktury, nežli pevně propojené „sítě“.

Fnickenauerův a Chinův koncept vychází z tvrzení, že existuje rozdíl mezi „skutečným“, „tradičním“ asijským organizovaným zločinem a kriminálními sítěmi. Tento rozdíl spočívá ve faktu, že zatímco „tradiční“ asijské organizované kriminální skupiny vykazují všechny znaky organizovaného zločinu, tak jak jej definují oficiální dokumenty a odborná kriminologická literatura,⁶ kriminální síť řadu těchto charakteristik postrádá. Na druhé straně ale daleko flexibilněji reagují na *ad hoc* kriminální příležitosti a jsou hlouběji penetrovány do civilní společnosti.

„Tradiční“ asijské kriminální organizace, jako jsou triády, jakuza, jao-tou, jao-phro aj., mají svá území, víceméně pevnou a omezenou členskou základnu, hierarchickou strukturu řízení, jména, vyznačují se používáním násilí při monopolizaci ilegálních trhů.⁷ Některé z nich existují již po staletí a s vysokou pravděpodobností budou existovat i nadále. Podle Zhanga a China jsou tyto skupiny vzhledem k častým úzkým vazbám na určitá teritoria a prostředí poněkud handicapované při využívání kriminálních příležitostí, jež jsou nadnárodní povahy.⁸

Príslušníci asijských kriminálních sítí jsou naproti tomu zapojeni do nelegálních aktivit na *ad hoc* základě, jejich uskupení nemají jména, území či pevnou strukturu. Formují se spíše kolem specifických kriminálních příležitostí nežli v rámci etablovaných kriminálních organizací. Chovají se, a často tak i sami na sebe pohlíží, spíše jako oportunističtí podnikatelé než jako profesionální zločinci. Jejich účast v ilegálním „podnikání“ často iniciuje nukleární či širší rodina na základě nové příležitosti. V dané kriminální síti pak nezdědka působí lidé pocházející z jedné rodiny, vesnice, etnika, kteří žijí v zemích původu, tranzitu či destinace daných kriminálních operací. Jestliže je daná operace ukončena, kriminální síť se rozpadá.

Kriminální sítě jsou na mezinárodní scéně daleko flexibilnější nežli „tradiční“ asijská organizovaná kriminální uskupení, a v posledních letech zde jednoznačně dominují.⁹ Svět diaspor je pro ně vhodným prostředím.

Několik znaků, které jsou typické pro diasporu, jak je vymezuje Cohen,¹⁰ obsahuje rizikové faktory – silné rodinné, regionální a etnické vazby expandující z domovských zemí do diaspor vhodné pro vznik a rozvoj kriminálních sítí (tzv. „vesnická mentalita“ imigrantů), jazykové a kulturní bariéry, obtížné vztahy se společnostmi hostitelských zemí podporující izolaci emigrantů a vytváření paralelních mocenských struktur, neuspokojené naděje na zlepšení životních podmínek, návratové strategie a pocity „dočasnosti“ pobytu v zahraničí vedoucí k exploatačním strategiím.

G. Hickey ve vietnamské tradiční mentalitě zaznamenává homogenitu sociálních očekávání charakterizovanou silnou motivací k ekonomickým ziskům, silné sebeuvědomění, nevšimavost (ne-li pohrdání) k okolnímu světu mimo vlastní komunitu, akcent na rodinné a sociální vazby.¹¹ Tradiční Vietnamec se nepovažuje za nezávislou osobu, ale za součást v systému vztahů: jako člen rodiny, nebo vesnice, nebo v případě zločinců jako člen gangu.¹² Vietnamský badatel Le Xuan Khoa k tomu poznamenává: „Tendence

indočínských uprchlíků seskupovat se dohromady a vytvářet společenské organizační celky se dá vystopovat do minulosti až k tradičnímu modelu společnému všem agrárním společnostem v jihovýchodní Asii. „Individualismus, který je v jistém smyslu základem západní, obzvláště americké společnosti, je pro Vietnamce „...něčím nepochopitelným, protože jejich totožnost ve svém prvotním významu tvoří nerozlučnou součást širší, kolektivní stavby ega“, to je rodiny nebo sociální jednotky. Tento jev se dále posiluje v kulturně odlišném prostředí, kterým je západní svět pro nově příchozí z Indočíny. „Tím, že jsou odříznuti od svých rodin, vesnic a zemí,“ píše Le Xuan Khoa, „indočínské uprchlíky cítí naléhavou potřebu spojovat se dohromady a vytvářet společenské organizační celky jako sekundární zdroje bezpečnosti.“ Někteří odborníci tento fenomén nazývají „vesnickou mentalitou“.¹³

Jiný silný sociální fenomén představuje často se vyskytující pocit „dočasnosti“ pobytu vietnamského imigranta v hostitelské zemi. Tento pocit vede k bezohlednému využívání zdrojů v hostitelských zemích za účelem dosažení maximálního zisku v co nejkratší době, často bez ohledu na hranice zákona. Studie problém diskutuje a dokládá, že „dočasnost“ pobytu imigrantů je v mnoha ohledech fiktivní.

„Vesnická mentalita“ a exploatační strategie přesahují až do kriminální sféry a výrazně se tak projevují nejen v prostředí vietnamských diaspor v Evropě, ale i v prostředí vietnamských kriminálních sítí.

Pro asijské kriminální síť je charakteristická hluboká penetrace do společnosti a časté směšování legálních ilegálních aktivit. Z toho důvodu v životě vietnamských diaspor registrujeme legální a ilegální sféru. Tyto sféry nejsou izolovány, ale naopak propojeny řadou vazeb a příležitostných kontaktů. Mezi nimi se rozkládá široká šedá zóna pololegálních aktivit.

Legální a ilegální sféra jsou navzájem propojeny klíčovými postavami „bossů“ či „respektovaných mužů“ ve společnosti. Tyto osoby vyvíjejí nezákonné aktivity prostřednictvím kriminálních sítí asistentů, vynucovačů a zkorumpovaných úředníků. Na druhé straně pak vystupují jako seriózní podnikatelé a často mají dobré kontakty s podnikatelskými elitami v hostitelských zemích; nezřídka i s jejich politickými reprezentacemi. Ve vietnamských komunitách jsou respektováni pro svoji schopnost řešit mnohé jejich problémy a pro své osobní bohatství, které je pro obchodně orientovanou diasporu, jakou ta vietnamská bezesporu je, určujícím faktorem společenského postave-

ní. Vytvářejí v nich paralelní mocenské struktury založené na ekonomické moci, klientelismu a kontaktech s kriminálním podsvětím.

Nikoli pouze ekonomický tlak a očekávané zisky, ale i solidarita zrozená z „vesnické mentality“ a komplikovaná síť vazeb vzájemné „vděčnosti“ jsou důvody angažování mnoha vietnamských emigrantů, kteří jinak stojí mimo kriminální sféru, v řadě kriminálních aktivit. Odmítnutí žádosti o protislužbu „respektovanému muži“ není ve vietnamských komunitách častým jevem.

Role různých kriminálních delikventů a násilnických gangů ve struktuře života vietnamské komunity a kořeny její tolerance vůči nim jsou ve světle těchto faktů jasně viditelné.

Je příznačné, že příslušníci diaspor pod vlivem těchto paralelních struktur často projevují jen malou ochotu spolupracovat se správními a bezpečnostními orgány hostitelských zemí.

Informační zdroje a metodologie

Zejména po roce 1975 byla v západních zemích publikována řada studií k problému vietnamské diaspory.¹⁴ Komunistický a postkomunistický prostor je pokryt méně, extenzivnější výzkum zde začal mnohdy až v devadesátých letech.¹⁵

Rovněž v České republice bylo od druhé poloviny osmdesátých let realizováno několik výzkumných projektů. Většina z nich byla zaměřena na sociální a ekonomické dopady vietnamské imigrace.¹⁶ Kriminální aspekty imigrace a problematika kriminálních sítí je zmiňována pouze okrajově. Přínosné jsou studie zaměřené na obchod s drogami,¹⁷ obchod se ženami,¹⁸ vykořisťování vietnamských dělníků v ČR¹⁹ a nelegální ekonomické aktivity migrantů.²⁰

Z těchto důvodů se projekt musel opřít především o primární informace shromážděné ve spolupráci se specialisty Policie ČR, specialisty na vietnamskou problematiku a příslušníky vietnamské komunity. Navázal přitom na starší výzkumné aktivity, realizované na půdě Ústavu mezinárodních vztahů v Praze (ÚMV).

V roce 1992 ÚMV zahájil výzkum mezinárodního organizovaného zločinu (tzv. Program internacionalizace kriminality) v rámci zkoumání otázek mezinárodní bezpečnosti. Tento program zkoumá zeměpisné šíření, strukturu a dopad aktivit mezinárodního organizovaného zločinu v České republice a roli České republiky v mezinárodních zločineckých aktivitách. Také odhaduje budoucí směry vývoje českého zločineckého podsvětí a dopad této mezinárodní trestné činnosti na českou ekonomiku a společnost. V rámci programu byly provedeny rovněž vstupní analýzy zaměřené na vietnamskou kriminalitu v ČR.²¹ Na jejich základě byly vytyčeny základní pracovní hypotézy využitě v dalším výzkumu:

- legální a ilegální aktivity existují ve vietnamských komunitách v dialektické jednotě; fungování a koexistence legální a kriminální vrstvy je

založena na principech tradiční vietnamské mentality přenesené do západního kulturního prostoru;

- vietnamské kriminální sítě jsou úzce propojeny bez ohledu na hranice států; česká zkušenost s tímto fenoménem je v mnoha ohledech shodná se zkušeností řady evropských zemí, kde vietnamský organizovaný zločin vyvíjí aktivity.

Zkoumání vietnamského organizovaného zločinu se stalo i součástí výzkumného projektu ÚMV „Mezinárodní organizovaný zločin v České republice“ (1999–2002). Projekt se uskutečnil většinou prostřednictvím spolupráce s pracovníky české policie (především UOOZ²² a NPC²³) a zpravodajských služeb, kteří se podíleli na projektu, a prostřednictvím analýzy příslušných dokumentů. Hlavními sledovanými tématy byly vietnamské kriminální aktivity, jejich *mody operandi* a dopad těchto aktivit na českou ekonomiku a společnost.²⁴

V průběhu projektu byl sestaven rovněž základní pracovní model, vycházející z koexistence legální a kriminální složky ve vietnamských komunitách, jež propojují osobnosti „respektovaných lidí“.²⁵

Na základě tohoto modelu byl v letech 2007 až 2009 realizován výzkum v rámci projektu Národního plánu základního výzkumu 2 a na něj volně navazujícího projektu GA ČR (č. 407/09/1291). Poté, co se Česká republika v lednu 2008 připojila k schengenskému bezpečnostnímu systému, je totiž očekáváno další zdokonalování a rozmach vietnamských zločineckých sítí v ČR a jejich kontaktů na zahraničí. Původní projekt (1999–2002) byl rozšířen o nové údaje získané od zdrojů české policie, nevládních organizací a z rozhovorů realizovaných s příslušníky vietnamské komunity v České republice. Původní pracovní model byl na základě nově získaných dat významně zkorigován.

Základní snahou výzkumu z let 2007–2009 bylo překonat omezení dříve přísně „policejního“ pohledu a poskytnout komplexnější pochopení problému tím, že do něj budou zahrnuty poznatky a názory přicházející z prostředí vietnamské komunity. Z tohoto důvodu při něm byl využit kombinovaný antropologický přístup. Analýzy dat z relevantních primárních a sekundárních zdrojů, zejména policejních hlášení a dokumentů, byly dále doplněny prostřednictvím hloubkových rozhovorů s členy vietnamské komunity a nepřímým pozorováním, založeným především na metodě *snowballu*. Tato meto-

da spočívá ve sledování dění v komunitách prostřednictvím jejich vybraných členů jako prostředníků.

Struktura rozhovorů byla volná, přizpůsobená aktuální situaci a sociálnímu původu respondentů. Hlavní diskutovaná témata byla: způsoby transferů do České republiky, podnikatelské aktivity, životní očekávání, ekonomické a sociální vztahy ve vietnamské komunitě. Rozhovory přispěly zejména k pochopení struktury vietnamské diaspory v ČR a role kriminálních sítí. Konkrétní kriminální případy a kriminální aktivity byly diskutovány pouze obecně; převážně se jednalo o informace z prostředí vietnamské komunity, které jsou v komunitě všeobecně známé a sdílené.

Toto spektrum informací bylo dále doplněno prostřednictvím rozhovorů s příslušníky českých bezpečnostních složek, nebo bylo rozšířeno o informace pocházející od policejních informátorů z řad členů vietnamské komunity. Tyto informace již byly zaměřeny právě na konkrétní kriminální aktivity.

Významná část případů a postřehů byla shromážděna v průběhu vlastní policejní a terénní výzkumné praxe autorů.

Vzhledem k rozdílné hodnotě zdrojů byly shromážděné informace následně komparovány s informacemi pocházejícími z dalších zdrojů a analyzovány.

Zatímco informace nekriminálního charakteru bylo v prostředí vietnamské komunity relativně snadné získávat a ověřovat, v případě informací kriminálního charakteru tomu bylo přesně naopak. Tyto informace měly ve vztahu k danému výzkumu zásadní význam, ovšem bylo podstatně obtížnější je získat a bylo rovněž nutné s nimi pracovat se značnou opatrností. Opírají se zejména o skutečnosti, s nimiž se jeden z autorů setkal během své policejní praxe kriminalisty, nebo se s nimi seznámil v rámci práce s informátory z prostředí vietnamské komunity.

Již motivace ke spolupráci ze strany informátorů byla různá: od touhy po pomstě přes širokou škálu pohnutek až po skutečný zájem o zlepšení bezpečnostní situace v prostředí vietnamské komunity (velká část Vietnamců jsou patrioti, jimž velmi záleží na pověsti jejich komunity). Rovněž je nutno podotknout, že i informátoři z prostředí vietnamské komunity pracovali s různými zdroji; některé informace pocházely jen z „druhé ruky“, a nebylo je tedy možné zpětně ověřit. V některých případech sám informátor nebyl schopen posoudit hodnotu jím poskytované informace, neboť pracoval jen s omeze-

ným okruhem informací. Podle toho se také liší kvalita informací pocházejících z těchto zdrojů.

V rámci policie je rozpracován systém hodnocení těchto informací, který se sice může u jednotlivých útvarů poněkud lišit, ale v zásadě platí, že informace je „oznámkována“ či ohodnocena dle své důvěryhodnosti, využitelnosti a závažnosti. Podle tohoto hodnocení je s ní nadále pracováno s jako více či méně věrohodnou, či je zavržena jako zcela nepodložená.

Tento postup byl přejat i pro potřeby studie – to se týká zejména analýzy dat, shromážděných během daného výzkumu. V rámci možností jsou používány operativní informace, které pocházejí minimálně ze dvou na sobě nezávislých zdrojů.

V textu jsou uváděny buď již ukončené případy či případy, které nepodléhají povinnosti mlčenlivosti autora. Totožnosti osob a okolnosti případů jsou záměrně pozměněny tak, aby bylo možné základní informaci s potřebnou mírou vypovídající hodnoty využít pro dosažení cíle výzkumu, ale aby byla zároveň znemožněna identifikace a případné ohrožení jednotlivých akterů, poškozených, pachatelů, a zejména samotných informátorů, či identifikace konkrétních případů, a nebylo dotčeno právo zúčastněných na ochranu osobnosti.

Dále jsou v rámci analýzy využívány fiktivní modelové případy, které na základě konkrétních vyšetřených případů popisují základní *mody operandi* vietnamských kriminálních aktivit.

Terénní pracovníci působící ve vietnamské komunitě, respondenti z vietnamské komunity a bezpečnostních služeb, a rovněž důvěrné materiály, jsou kvůli bezpečnosti v textu citováni jako „zdroje z vietnamské komunity“ (ZVK), „zdroje české policie“ (ZČP), „zdroje terénní pracovníci“ (ZTP) apod. Pokud je to s ohledem na právní aspekty a z bezpečnostních důvodů možné, jsou pro upřesnění uváděny i další specifikace.

Informace čerpané z jiných publikací a otevřených zdrojů jsou opatřeny standardním poznámkovým aparátem.

Vietnamská diaspora v České republice v mezinárodním kontextu

Ze tří milionů *Việt Kiều* (zámořských Vietnamců) více než 1,5 milionu osob vietnamského původu žije ve Spojených státech, 60 000 v Kambodži a 152 000 v Kanadě. Austrálie hostí 157 000 Vietnamců, Francie, která má nejstarší vietnamskou diasporu v Evropě, hlásí 250 000 vietnamských usadelníků. Až 150 000 vietnamských emigrantů je v Ruské federaci, 84 000 v Německu, 35 000 ve Velké Británii a 18 000 v Norsku. 30 000 až 50 000 Vietnamců žije v Polsku. Údaje z České republiky udávají počet 55–60 000 Vietnamců.²⁶

Zámořské Vietnamce můžeme obecně rozdělit do tří odlišných kategorií. První sestává z osob, které bydlely mimo Vietnam před rokem 1975 (zejména v Kambodži, Číně, Laosu, Francii a v kanadském Quebecu). Tito vietnamští emigranti jsou jednou z nejlépe integrovaných nezápádních přistěhovaleckých skupin v západních zemích. Ke druhé kategorii náležejí ti *Việt Kiều*, kteří uprchli z Vietnamu po roce 1975, a jejich potomci. Obvykle žijí v industrializovaných státech Severní Ameriky, západní Evropy a v Austrálii. Většina jich pochází z jižní části Vietnamu a jejich životní styl a uvažování jsou odlišné od životního stylu a způsobu uvažování emigrantů pocházejících ze severního a středního Vietnamu.

Třetí kategorie se skládá z Vietnamců studujících a pracujících v bývalých komunistických zemích, kteří se rozhodli tam zůstat a založili základnu pro nové vietnamské přistěhovance přijíždějící po demokratických změnách na konci osmdesátých let. Tato kategorie se nachází hlavně ve střední a východní Evropě, včetně České republiky. Z velké části se jedná o obyvatele severního a středního Vietnamu.

V prostředí všech tří kategorií *Việt Kiều* se etablovaly silné zločinecké struktury, jež silně ovlivňují život vietnamských diaspor po celém světě.

Vietnamská kriminalita na mezinárodní úrovni dnes zahrnuje široké spektrum aktivit: ekonomickou kriminalitu, pašování lidí, obchod s lidmi a prostituci, násilnou trestnou činnost, krádeže, padělatelské aktivity, obchod s drogami a zbraněmi atd., často prováděné prostřednictvím specifických *modů operandi*. Jak ukazují studie vietnamské kriminality, tyto struktury, jejich spektra kriminálních aktivit a *mody operandi* mají řadu společných znaků, jako jsou prolínání legální a nelegální sféry, významné postavení „respektovaných mužů“, využívání nájemných vrahů a donucovačů *bo doi* aj., v mnoha ohledech se však vlivem lokálních podmínek i vlivem rozdílného vývoje liší.

Tato studie je zaměřená na problematiku České republiky, respektive pojednává o kriminalitě ve vietnamské diaspoře „třetí kategorie“ *Việt Kiều*.²⁷

Historická perspektiva: Rozvoj kriminálních aktivit Vietnamců v České republice

Abychom pochopili současnou roli Vietnamců v českém kriminálním prostředí, musíme se vrátit do historie vzájemných vztahů mezi bývalou Československou socialistickou republikou (ČSSR) a Vietnamskou demokratickou republikou (VDR).

První větší vlny vietnamských přistěhovalců začaly přicházet do ČSSR v roce 1956. Většina z nich byli sirotci a studenti. Od roku 1967 bylo v ČSSR 2100 vietnamských pracovníků a učňů.²⁸ Od počátku sedmdesátých let bylo každoročně připravováno pro studium na českých středních a vysokých školách se stipendii od Ústředního výboru Komunistické strany Československa, Ústřední rady odborů a československé vlády přibližně 500 vietnamských studentů.²⁹

Československo představovalo také jeden z významných zdrojů zbraní a vojenského materiálu pro severovietnamskou armádu a jihovietnamské hnutí odporu ve válce v Indočíně.³⁰ Krátce po jejím skončení dále nabyly na důležitosti hospodářské a politické vztahy obou zemí v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), která byla založena pro podporu hospodářské spolupráce mezi zeměmi sovětského bloku. Československo vyváželo do Vietnamu průmyslové zboží a investiční celky výměnou za suroviny a zemědělské výrobky.

Na počátku osmdesátých let vietnamská vláda ve snaze splatit své válečné dluhy a vyplnit rostoucí mezeru ve vývozních a dovozních vztazích začala do ČSSR vyvážet vietnamskou pracovní sílu. Do Československa byly převezeny tisíce Vietnamců v rámci takzvaného „programu pomoci trpícímu Vietnamu“.

Projekt byl pečlivě organizován vietnamskou a československou vládou. Mladí Vietnamci, obvykle ve věku 18–20 let (a proto nikoli bývalí vojáci z války v Indočíně, jak se často tvrdí v tisku), dostali základní jazyko-

vé a odborné vzdělání v počátečním stadiu ve Vietnamu, které trvalo tři až šest měsíců. Poté byli převezeni do ČSSR, kde pokračovali ve své jazykové přípravě po další tři až šest měsíců v sedmi studijních střediscích. Ze studijních středisek byli poté rozděleni do textilních, chemických a průmyslových továren po celém území Československa. Jejich smlouvy zpravidla trvaly čtyři roky (někdy byly prodlouženy až na sedm let). Odborné vzdělávání vietnamských pracovníků pokračovalo i na nových místech podle požadavků jejich zaměstnavatelů.³¹ Ačkoliv oficiální počty vietnamských dělníků nebyly nikdy zveřejněny, odhaduje se, že systémem „dobrovolné práce“ v ČSSR v průběhu osmdesátých let prošlo mezi 70 000 až 120 000 mladých Vietnamců. V letech 1980–1989 jich zpravidla současně pobývalo na československém území kolem 30 000. V roce 1990, když vypršela platnost československo-vietnamské dohody o pracovních silách, v zemi stále pobývalo 20 000 Vietnamců.³² Někteří z nich se v Československu dobře adaptovali, uzavřeli manželství s místními dívkami a chlapečci a naučili se dobře češtinu. Tyto osoby se staly základem pro novou vlnu přistěhovalců přicházejících do České republiky po roce 1989. Nezřídka se z řad těchto osob rekrutovaly první výraznější osobnosti vietnamského kriminálního podsvětí.

Program více méně dobře fungoval během první poloviny osmdesátých let. První vlny studentů a dělníků se skládaly z pečlivě vybraných mladých lidí s komunistickým zázemím (např. členové organizace komunistické mládeže a komunistické strany). Tito lidé pocházeli téměř výlučně ze severního a středního Vietnamu (Hanoj, Langson, Haiphong atd.), tedy z regionů pod dlouhodobým komunistickým vlivem. Ve druhé polovině osmdesátých let program postupně upadal a obě strany začaly situaci široce zneužívat. Československo zaměstnávalo vietnamské dělníky v nepopulárních a špatně placených profesích, vietnamští koordinátoři programu byli angažováni do organizování placené migrace a do činností na černém trhu. Obzvláště ve druhé polovině osmdesátých let kvalita pracovníků postupně upadala díky nízkému zájmu potenciálních dobrovolníků a výběr se stal formálním. V té době kolovaly zvěsti o tom, že vietnamská policie sháněla „dobrovolníky“ mezi mladistvými delikventy v ulicích Hanoje a Saigonu.³³

Je obtížné odhadnout, kdy byly založeny první vietnamské kriminální struktury v ČSSR, protože československá vláda a bezpečnostní složky zavíraly nad tímto problémem z politických důvodů oči. Bylo to pravděpodobně v polovině osmdesátých let. Během svých začátků byla vietnamská

trestná činnost spojena s drobným podnikáním vietnamských dělníků snažících se zlepšit své příjmy. Dělníci dostávali pouze 40–50 % své reálné mzdy v ČSSR. Zbytek peněz byl částečně vyměněn na vietnamskou měnu, dongy, a vyplácen jejich rodinám ve Vietnamu ve formě malých měsíčních příspěvků a jako zvláštní bonus po jejich návratu domů; podstatná část mzdy byla použita vietnamskou vládou na „pokrytí cestovních nákladů pracovníků“, jinými slovy na splácení vietnamského zahraničního dluhu. Životní úroveň vietnamských pracovníků proto nebyla příliš vysoká. Řada z nich v důsledku toho hledala další příjmy. Nekontrolovaná pracovní činnost byla ovšem oficiálně zakázána a dělníci mohli pracovat pouze ve svých přidělených zaměstnáních a pod kontrolou svých nadřízených pracovníků. V důsledku toho se uchylovali k nelegálním nebo pololegálním aktivitám na českém černém trhu.

Vietnamci brzy zjistili, že v české společnosti existuje vysoká poptávka po „západním“ módním zboží, jako jsou oděvy, digitální hodinky a elektronika. Začali proto vyrábět džinsy a oblečení s falešnými značkami západních firem z ukradeného textilního materiálu produkovaného na export v továrnách v ČSSR. Dalším zdrojem příjmů se stal dovoz zboží, zejména hodinek a levné elektroniky, s falešnými obchodními značkami z Asie.

Toto původně drobné podnikání se rozrostlo, když se do něj zapojili dohlížitelé skupin pracovníků a zřejmě zaměstnanci vietnamského velvyslanectví v Praze. Podle očitých svědků ve druhé polovině osmdesátých let přistávala na starém ruzyňském letišti (které se používalo pro přijetí zahraničních delegací, pro vojenské účely, charterové lety apod.) zvláštní letadla naložená asijským zbožím. To probíhalo pod dohledem zaměstnanců vietnamského velvyslanectví. Zboží se překládalo na nákladní auta a odváželo z letiště, aniž přišlo do styku s českými celníky. Po několika dnech se objevilo na černém trhu.³⁴

V opačném směru to byly hlavně jízdní kola, malé motocykly a šicí stroje, které se převážely v letadlech oficiálně pronajatých pro přepravu pracovníků vracejících se do Vietnamu. Není jasné, jak bylo do Vietnamu propašováno zboží s falešnými západními obchodními značkami vyrobené na Tchaj-wanu, v Singapuru, Hongkongu, Indonésii atd., ale obchodní sítě černého trhu mezi asijskými zeměmi a Československem přes Hanoj fungovaly po léta.³⁵ Demokratické změny v roce 1989 ve východní Evropě otevřely dveře pro další rozmach tohoto typu obchodu.

Vznik vietnamské diaspory: Demokratické změny v devadesátých letech a transfery Vietnamců do/přes české teritorium

Po „sametové revoluci“ v Československu v roce 1989 se situace ve společnosti dramaticky změnila. Vedle demokratických svobod změny po roce 1989 přinesly i nežádoucí vedlejší efekty. Otevřením státních hranic byla nelegální přeprava zboží a osob přes Českou republiku posílena. Obrovská ekonomická transformace a náhlé vytvoření svobodného trhu přinesly mnohé příležitosti pro kriminální „podnikání“.

Český právní systém se jen postupně a s velkými obtížemi měnil a přizpůsoboval demokratickým standardům a potřebám tržního hospodářství, justiční a policejní aparát byly zásadně rekonstruovány a policie zpočátku neměla zkušenosti při vyšetřování organizovaného zločinu. Slabě organizované místní podsvětí představovalo malou konkurenci pro dravé a vysoce profesionální zahraniční skupiny. V důsledku toho bylo pronikání a ustavování nadnárodních kriminálních uskupení na českém území rychlé a efektivní. Během dvou let po demokratických změnách se v České republice etablovala prakticky všechna hlavní nadnárodní zločinecká uskupení z bývalého Sovětského svazu, Balkánu, Itálie a jiných evropských zemí, a rovněž uskupení z Asie, Latinské Ameriky, Středního východu a subsaharské Afriky. Hlavním motorem aktivit organizovaného zločinu se tak nestalo domácí podsvětí, ale zločinecké organizace přicházející ze zahraničí.

Vietnamská komunita v České republice byla těmito společenskými změnami hluboce zasažena. Vztahy mezi Českou republikou a Vietnamem se zhoršily a zájem transformujícího se českého průmyslu a zemědělství o vietnamské pracovníky prudce poklesl. Na základě již existujících dohod byli

do České republiky do roku 1992 posílání někteří další studenti a dělníci, ale nové smlouvy již nebyly uzavřeny.³⁶

S tím, jak končila stipendia a smlouvy, byli studenti a dělníci nuceni k návratu domů. Česká vláda se také rozhodla zaplatit kompenzace vietnamským dělníkům, kteří se budou chtít vrátit domů před ukončením svého kontraktu. Většina z těchto dělníků se ovšem rozhodla zůstat v Československu nebo emigrovat na Západ. Doba pro ně byla příznivá, přistěhovalecké předpisy byly nedostatečné a policie a zpravodajské služby byly částečně paralyzovány. Podle českého práva bylo velice jednoduché zaříditi si živnost a na jejím základě obdržet povolení k trvalému pobytu. Mezery v přistěhovaleckých předpisech umožnily mnohým smluvním dělníkům a bývalým studentům vyhnout se návratu do Vietnamu a založit si v České republice obchodní firmy. V roce 1990 v zemi stále pobývalo 20 000 Vietnamců.³⁷ Situace rovněž přitahovala novou vlnu ekonomických migrantů z Vietnamu.

Modely přepravy Vietnamců do České republiky se změnily od počátku devadesátých let několikrát, protože vstoupily v platnost nové přistěhovalecké předpisy, změny v azylové politice a policejní zákazy. Mnohé z těchto změn byly spojeny s přípravou českého právního a bezpečnostního systému na vstup do schengenského prostoru v lednu 2008.

Vedle nelegálních transferů byly převládající modely vietnamského přistěhovalectví založeny na využívání mezer v českém právním systému. Proto byly v podstatě „legální“. V případě následného přesunu do některé ze západních zemí, kde bylo přistěhovalectví silněji kontrolováno, přeprava často pokračovala na nelegálním základě.

Pašování osob přes „zelenou čaru“ (nelegální překračování hranic) bylo časté v devadesátých letech a stále pokračuje s nižší intenzitou. Česká republika se stala zemí určení a rovněž tranzitním územím pro přepravu asijských migrantů na Západ. Příslušníci asijské komunity (Vietnamci a Číňané) jsou hlavními pachateli těchto trestných činů. Současným trendem je i narůstající počet „zákazníků“ – uprchlíků pašovaných ze Střední Asie, jižní Asie a z Balkánu.

Pololegální a nelegální transfery osob, jinak také „převaděčství“, prošly v období posledních pěti let podstatnými změnami. Před tímto obdobím dominoval převod běženců přes hranice jednotlivých států (transfery osob tzv. „přes zelenou“; v čínském a názvosloví je tato forma nazývána „hadí“ cestou). Běženci v cílových destinacích nejprve působili jako ilegální při-

stěhovalci a až posléze byl jejich pobyt v zemi legalizován (v případě čínského a vietnamského organizovaného zločinu se jednalo o nelegální přechod hranic do ČR či dalších zemí EU přes Ruskou federaci a pobaltské státy).

V dnešní době převaděčské organizace spíše zneužívají nedokonalost imigračních zákonů jednotlivých zemí EU, kdy je ve Vietnamu transferované osobě vyřízeno povolení k pobytu a ta do ČR přicestuje legálně – v poslední době zejména jako pracovník kontraktovaný některou z agentur, jež zajišťují pracovníky pro velké společnosti typu Škoda auto a.s. nebo Škoda Plzeň, či jako osoba samostatně výdělečně činná. Ačkoli se totiž jedná o vcelku legální způsob transferu osob, v řadě případů jde o nekvalifikované pracovníky s padělanými certifikáty dosaženého vzdělání či podvedené osoby toužící po vycestování do některé ze zemí EU.

Obě tyto činnosti dosud koexistují a dokonce se vzájemně doplňují. Jejich *mody operandi* se však od sebe významně liší. Odlišný je i sociální status jednotlivých migrantů. Obecně platí, že lidé, kteří přicestovávají legální cestou, mají vyšší společenský status nežli migranti přicházející do ČR převaděčskými kanály bez platných cestovních dokladů.

Nelegální a pololegální transfery osob je nutno striktně oddělit od tzv. obchodu s lidmi či obchodu s bílým masem. *Mody operandi* i organizace transferů osob mohou být v případě obou aktivit velmi podobné. Pachatelé obou forem této trestné činnosti například využívají k jejímu páchání padělaných dokumentů či jejich částí, které buď nakupují od dalších osob, zabývajících se paděláním těchto dokumentů (viz níže), nebo si je vyrábějí sami apod. Konkrétní obsah těchto forem trestné činnosti je však různý.

„Klasické“ převaděčství

Tato původní forma se vyznačuje přechody běženců přes zelenou hranici, a to nejrozličnějšími způsoby.

Jedním z nejčastějších modelů nelegální přepravy vietnamských migrantů je, že putují letadlem nebo vlakem do Ruska. Poté cestují přes Ukrajinu na Slovensko a do České republiky. Cesta trvá dva nebo více měsíců. Životní podmínky přepravovaných vystěhovalců jsou tvrdé. Násilí a dokonce znásilňování žen během cest nejsou ničím neobvyklým.

Typickými vietnamskými „zákazníky“ převaděčských organizací jsou lidé, kteří mají doma ve Vietnamu špatně placená zaměstnání či vyhlídky do budoucnosti. Proto se rozhodnou zlepšit svoji ekonomickou situaci vycestováním do některé ze zemí EU. Přitažlivou destinací bývá Německo, ovšem ČR rovněž nabízí zajímavé možnosti – navíc je i výrazně levnější a k přistěhovalcům z Asie i v mnoha ohledech benevolentnější.

Protože cena legálního transferu zprostředkovaného agenturou se pohybuje mezi 8–12 000 USD, zatímco cena nelegálního transferu za pomoci převaděčské organizace se pohybuje „pouze“ mezi 4–6000 USD, mnoho migrantů se uchyluje k této levnější, i když rizikovější variantě.³⁸

Migranti následně opouštějí Vietnam legální cestou – zpravidla letecky do Moskvy. Tam jsou převezeni například do tajného bytu v Moskvě nebo v jejím sousedství, kde čekají na další přesun, obvykle uzamčení a izolování. Jsou zde rovněž přerozděleni do skupin podle místa konečné destinace (v této fázi může vietnamský migrant cestovat například s čínskými, indickými či afghánskými běženci, ale i s běženci ze Sri Lanky či Pákistánu).

V Moskvě může dojít k odebrání osobních dokladů běženců s poukazem na možnost zadržení, neboť není žádoucí, aby byly transferované osoby zadrženy s osobními doklady. To jim při zadržení umožní uvést smyšlenou identitu, pod kterou budou vyhoštěni zpět do Vietnamu a mohou podniknout cestu v rámci druhého pokusu.

Po několikátýdenním čekání jsou migranti přepraveni (často na korbě nákladního vozu krytého jen plachtou, či v prostoru cisterny na mléko apod.) do další destinace. Pokud směřují do Polska, SRN či severských zemí, potom jsou tranzitními zeměmi Bělorusko a Estonsko. Pokud je cílovou zemí ČR, Rakousko či Itálie, případně Francie, Španělsko či Portugalsko, potom je tranzitní zemí zpravidla Ukrajina.

V dané tranzitní zemi jsou běženci obvykle opět ubytováni, opět přerozděleni do skupin, tentokrát podle „spěšnosti“ toho kterého běžence, a poté je nutno vyčkat příhodného okamžiku k přechodu hranice (zde může migrant čekat i několik týdnů). Následně je přikročeno pravděpodobně k nejriskantnější části celé cesty, neboť hranice mezi pobaltskými republikami a východními členy EU patří k nejtřeštěnějším v rámci Evropy.

Je zadokumentováno značné množství způsobů přechodu této hranice; některé hovoří o překročení vodních toků v malých kánoích, lesních cestách mezi ostatními dráty, ale také o cestě po zamrzlých vodních plochách, které

se staly mnoha migrantům osudnými. V rámci těchto přesunů se dle pokynů převaděčů běženci pohybují zpravidla v řadě za sebou – odtud pochází i jejich přezdívka „kachny“. Tato strategie je využívána ke znemožnění zjištění bližšího počtu běženců ze strany ochránců hranic.

V dalších zemích – v Polsku, Maďarsku či na Slovensku – bývá migrant naložen do kontejneru opatřeného obchodní plombou a umístěného na nákladní vozidlo (byly však také zaznamenány případy běženců objevených v prostoru cisterny dovážející mléčné výrobky či pod sedadly osobních vozidel) a přepraven do požadované destinace prakticky po celé Evropě. Zde je předán „kontaktním osobám“ (často to bývají rodinní příslušníci) či ukryt do doby získání povolení k pobytu.

Nevýhodou tohoto způsobu tranzitu je, že je jak časově náročný, tak velmi nebezpečný, zejména kvůli možnosti zadržení, zranění či úmrtí v extrémních podmínkách, či při nočních přechodech hranic. Migranti se mnohdy následně stávají obětmi obchodu s lidmi, neboť v cílové zemi nemají povolení k pobytu ani prostředky k obživě. Spojení s rodinou prakticky nefunguje a je nutno hradit další náklady spojené se získáním potřebných dokladů a povolení k pobytu. Běženci bez dokladů tak často končí jako výrobci ilegálních cigaret, lihovin, pěstitelé marihuany či v případech žen jako prostitutky.³⁹

Pan H (svobodný, 25 let) se narodil v Nam Dinh ve Vietnamu. Pracoval v malé rodinné firmě jako instalatér a opravář klimatizací. Jeho otec a bratr stále pracují v této firmě. Měl mzdu 1 milion vietnamských dongů (přibližně 70 amerických dolarů) měsíčně. To bylo dostatečné pro základní výživu čtyřčlenné rodiny, ale již ne pro investice do budoucnosti. Pan H proto s pomocí jednoho člověka ze sousedství kontaktoval zprostředkovatele, jehož syn již dlouhou dobu bydlel v České republice. Poté, co měl pan H dorazit do České republiky, jeho rodina měla za jeho přepravu zaplatit 6500 amerických dolarů.

Cesta trvala šest měsíců a podmínky byly hrozné. Pan H přijel do Moskvy se skupinou třiceti dalších Vietnamců bez jakýchkoli dokladů. Museli dlouhou dobu čekat, zatímco jejich „průvodce“ vyjednával o „vstupním poplatku“ s ruskými celníky. Celníci prováděli brutální osobní prohlídky členů skupiny, protože nebyli spokojeni s nabídnutým úplatkem. Nakonec, když nenašli žádné další peníze, je nechali jít.

Po nějaké době strávené v Rusku byli Vietnamci převezeni v kamionu na místo blízko hranic s Ukrajinou. Potom museli v chladné zimní noci přejít hranici pěšky. Všichni z nich byli jen lehce oblečení. Na druhé straně hranic byli ukryti do jiného kamionu a převezeni do bytu bez záchodu a koupelny. Namísto záchodu užívali vědra. Jejich cesta poté pokračovala přes Ukrajinu a Slovensko do České republiky.

Pan H se nyní nachází v zemi bez dokladů potřebných k získání živnostenského oprávnění nebo trvalého pobytu. Musí pracovat nelegálně pro vietnamskou firmu. Jeho životní podmínky jsou nyní horší, nežli byly ve Vietnamu.⁴⁰

Pokud je organizace schopna zajistit legální přepravu vystěhovalce do České republiky, jeho cesta do západní Evropy pokračuje nelegálně až ve své druhé části, většinou přes česko-německou hranici. Český průvodce pracující pro vietnamský pašerácký gang nebo vietnamský průvodce vede skupinu přistěhovalců do blízkosti hranice a ukáže jim, kam mají jít. V případě větší skupiny je průvodce převede osobně přes hraniční čáru. Spolupracující společníci čekají na druhé straně. Cena za převedení z České republiky do Německa se v minulých letech pohybovala mezi 500 až 1000 americkými dolary.⁴¹

Odhaduje se, že v průběhu devadesátých let přešlo ilegálně přes území České republiky do Německa přibližně 10 000 Vietnamců.⁴²

Byly zjištěny i trasy z Německa do České republiky. Po demokratických změnách v roce 1989 Česká republika čelila dvěma silným vlnám vietnamského přistěhovalectví z Německa. V roce 1991 se německá vláda rozhodla zaplatit vietnamským dělníkům dovezeným během komunistického období 3000 marek výměnou za to, že se vrátí domů před vypršením jejich smluv. Mnozí z nich tento obnos přijali, ale namísto návratu do Vietnamu se vystěhovali do České republiky. Druhá vlna se zdvihla v polovině devadesátých let poté, co německá a vietnamská vláda podepsaly repatriační dohodu. Následkem toho mnozí Vietnamci, kteří žili v Německu, nelegálně emigrovali z Německa do České republiky, Polska, na Slovensko, do Nizozemska, Ruska a do Kanady. V České republice dnes žijí hlavně v oblastech blízko německé hranice (Cheb, Potůčky) a v Praze. Mnozí z nich stále mluví lépe německy nežli česky.⁴³

Pan K bydlí ve městě Chebu blízko česko-německé hranice. Je soukromým obchodníkem na největším místním vietnamském tržišti. Má přítelkyni a desetiletou dceru navštěvující místní školu. Dříve byl ve Vietnamu stavebním dělníkem a podílel se na stavbě velké přehrady. Později se přihlásil na práci v Německé demokratické republice na základě německo-vietnamské dohody. Na počátku devadesátých let svůj kontrakt v Německu ukončil a dostal 3000 marek jako kompenzaci. Vrátil se domů, ale nebyl si tam schopen najít práci a potýkal se s ekonomickými problémy. Rozhodl se proto vrátit do Německa, kde stále žili někteří z jeho dřívějších vietnamských přátel. Za dopravu do Německa přes Rusko zaplatil pašerácké organizaci 2000 amerických dolarů, ale podvedli ho. Přívodce v Rusku na něm požadoval ještě 1000 amerických dolarů za další přepravu. Pan K ale už neměl peníze, a musel proto zůstat v Rusku nelegálně. Prodával malá množství zboží v metru a na autobusových nádražích. Byl přitom stále obtěžován policií, která na něm požadovala „zvláštní poplatky“, a utíkal před ní. Po roce nashromáždil dostatečný obnos pro cestu do Německa.

Po příjezdu do Německa pan K bydlel v azylovém domě a prodával cigarety na ulicích a na tržištích. Po jednom měsíci měl problémy s místními Vietnamci, kteří již měli svoje vymezená území pro obchodování ve městě. Byl zadržen německou policií a poté z obavy před repatriací uprchl do České republiky. Překročil hranice za pomoci jistého muže, kterému zaplatil 100 německých marek.⁴⁴

Vůdcové převaděčských organizací jsou osoby čínského a vietnamského původu a jejich pomocníky jsou pak místní lidé, tedy Rusové, Ukrajinci, Češi, Němci atd. Místní pomocníci jsou často napojeni na kriminální podsvětí. Nejaktivnější z takových organizací v České republice v minulých letech byla skupina „Východní větev“ (toto jméno jí dala česká policie) – síť organizující pašování osob z Vietnamu a Číny přes Moskvu, Prahu a severočeské město Most do Německa, Francie a Velké Británie. Vůdcem organizace byl etnický Číňan nejspíše bydlící v Moskvě; druhé centrum organizace bylo pravděpodobně v Paříži.⁴⁵ S touto organizací byla spojena známá tragédie v Doveru z června 2000, při níž celníci našli mrtvolu 58 udušených čínských ilegálních vystěhovalců v kamionu směřujícím do Velké Británie.⁴⁶

Dne 18. června 2000 celníci v britském přístavu Dover zahájili prohlídku podezřelého kamionu, který připlul na trajektu z pevniny. Kamion byl registrován na firmu VAN DER SPEK TRANSPORT, což je jen mírně pozměněné jméno známé nizozemské dopravní společnosti. Podle vyjádření celníků „odpovídal profilu dopravních prostředků využívaných k pašování cigaret, drog a dalšího kontrabandu“.

Když však celníci otevřeli velké dveře chladicího kontejneru, našli za paletami s rajčaty tělo udušeného muže, a pak další a další... Celkem 54 mrtvých mužů, 4 mrtvé ženy a dva traumatizované muže bojující z posledních sil o život. Ve všech případech se jednalo o mladé Číňany pocházející pravděpodobně z provincie Fu-tien. Do Británie připutovali za prací. Doverská tragédie vzbudila značnou pozornost veřejnosti po celé Evropě.⁴⁷

O více jak rok později, v září 2001, pozatýkali detektivové z českého Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu v Praze, středních a severních Čechách patnáct členů mezinárodního gangu pašeráků lidí, který v posledních letech organizoval ilegální migraci zejména občanů Čínské lidové republiky přes Rusko do západní Evropy. Díky spolupráci se specializovanou Službou pro odhalování korupce a závažné trestné činnosti se navíc podařilo zdokumentovat milionové finanční toky a obstatit 52 kont pašeráků vedených u šesti českých peněžních ústavů. Akce byla načasována tak, že současně s českými policisty zasáhli i jejich francouzští kolegové. Do rozsáhlé mezinárodní operace s krycím názvem „Euro“ byli zapojeni i policejní specialisté z Německa a Velké Británie.

V České republice skončili za mřížemi příslušníci „české sekce“ převaděčské organizace – šest Číňanů, tři Vietnamci a devět Čechů. Ve Francii bylo pozatýkáno dalších devět lidí, vesměs Číňanů, jeden pachatel byl zatčen ve Velké Británii a dva již dříve v Německu. Během domovních prohlídek v České republice policie zajistila 2 miliony Kč v různých měnách, 6 kusů střelných zbraní, 53 kusů cestovních dokladů, velké množství písemností, finanční deníky a mobilní telefony pachatelů. V různých úkrytech zadržela 33 ilegálních migrantů z Číny.

Policejní akce v ČR proběhla bez problémů, pouze jeden z členů gangu při zatýkání vyskočil z okna a zlomil si oba kotníky.

Za dobu dvou let (od 1. 1. 1999 do 11. 9. 2001), kdy probíhala operativní práce detektivů, uskutečnili pašeráci na 220 převáděcích akcí, během nichž dopravili do západní Evropy kolem 1800 lidí.

Hlavní pašerácký kanál vedl z Číny přes území bývalého SSSR (Moskva), Maďarska, Slovenské a České republiky do zemí EU. V České republice spojky zajišťovaly převoz migrantů bez dokladů anebo vybavených falešnými dokumenty na předem stanovená místa v oblasti státních hranic a odtud je převaděči dopravovali přes „zelenou linii“ do Německa, případně dále do dalších zemí. Cena za dopravu jednoho „klienta“ z Číny do Evropy se pohybovala kolem 10 až 15 tisíc dolarů. Češi na svém úseku inkasovali za převedení emigranta z Čech do Německa 750–800 marek a do Francie 1300–1400 marek.⁴⁸

Jak šetření prokázalo, případ z anglického Doveru patřil k aktivitám pozatýkané skupiny. Neprímé svědectví o metodách zadržených pašeráků podala jedna z pravděpodobných obětí doverské tragédie – osmnáctiletý mladík, který během cesty do Velké Británie často telefonoval se svojí rodinu v Číně.⁴⁹

Mladík se rozhodl hledat štěstí na Západě. Protože cena za ilegální přepravu do Spojených států byla příliš vysoká a mladíkova rodina na ni neměla prostředky, volba padla na méně nákladnou Velkou Británii, kde mu jeho příbuzný zajistil práci v čínské restauraci na předměstí Londýna. 3. dubna 2000 mladík nastoupil společně se skupinou dalších fuťienských emigrantů do vlaku na hlavní město Peking. Pašeráci mu sice přislíbili přepravu do Evropy letecky, namísto toho se však ocitl ve vlaku na Transsibiřské magistrále směřujícím do Moskvy. Čínsko-ruskou hranici překročil pomocí zfalšovaného pasu, v němž pašeráci vyměnili fotografii původního majitele. Když mladík telefonoval rodině z Moskvy, tvrdil, že je držen společně s ostatními v úkrytu pod ozbrojeným dozorem. Pašeráci mu zabavili dokumenty, zavazadla a šaty, aby mu tak zabránili v případném útěku. Další telefonní zavolání přišlo odněkud z území České republiky. Aby se tam mladík dostal, musel cestovat vlakem, kamionem a nakonec na voze taženém koňmi. Poté následovalo několik dalších telefonátů z Německa a nakonec z Nizozemska. Zde mladík společně s dalšími emigranty čekali dvacet dní stěsnáni v několika místnostech malého hotelu. Během té doby dostávali malé přiděly jídla, byli opět hlídáni bez možnosti vyjít ven. Mladík naposled telefonoval domů 10. června, aby potvrdil přijetí 200 dolarů, které mu rodina zaslala. O týden později došlo k doverské tragédii. Mladík ke svému příbuznému v Londýně nikdy nedorazil.⁵⁰

Počty běženců nebyly nikdy přesně vyčísleny, ale v době největších přesunů se na území ČR mohlo v jednom okamžiku nacházet až 3000 běženců, některé policejní zprávy hovořily až o počtu 10 000 osob.⁵¹

Když se Česká republika v lednu 2008 připojila k schengenskému bezpečnostnímu systému, její hranice se otevřely ve všech směrech. Z toho důvodu se hlavní aktivity spojené s pašováním přes „zelenou hranici“ přesunuly z česko-německé hranice na vnější hranice EU na Slovensku, v Polsku a v Maďarsku. Česká republika tak v této souvislosti v současné době čelí zejména sekundárním tranzitům.⁵²

Celkově je „klasické“ převaděčství v současné době na ústupu, neboť bylo nahrazeno efektivnější metodou vyřízení platného povolení k pobytu v jednom z členských států EU, ze kterého je poté snadné přecházet hranice v rámci schengenského prostoru. Postupné zpřísňování evropské legislativy však ztěžuje tuto formu pololegálního přistěhovalectví, a proto do budoucna nelze vyloučit opětovný nástup tohoto způsobu transferu osob.

Pololegální transfery osob a zneužívání platných právních norem

Od devadesátých let minulého století je na vzestupu další způsob transferu osob, který se zhruba od poloviny tohoto desetiletí stal zejména pro Českou republiku, jako cílovou zemi, dominantním. *Modus operandi* této trestné činnosti je velice obtížné v komplexnosti popsat, protože se skládá z mnoha nelegálních a pololegálních praktik – zejména padělání podkladů potřebných k získání povolení k pobytu na území ČR, zkreslování údajů o transferované osobě, podplácení pracovníků odpovědných za udělování povolení k pobytu, zařizování fiktivních sňatků či adopce dětí (převážně romských).

Modelový pololegální transfer probíhá zhruba následovně:

Linh je mladá žena z rozdělené rodiny, jejíž rodiče v minulosti žili v ČR. Ti chtěli po návratu do vlasti své finanční prostředky a kontakty v ČR zhodnotit vysláním některého z rodinných příslušníků do ČR za výdělkem. Z jeho zisků měla posléze profitovat celá rodina. Rodina se proto obrátila na jednu z agentur zajišťujících povolení k pobytu v ČR. Té předala část dokladů potřebných k získání povolení k pobytu a požadovanou částku (ta se v letech

2003–2006 pohybovala v rozmezí 8000–14 000 USD). Další postup pak již řídila agentura. Paní Linh sice musela osobně podstoupit pohovor na českém zastupitelském úřadě, nicméně agentura zajistila i pořadí při čekání před úřadem.

Pro splnění nutných formalit bylo potřeba předložit zastupitelskému úřadu několik dokumentů. Vedle rodného listu, výpisu z rejstříku trestů a dokladu o dosaženém vzdělání bylo nutné doložit i určité množství finančních prostředků k zajištění pobytu na území ČR. Zde nastal problém, neboť částka přesahovala 2000 USD. Linh proto předložila padělaný doklad o uložení hotovosti (jindy bývá hotovost ukládána jen za účelem vystavení potřebného potvrzení). Linh měla od agentury i padělaný doklad o dosaženém vzdělání – to v závislosti na předmětu podnikání, kterému se po transferu do ČR chtěla věnovat, neboť se jednalo o tzv. živnost vázanou s předepsaným dosaženým vzděláním. (Většina vietnamských žadatelů ovšem podniká na úseku nákupu a prodeje, což je živnost volná. Časté je rovněž padělání výpisu z rejstříku trestů, či rodného listu – např. za účelem „adopce“ ze strany příslušníků širší rodiny již žijící v cílové zemi.)

Mimo padělání potřebných dokumentů agentura Linh rovněž pomohla ještě před příjezdem získat povolení k pobytu v ČR, zajistila ji ohlášení živnosti a vystavení živnostenského listu. V ČR byla potom Linh okamžitě zaměstnána bývalými přáteli svých rodičů jako pomocná síla v obchodě, nicméně ve styku s úřady vystupovala jako osoba samostatně výdělečně činná.⁵³

Základní funkce zprostředkovatelské agentury tedy mimo jiné spočívá ve schopnosti ovlivnit rozhodnutí orgánů České republiky k získání povolení k pobytu. Částka vydaná na ovlivnění jejich rozhodnutí se podle některých informací pohybuje ve výši až 4000 USD.

Neověřené informace z terénu hovořily o tom, že polovina z této částky je určena pro český zastupitelský úřad v Hanoji. Podle stejného zdroje má docházet k předávání finančních částek pracovníkům zastupitelského úřadu prostřednictvím třetích osob (nezřídka z řad vietnamských policistů) v luxusních restauracích v Hanoji. Tyto informace se však i s ohledem na mechanismus vlastního předávání jeví jako silně nepravděpodobné a pravděpodobně souvisí na jedné straně se snahou očernit pracovníky úřadu a donutit je tak k vyšší benevolenci při vyřizování povolení k pobytu, na druhé straně pak pod touto legendou mohou agentury zajišťující tyto služby od svých klientů

požadovat vyšší částky na „provozní náklady“. Informace působí nepravděpodobně i z pohledu vlastního procesu udělování povolení k pobytu, v němž mají hlavní slovo referáty cizinecké policie ČR. Prostor pro uplácení je proto nutno (i s ohledem na další skutečnosti) hledat spíše tam.⁵⁴

Tato forma transferu osob je v posledních letech stále značně rozšířená, ovšem vykazuje klesající tendenci. To souvisí zejména s legislativními kroky české strany, kdy je zřejmé, že počet příslušníků vietnamské komunity v ČR nejen vzrostl nad možnosti samotné komunity, ale stává se neúnosný i pro většinovou společnost. Dalším faktorem poslední doby bylo otevření pracovního trhu vietnamským pracovníkům. Udělení povolení k pobytu v ČR je zde spojeno s podstatně nižšími náklady. Zájem skupin zabývajících se transfery osob se proto přesunul zejména do této oblasti.

Legální transfery osob

Obzvláště na počátku devadesátých let situace v České republice přitahovala novou vlnu ekonomických migrantů z Vietnamu přijíždějících do České republiky na turistická víza (vydávána bez problémů českým velvyslanectvím v Hanoji). Tito migranti si pak v ČR, obvykle s pomocí „starousedlíků“, zařizovali živnosti. „Starousedlíci“ jim mimo jiné poskytovali adresy trvalého pobytu nezbytné pro to, aby nově příchozí získali živnostenské listy (v jednom případě byl v Praze zjištěn malý dům na předměstí se třemi místnostmi sloužící jako sídlo pro šedesát firem) a rovněž aby získali povolení k trvalému pobytu na území ČR. Protože v té době byla činnost přistěhovaleckých úřadů a úřadů práce slabě koordinována, úředníci se nikdy neptali na druh víza.⁵⁵ Když tento druh přistěhovalectví začal přitahovat nežádoucí pozornost ze strany bezpečnostních služeb, strategie se částečně změnila: firmy „starousedlíků“ a členové „nové první vlny“ začali sloužit jako základna pro „druhou novou vlnu“ přistěhovalců.

V tomto období byly převládající modely přistěhovalectví následující: majitel vietnamské nebo čínské firmy (nebo někdy české firmy) ohlásil na obchodním rejstříku jméno svého nového „obchodního partnera“ ve Vietnamu. Nový přistěhovelec přijel do České republiky na základě tohoto oficiálního pozvání od firmy nebo dostal povolení k pobytu na základě toho, že byl společníkem ve firmě. Poté vytvořil novou firmu a pozval nové „obchodní part-

nery“. Bylo zjištěno, že některé asijské firmy (často nevyvíjející žádnou činnost) v České republice měly desítky „partnerů“. ⁵⁶

Vedle neorganizovaného „zvaní“ založeného na rodinných a územních vazbách s domovem se do tohoto lukrativního podnikání začaly brzo zapojovat i profesionální skupiny. Ve Vietnamu, kde pro tento typ činnosti není třeba povolení, vznikly mnohé agentury, které se specializovaly na obstarání víz a dopravu vietnamských občanů do České republiky. Na české straně tyto agentury často vystupovaly jako agentury na zprostředkování zdravotního pojištění, různé právní poradny, firmy s živnostenským oprávněním na zprostředkování administrativních služeb apod. Agentury velice často zakládali vietnamští vystěhovalci, kteří již pobývali v České republice před rokem 1989. Byli v českém prostředí dobře zavedeni, znali místní kulturu, společnost a zákony a měli dobré styky na českých úřadech. Tyto agentury přepravily většinu z nových Vietnamců do České republiky v minulých letech.

Činnost agentury jako „rodinné obchodní firmy“ je jiným častým modelem. Člen vietnamské rodiny žijící ve Vietnamu kontaktuje vietnamské klienty zajímající se o vycestování do České republiky. Zajišťuje zde pro ně víza a dopravu. Jeho příbuzní bydlící v ČR pak pro klienty zajišťují doklady nezbytné pro jejich pobyt v ČR, včetně živnostenského oprávnění. ⁵⁷

Klienti jsou získáváni na základě rodinných a společenských styků, na doporučení přátel atd. V chudých venkovských oblastech Vietnamu mnozí místní obyvatelé pracují jako náhončí pro agentury. Jsou často provázáni s majiteli těchto agentur prostřednictvím rodinných a společenských vztahů. ⁵⁸ Jsou zaznamenávány také informace o inzertech ve vietnamském tisku sloužících k získávání klientů. ⁵⁹

Agentura nefunguje nezávisle na okolí. Využívá služeb zprostředkovatelů a korupčních systémů vytvořených na velvyslanectvích a v úřadech. České velvyslanectví v Hanoji je v posledních letech pod obzvláště silným tlakem těchto osob. Tlak vzrostl zejména v roce 2007 v souvislosti s očekávaným připojením se ČR k schengenskému systému. ⁶⁰ Informace z vietnamské komunity v Praze hovoří o tom, že zprostředkovatelům se platí za jedno vízum kolem 1000 až 1500 amerických dolarů. ⁶¹

Zatímco v roce 2000 české velvyslanectví v Hanoji vydalo vietnamským občanům 2167 víz a odmítlo 191 víz, v roce 2006 to bylo 6208, respektive 3768 víz. ⁶²

Zájem vietnamských občanů o dopravu do České republiky za pomoci agentur je vysoký, i když se její cena pohybuje od 7000 do 12 000 USD.⁶³ Konečná cena závisí na množství poskytnutých „služeb“, rodinných potřeb klienta s agentem, na jeho znalosti situace, právních předpisů a postupů v přistěhovalecké oblasti atd. Podle respondentů je cena vyšší, když je klient gà („drůbež“, tedy naivní, nezkušený). Cena klesá, pokud je klient dobře informován o situaci nebo si může zařídit některé služby nezávisle na agentuře.⁶⁴ V každém případě částka peněz, kterou je třeba našetřit, je vysoká, a to zejména vezmeme-li v úvahu, že roční příjmy ve Vietnamu byly před krizí 500–1500 USD a navíc ekonomičtí vystěhovalci často pocházejí z nejhudších částí Vietnamu, kde průměrný plat nepřesahuje 50 USD měsíčně. Agentury požadují peníze předem. Nový vystěhovalec obvykle musí ušetřit peníze s pomocí členů své rodiny žijících ve Vietnamu a v zahraničí, prodat svůj dům a další majetek a zadlužit se. Tak zvaná *dich vu* (placená služba) agentury končí v okamžiku emigrantova příjezdu. Potom se vystěhovalec musí o své živobytí postarat sám.⁶⁵ Mnozí emigranti zahajují svůj pobyt v ČR ve velice ubohých podmínkách.⁶⁶

Pracovní agentury

Zvláštní skupinu legálních transferů osob představují aktivity pracovních agentur. Tyto agentury tak pokrývají poptávku českého průmyslu po levné pracovní síle. „Potřebovali bychom desítky až stovky lidí z Vietnamu. Jsou pracovití a máme s nimi historicky velmi dobrou zkušenost,“ řekl médiím člen představenstva jednoho z významných českých výrobních podniků.⁶⁷ Vietnamská strana reagovala na poptávku řady českých podniků rychle. Nejen na českém, ale i na vietnamském území vznikla celá řada agentur, zprostředkujících práci v ČR – oficiálních (registrovaných na Ministerstvu práce a válečných invalidů VSR), ale i neoficiálních. Drtivá většina z nově přichozích osob z Vietnamu k nám přijela právě na práci v továrnách. Vietnamci začali pracovat na dělnických pozicích zejména v oblastech výroby elektroniky a v automobilovém průmyslu.

Agentury ve Vietnamu

„Ve Vietnamu existují podniky, které nabízí kurz češtiny a další přípravy na odjezd. O ČR se mluví jako o nádherné, bohaté zemi a zlaté mince pada-

jí přímo do kapsy bez namáhání. Touha jednou letět zpět domů na Nový rok jako Vietnamec žijící v ČR je neodolatelná, vždy takoví páni jsou galantně oblečení, všem sourozencům a příbuzným rozdávají americké dolary a drahé suvenýry. Chlapci, kteří nikdy nebyli moc daleko od své vesnice, o dobrodružství za 10 000 dolarů stojí. Zadlužení do ČR přiletěli s domněním, že za rok dluh splatí a už jen vydělávat. Nejen jejich život, ale život jejich rodin by přešly na novou stránku, světlejší, šťastnější“ (komentář příslušníka vietnamské komunity na internetovém blogu).⁶⁸

„Přijal jsem zaměstnání v jedné agentuře ve Vietnamu, kde jsem měl učit budoucí vietnamské dělníky v ČR česky, ale spolupráce trvala jediný den. Můj zaměstnavatel po mně žádal vychvalování podmínek života v ČR, nikoli pravdu o tvrdé práci a odříkání, které ty lidi čekají.“⁶⁹

Náborová a školicí střediska ve Vietnamu inkasují nemalé peníze ještě dříve, než je jisté, že dotyční obdrží vízum a do „země zaslíbené“ skutečně odletí. Výzkum provedený terénními spolupracovníky projektu potvrdil, že prakticky všichni dělníci a dělnice přijíždějící do ČR z Vietnamu jsou silně zadlužení. Za svoji cestu platí podle informací z terénu oficiálním zprostředkovatelským agenturám či neoficiálním firmám i jednotlivcům od 6500 do 14 000 USD.⁷⁰

„Agentura ve Vietnamu si většinou nechává polovinu peněz a druhou půlku dává agentuře v Čechách. Obě agentury mají kromě oficiálních výdajů uvedených ve smlouvě, jako je školení, letenka, pojištění, výuka češtiny a podobně, ještě velké náklady, protože musí uplatit hodně lidí ve Vietnamu i v Čechách. Na české ambasádě, na vietnamské ambasádě v Praze, na úřadech ve Vietnamu, kde se vydávají potřebné doklady, ve firmách v České republice... Spousty peněz. Nedívejte se, že je to tak drahé,“ obhajovala vysoké poplatky majitelka jedné z vietnamských agentur.⁷¹

Migranti a migrantky převážně pocházejí z ekonomicky slabších a méně vzdělaných vrstev obyvatelstva a do České republiky přijíždějí s velice silnou ekonomickou motivací. V rámci projektu byla bez výjimek zjištěna neinformovanost těchto lidí o České republice, jež byla definována jako jeden z nejdůležitějších faktorů zranitelnosti těchto osob. Vietnamci a Vietnamky

měli mylné informace od zprostředkujících subjektů o pracovních, životních a zejména mzdových podmínkách v ČR a dále přísliby podmínky v práci, které až na výjimky nebyly dodrženy.

Vietnamští pracující se nechají lákat sliby vietnamských agentur a přijíždějí do ČR s přehnaným očekáváním, bez znalosti jazyka a prostředí, bez znalosti českých zákonů a z nich vyplývajících povinností a práv. O práci v České republice je stále zájem také díky některým Vietnamcům, kteří při svých občasných návštěvách domova vytvářejí iluzi o snadném výdělku v ČR. Čeští Vietnamci připouštějí, že se „doma“ tím, že mají peníze, trochu „vytahují“. Málokdo z nich se přizná, že na to, aby do Vietnamu vůbec mohl přijet, pracoval od rána do večera a šetřil třeba celé roky. Tato „frajeřina“ se stala jakousi normou pro chování navrátilce a zároveň velmi podstatnou složkou pro vnitřní život Vietnamce v České republice.⁷²

Respondenti a respondentky výzkumného šetření přicestovali do ČR za prací do českých podniků po obdržení víza pracovního, ale i s vízy za účelem podnikání, přičemž v ČR nikdy podnikat nechtěli a často vůbec nerozuměli rozdílům těchto dvou účelů pobytu. Neměli kompletní informace o průběhu vízového procesu na českém velvyslanectví v Hanoji, protože z velké části za ně potřebné dokumenty zařizovali zprostředkovatelé (oficiální či neoficiální).

Část vietnamských dělníků a dělnic, kteří se zúčastnili šetření, podepsala s agenturou ve Vietnamu platné smlouvy, kde bylo jasné stanoveno, jak dlouho budou v České republice pracovat (nejčastěji tři roky) a za jaké platy. Přitom není zřejmé, jaký je právní vztah mezi agenturami ve Vietnamu a agenturami v ČR, které si pracovní sílu „předávají“. Dělníci proto podepisují smlouvu na území Vietnamu s agenturou, jež později nemůže zaručit jejich zaměstnatelnost na území České republiky a situaci na českém trhu práce. Je otázkou, nakolik jsou závazky zprostředkovatelů vyplývající z těchto smluv na území Vietnamu vymahatelné. V případě neplnění podmínek by vietnamské agentury měly kompenzovat škody, které dělníkům a dělnicím vznikly. Tedy navrátit peníze za neúspěšné zprostředkování práce. To se však neděje. „Vývoz“ levné pracovní síly do zahraničí je součástí ekonomické politiky vietnamské vlády, jež tímto způsobem řeší vysokou nezaměstnanost v zemi a další sociální problémy. Vietnamská strana je sice odpovědná za činnost neoficiálních zprostředkovatelů, za vymahatelnost závazků, které vyplývají ze smluv mezi dělníky a dělnicemi a zprostředkujícími subjekty, v praxi však tento problém neřeší.

Během výzkumu byly zaznamenány informace od zástupců českých firem, které se pokusily získat pracovní sílu ve Vietnamu přímo, bez zprostředkovatelské agentury, ale nebyly úspěšné při vyřízení žádosti o vízum vybraných dělníků. Tato zkušenost naznačuje, že ze strany zprostředkovatelských agentur se jedná o „monopolizované podnikání“.

Agentury v České republice

Podle dostupných informací je nyní v České republice činných přibližně 28 pracovních agentur, zprostředkujících dopravu pracovníků z Vietnamu, Mongolska, Číny, Koreje aj. do ČR a jejich rozmísťování do jednotlivých podniků.⁷³

Podmínky pracovních smluv jsou tvrdé. Některé praktiky těchto agentur hraničí s kořistěním z lidské práce či zotročování pracovníků. Byly zaznamenány případy krácení mzdy vietnamských pracovníků ze strany těchto pracovních agentur, vystavování zvláštních pracovních smluv odporujících českému pracovnímu právu (s ohledem na délku pracovní doby a čerpání dovolených).

Některé agentury vybírají nezákonné poplatky za zprostředkování práce. Zaměstnanci agentur nedostávají velice často k podpisu pracovní smlouvu či smlouva je pouze v českém jazyce a pracovníci jí nerozumějí. Nikdo z dotazovaných v rámci výzkumu neobdržel od agentury tzv. dohodu o přidělení agentury práce, která smluvně ustanovuje vztah pracovníka a agentury, a je požadována zákonem. Některé agentury obcházejí zákon ve věci zdravotního pojištění. Velice často se ze strany agentur objevovaly klamavé či zavádějící informace ohledně budoucích mezd aj.⁷⁴

Zprostředkovatelské agentury jednoznačně kořistí z mezd asijských pracovníků. Cílové firmy platí pracovníkům hodinové mzdy v rozmezí 120 až 185 Kč. Agentury zpravidla ale odvádějí pracovníkům jen asi polovinu této hodinové mzdy. Měsíční plat nekvalifikovaného, ovšem tvrdě pracujícího dělníka se tak pohybuje s přesčasy v rozmezí od 13 000 do 15 000 Kč. Při průměrném platu 14 000 čistého pak činí celková roční mzda vietnamského pracovníka 168 000 Kč. Z ní je ovšem nutné odečíst náklady na bydlení okolo 3000 Kč (vietnamští pracovníci si zpravidla najímají společné byty), další životní náklady okolo 4000 Kč měsíčně. V ideálním případě tak vietnamskému pracovníkovi zbude částka 84 000 Kč – a to jen v případě, jestliže nemusí platit agentuře další poplatky. Agentury totiž nezřídka nutí dělníky po roce

k prolongaci smlouvy. Za její prodloužení opět inkasují částky, které se pohybují řádově i v tisících USD.

Vietnamský dělník si tak v ideálním případě vydělá za tři roky 252 000 Kč čistého. Pokud v přepočtu zaplatí za transfer do ČR jednorázovou částku cca 174 000 Kč a musí rovněž na konci svého pobytu v ČR uhradit cenu zpáteční letenky, jen stěží je za existujících podmínek schopen všechny tyto náklady ze svého výděлку pokrýt a ještě ušetřit dostatečnou částku na nový začátek ve Vietnamu. Je zřejmé, že ze strany některých agentur se v případech krátkodobějších kontraktů jedná o činnost balancující na hraně podvodu. Situace je lepší v případě, že pracovník působí v ČR třeba 5 let, ale ani pak není finální ušetřená částka, vzhledem k poplatkům inkasovaným agenturou a dalším výdajům, nijak vysoká.

Šetření také prokázalo závislost dělníků na zprostředkovatelských agenturách a jejich zaměstnancích, zejména tlumočnicích. Všechny pracovní kolektivy mají své předáky-tlumočníky, kteří zajišťují vedle kontaktů s vedením například přísun materiálu k výrobě či návštěvy pracovníků u lékaře apod. Tito lidé bývají zpravidla dosazováni přímo z pracovních agentur, jež jsou jejich prostřednictvím schopny pracovníky kontrolovat, případně ovlivňovat jejich opakované propouštění. Agentury těmto propuštěným pracovníkům znovu nalézají místa, za což inkasují jeden jejich měsíční plat a mnohdy i další provize ze strany zaměstnavatelů. Pokud ovšem vietnamský pracovník změní místo i jen jedenkrát do roka, jeho reálný výdělek klesne na minimum.

Z realizovaných rozhovorů rovněž vyplývá, že mezi některými zprostředkujícími agenturami a firmami či jejich zaměstnanci (zejména personalisty) existují neformální propojení a spolupráce využívaná na úkor dělníků a dělnic a oficiálně nedoložitelné finanční toky, které mají na situaci pracovníků a pracovníc negativní dopad.⁷⁶

Dochází tak k tomu, že si vlastně dělník za celou dobu jeho aktivní zaměstnanosti nezřídka nevydělá ani na zpáteční cestu domů.⁷⁷

Takovéto jednání spolu se špatnými podmínkami, ve kterých pracovníci žijí, vede ke stížnostem vietnamských pracovníků. Ty podle dostupných informací mělo řešit již i vietnamské zastupitelství v Praze. Někdy toto předáterské jednání zprostředkovatelů práce ústí v násilnou trestnou činnost, jakou byla i vražda v prostoru velkoobchodu SAPA v létě 2008. Obětí vražedného útoku se stal pracovník agentury zprostředkující práci po hádce s jedním z vietnamských pracovníků. Masové propouštění vietnamských pracovníků

z průmyslových podniků zejména v okolí Plzně vedlo mimo jiné k rozšíření pouliční kriminality páchané Vietnamci.

K rychlému nárůstu nezaměstnanosti mezi stávajícími vietnamskými pracovníky přispívá i dovoz nekvalifikovaných pracovních sil z Vietnamu. Všechny agentury slibují českým podnikům dodání vyškolených vietnamských pracovníků hovořících česky. V praxi se však často nestarají o kvalitu těchto pracovníků, ale pouze o kvantitu – respektive o zisky plynoucí jim ze zprostředkování kontraktu. Často je ani nezajímá, jakou specializaci firmy poptávají. Dovezení pracovníci sice disponují požadovanými osvědčeními, ale v praxi se často prokazuje, že nemají příslušnou kvalifikaci pro vykonávání požadované profese. Jsou pak samozřejmě firmami vyloučeni, ale agentura už neřeší jejich návrat do země původu.⁷⁸

Na kvantitě dovozu vietnamských pracovníků mají významný podíl i samotné firmy poptávající pracovní sílu. Například zprostředkovatelským agenturám uvedou, že za tři měsíce budou poptávat 200 pracovníků. Jednotlivé agentury tedy začnou hledat a dopravovat do ČR 200 pracovníků. Tuto činnost vzájemně nekoordinují, a do ČR je proto na základě stejné poptávky dovezeno mnohonásobně více pracovníků. Po třech měsících se třeba i ukáže, že podnik, který poptávku vytvořil, ani všech 200 pracovníků nepotřebuje. Tyto problémy již nejsou žádným způsobem řešeny. Počet nezaměstnaných vietnamských pracovníků v ČR tak opět významně vzroste.⁷⁹

Přestože zastupitelský úřad ČR v Hanoji přestal v roce 2008 na čas vydávat pracovní víza, přestože s ohledem na světovou ekonomickou krizi mnohé podniky v ČR přistoupily k rozsáhlejšímu propouštění, a to v první řadě cizinců zaměstnaných prostřednictvím různých agentur, vietnamští ekonomičtí migranti do ČR přijíždějí i nadále. I nadále – zcela naivně a bez znalosti situace na trhu práce v ČR – předpokládají nástup do dělnických pozic, nicméně přijíždějí na víza podnikatelská. Zůstávají zcela závislí na zprostředkovatelské agentuře, jež je dále postupuje podnikům, mnohdy bez toho, že by je informovala o povinnosti platit si pojištění, odvádět státu poplatky dle živnostenského zákona apod. Dané osoby navíc nemají žádnou záruku, že slíbenou práci skutečně dostanou, nemají jistotu stabilního platu, jistotu ubytování a registrace pobytu. Pokud slíbenou práci z nějakého důvodu nedostanou nebo o ni přijdou, ocitají se prakticky za hranicí zákona, tedy ve velmi složité pozici, se kterou nepočítali a se kterou si sami nedokážou poradit. Tak se

stávají snadnou obětí podnikavců, kteří jim nabídnou pomoc, za niž se však opět draze platí.

Mnoho nezaměstnaných vietnamských dělníků není schopno si nalézt jinou práci a nemá ani zájem na návratu domů. V drtivé většině případů opět využívají služeb agentur nebo neoficiálních zprostředkovatelů. Stávají se snadnou kořistí náhončích na podřadné práce, ať už legálního nebo nelegálního charakteru. Jsou například využíváni v nelegálních dílnách na výrobu cigaret, pěstírnách marihuany, k distribuci drog apod. Zřejmý je i nárůst běžné pouliční kriminality, jíž se tito pracovníci dopouštějí.⁸⁰

Problémem rovněž je, že policie zaznamenává častou možnou provázanost agentur s orgány státní správy – především služby cizinecké a pohraniční policie, živnostenskými úřady, úředníky ministerstva průmyslu a obchodu, matričními úřady apod.⁸¹

Jiným problémem jsou falešné agentury zprostředkující práci, které se představují jako agentury s licencí ve Vietnamu. Tyto agentury jsou často zapojeny do trestné činnosti jako je nelegální přistěhovalectví nebo obchod s lidmi. V roce 1997 ze 100 dělníků, dovezených z Vietnamu do jedné textilní továrny ve Zlíně, jich 98 zmizelo přímo z letiště po přistání. Pravděpodobně dále pobývali nelegálně v České republice nebo byli převezeni dále na Západ.⁸²

Česká odbočka organizace La Strada v posledních letech registruje případy žen dovezených do ČR těmito agenturami a poté nucených k prostituci. Mladým ženám (v jednom případě ve věku 14 let) jsou slibována místa účetních, číšnic, pracovníc v restauracích atd. Údajná cena za transfer se přitom pohybuje kolem 5000 USD. V některých případech ženy podepsaly falešné smlouvy „zajišťující“ jim platy od 700 do 1000 USD měsíčně. Poté, co přijely do ČR, částky peněz požadované za dopravu narostly na 12 000 USD a ženy byly nuceny „platit své dluhy“ jako prostitutky v podmínkách podobajících se otroctví.⁸³

V souvislosti s politikou udělování pracovních víz vietnamským pracovníkům se pod velkým tlakem ocitlo zejména Velvyslanectví ČR v Hanoji, a to ze strany jak některých právních zástupců, tak některých podnikatelských subjektů. Padla dokonce nařčení z korupce, která se však nepotvrdila. Vzhledem k dlouhým frontám před českou ambasádou v Hanoji byla dokonce zřízena zvláštní pořadnicková telefonní linka, která měla vyřešit korupční

jednání s přidělováním poradnickových míst v této frontě čekajících na udělení víza do ČR. I tato opatření se však minula účinkem.⁸⁴

Česká vláda by se rovněž měla v souvislosti s pracovními nábory ve Vietnamu zaměřit i na šíření kvalitních informací o České republice a boření mýtu o České republice jako o bohatém západním ráji. Informace by měly být zaměřeny především na reálné pracovní a mzdové podmínky a na situaci na trhu práce v České republice. Dále je třeba poskytnout žadatelům o víza do ČR dostatek informací z oblasti pracovního práva. Je nezbytné zprůhlednit vízovou proceduru při žádosti o české vízum na Velvyslanectví ČR v Hanoji.

Efekt obou typů transferů („ilegálního“ a „legálního“)

Česká cizinecká policie schválila v roce 1995 3407 povolení k trvalému pobytu pro vietnamské občany; v roce 1997 to bylo již 17 620 povolení k trvalému pobytu. Podle policejních odhadů skutečný počet vietnamských vystěhovalců v České republice byl v té době dvakrát vyšší.⁸⁵

Podle oficiálních statistických údajů v České republice legálně žilo na konci roku 2006 40 779 vietnamských obyvatel⁸⁶ a 45 023 v červnu 2007. Pouze 802 z nich bylo českými občany. Zbytek zůstal v zemi na základě povolení k dlouhodobému pobytu (13 371) a povolení k trvalému pobytu (31 653).⁸⁷

Příznačné je, že za krátkou dobu, po kterou byl český pracovní trh otevřen pracovníkům z Vietnamu, počet příslušníků vietnamské komunity dále prudce vzrostl. V srpnu 2007 u nás podle oficiálních statistik pobývalo 45 964 Vietnamců a Vietnamek – ve stejném měsíci roku 2008 pak vietnamská komunita čítala již 57 660 lidí.⁸⁸

Vietnamci dnes představují třetí největší komunitu přistěhovalců v České republice po Ukrajincích (103 000) a Slovácích (58 000).

Počet nelegálních vietnamských přistěhovalců lze jen obtížně odhadnout. Tito lidé jsou neustále v pohybu a mění místa pobytu napříč státy EU. Zdroje z vietnamské komunity hovoří o 10 000 nelegálních obyvatelích; policejní zdroje odhadují 25 000 nelegálních usadlíků.⁸⁹ Jako reálný se zdá odhad 15 000. Na tomto čísle se výrazně podílejí pracovní síly, které ztratily oprávnění k pobytu v závislosti na ztrátě zaměstnání.⁹⁰

Česká republika zrušila kontroly na svých pozemních hranicích se členskými zeměmi EU 31. prosince 2007 a na letištích v březnu 2008. To vedlo

také k přísnějším kontrolám na vnějších hranicích EU.⁹¹ Příznačné bylo, že v souvislosti s tím v první polovině roku 2007 nelegální vietnamská migrace do České republiky prudce vzrostla.⁹²

Vietnamská komunita i v důsledku těchto procesů prochází hlubokým přerodem. Za poslední dva roky se rozrostla o téměř 20 000 osob, z nichž téměř všechny přijely za prací do českých továren. Tito noví příchozí tvoří v současné době asi třetinu celkového počtu komunity. Zbytek komunity, již tak velmi sociálně rozvrstvený, také prošel rychlým vývojem a zároveň pokračoval ve zdárné integraci do české společnosti. Původní etablovaní členové komunity se ocitají v ambivalentní situaci, kdy se na jednu stranu složitě vyrovnávají s novým přílivem „nepřipravených“ krajanů, zároveň s nimi cítí solidaritu a snaží se jim pomoci.

Specifickou skupinu ve vietnamské komunitě tvoří některé osoby, které kořistí na chudobě svých krajanů a mají v této oblasti vlastní zájmy.

V návaznosti na masový příliv nových migrantů a migrantek z Vietnamu, kteří nedisponují dostatečnými informacemi ani znalostí českých reálií, narůstá ve vietnamské komunitě obava z xenofobie v regionech s nejvyšší mírou nezaměstnanosti.

Celkově představuje vietnamská komunita mladou a dynamickou součást společnosti České republiky, i když jsou bohužel její členové často zapojeni do trestné činnosti.

Legální a kriminální složka v životě vietnamské diaspory: hlavní aktéři

V životě vietnamské komunity v České republice pozorujeme dvě složky: legální a kriminální. Funkce a koexistence legální a kriminální složky je založena na vietnamské „venkovské mentalitě“ a exploatačních strategiích přenesených do západního kulturního prostoru v kombinaci s tradičními modely asijských zločineckých uskupení. Vietnamský systém můžeme v mnoha ohledech charakterizovat jako mladšího a primitivnějšího bratra čínských zločineckých společností. V současnosti se rychle vyvíjí a zlepšuje své organizační struktury.

Na konci legální složky vietnamských společenství v zahraničí stojí pouliční obchodníci s různým zbožím a na konci kriminální složky pak stojí členové násilnických gangů. Obě složky jsou propojeny osobou „šéfa“ nebo „respektovaného muže“ ve společnosti. Složky nejsou izolované, ale vzájemně provázané. Existuje mezi nimi mnoho mostů a dočasných vazeb. Žijí v ovzduší vzájemné komunikace. Role různých pachatelů trestné činnosti a násilnických gangů ve schématu života vietnamské komunity a kořeny tolerance ve vztahu k nim jsou ve světle těchto skutečností jasně viditelné.

Usedlíci

V České republice se život vietnamské komunity soustřeďuje kolem tržiště. V těchto tržišcích fungují zprostředkovatelské, konzultační a překladatelské agentury specializované na vietnamské přistěhovalce, vietnamské restaurace, diskotéky, sportovní zařízení a zájmové skupiny, ale i lékařské služby. Vydávají se tam vietnamské časopisy a prodávají se tam časopisy a knihy z Vietnamu. Vietnamské děti na tržišcích po škole tráví mnoho času

se svými rodiči či zde mohou navštěvovat zájmové kroužky, učit se bojovým uměním nebo studovat cizí jazyky. Je to zvláštní svět se svými vlastními zájmy, komplikovaná síť vzájemných vztahů a nepsaných zákonů.

Vzájemné vazby mezi vietnamskými rezidenty existují nejen v jednotlivých zemích, ale také přes jejich hranice. Mezi vietnamskými emigranty v různých částech světa probíhá častá komunikace. Vietnamská společenství v České republice jsou pevně svázána nejen s Vietnamem, ale také s komunitami v Německu, Polsku a rovněž v jiných zemích. Tato pouta zahrnují nejen ekonomickou a kulturní spolupráci, ale také spolupráci v oblasti trestné činnosti.

I mezi příslušníky vietnamské diaspory v ČR je častým jevem pocit „dočasnosti“ jejich pobytu. Mnozí vietnamští respondenti hovoří o svém konečném návratu do Vietnamu a považují svůj pobyt v České republice za dočasný dokonce i tehdy, když zde žijí po dlouhou dobu.⁹³ Taková cirkulace skutečně existuje. Někteří Vietnamci se opravdu vrací domů po několika letech, když naspořili dostatečný obnos peněz. Nezřídka přenechávají své firmy v České republice členům rodiny nebo mladým příbuzným, kteří nově přicestovali z Vietnamu. Tito nově příchozí obvykle nadále udržují kontakty a vazby, ustavené jejich předchůdci.⁹⁴ Prodávání živností (a totožností) společně s podnikatelskými kontakty je rovněž rozšířené.⁹⁵

Záměr vydělat si peníze co nejdříve a pocit „dočasnosti“ vedou k exploatačním strategiím. To dokládá i fakt, že ještě v roce 2006 mělo 26 189 Vietnamců (95 % všech ekonomicky aktivních Vietnamců v ČR) české živnostenské listy. Jde o největší počet živnostenských oprávnění vydaných jakékoli cizinecké skupině pobývajících v zemi. Pouze 1 % ze všech ekonomicky aktivních Vietnamců pracovalo v profesích, jako jsou lékaři, technici, učitelé, vědci atd.⁹⁶ Obvykle Vietnamci dávali přednost obchodu – dokonce i když měli vysokoškolské vzdělání v humanitní nebo technické oblasti. Tento poměr se výrazně změnil až s přílivem vietnamských pracovníků organizovaným prostřednictvím pracovních agentur v letech 2008–2009.

„Dočasnost“ je v mnoha pohledech fiktivní. Mnozí Vietnamci bydlí v České republice po tři desetiletí a založili si zde obchodní firmy a rodiny (někdy zde dokonce založili novou rodinu, i když měli předtím ve Vietnamu jinou). Vietnamské děti z těchto rodin navštěvují české školy (často s velice dobrými studijními výsledky) a nepocítují již silné vazby na Vietnam.⁹⁷ Život v České republice pro ně nepředstavuje pouze „dočasné“ období, ale po-

važují ji za svoji vlast. Sami sebe nazývají „banáni“ – to znamená, že mají „žlutou kůži, ale uvnitř jsou bílí“.⁹⁸

Existuje rovněž skupina Vietnamců, kteří se vrátili domů do Vietnamu po svém pobytu v České republice a nebyli schopni se znovu adaptovat na svůj předchozí život. Nacházeli svá rodinná pouta rozbitá, cítili se v sousedských společenstvích vykořenění, protože je tam lidé považovali za „povýšence“, „zbohatlíky“ atd. Někteří z nich se opět vrátili do České republiky.⁹⁹

I když se vietnamské emigrantské komunity v zahraničí zdají být na první pohled stejnorodé, skutečnost je jiná. Jako výsledek historického a společenského vývoje se nejen v České republice, ale také ve všech státech bývalého východního bloku ustavily tři rozdílné skupiny vietnamských usadlíků:

- slabě zakořenění nově přichodí zvaní *gà* („drůbež“, ve smyslu „balící“) nebo *thóc* („zrnko rýže“, ve smyslu chudí rolníci, nevýznamní lidé), kteří přijeli hlavně po roce 2000;
- přistěhovalci, kteří přijeli po demokratických změnách na konci devadesátých let a jsou v zemi již ekonomicky a společensky etablováni;
- starousedlíci zvaní *xù mợc* (*xù* je místní název pro české Vietnamce a *mợc* znamená „plesnivý“).

Podle Le Minh Caua, místopředsedy Vietnamského svazu v České republice, přijíždí do země denně za pomoci nějaké agentury deset vietnamských občanů. Noví přistěhovalci mají pouze obchodní víza, která jim nedovolují být zde oficiálně zaměstnáni jako dělníci a chybí jim dostatečný obnos peněz na stravu, ubytování atd. Přibližně jeden tisíc těchto osob žije pouze v Praze.¹⁰⁰ Většina z nich začíná svůj pobyt v zemi jako nelegální dělníci ve vietnamských nebo čínských manufakturních dílnách, jako kuchaři a číšníci v asijských restauracích, jako pouliční prodáváci zboží atd.¹⁰¹ V podobném postavení jsou i nezaměstnaní pracovníci, dovezení prostřednictvím pracovních agentur. Jsou *gà*, lidé ze dna vietnamské vystěhovalecké hierarchie.

Na tržnicích dnes vedle agentur působí i různí „dohazovači zaměstnání“. Na tržišti si vybírají osoby bez zaměstnání a těm potom nabízejí práci. Toto zaměstnání bývá jak legální, tak ilegální povahy. (V SAPA u pagody mohou tito nezaměstnaní dostat najíst – skládá se na to celá komunita a je to předmětem určitých diskusí v rámci komunity.)¹⁰²

Mezi členy nejnižších vrstev existují viditelné rozdíly. Nový migrant společně s náklady na dopravu musí platit za ubytování, stravu a zboží na prodej,

za prodejní místo atd. Tyto výdaje jsou vysoké. Například cena prodejního místa v tržnici se pohybuje mezi 200 000 až 300 000 Kč. Měsíční pronájem místa stojí kolem 25 000 Kč.¹⁰³

Nový přistěhovalec má v podstatě tři možnosti jak uhradit náklady: našetřit peníze sám s pomocí členů své rodiny žijících ve Vietnamu, České republice nebo v zahraničí; našetřit dostatečný obnos jako legální či ilegální dělník; případně začít provozovat vlastní podnikání „na dluh“ s penězi vypůjčenými od vietnamských podnikatelů.¹⁰⁴

Podmínky těchto půjček a pracovních smluv jsou obvykle drsné a trvají několik let. Pokud nejsou prodáváci schopni pravidelně platit, šéfové jim zabaví jejich zboží. Pokud to nestačí, následují další způsoby nátlaku – bití, ponižování, konfiskace majetku, únosy dětí a konečně vraždy. Pod tímto tlakem, často pouze ve snaze uhradit své dluhy, se mnoho vietnamských emigrantů uchyluje k lukrativnějším činnostem za hranicí zákona – k obchodu s drogami, zbraněmi, cigaretami či k poskytování jiných služeb pro zločinecké skupiny. Je vcelku jednoduché odlišit prodavače „na dluh“ od samostatného prodavače v tržnicích. Prodavači „na dluh“ pracují déle, zaujímají méně lukrativní (a proto drahá) místa atd.

Samostatní prodavači a podnikatelé, tedy samostatní emigranti se zaplacenými dluhy, tvoří střední třídu vietnamské komunity v České republice. Mají průměrnou životní úroveň a víceméně samostatné postavení. Mají tendenci se stěhovat z ulic a tržnic do stálých obchodů. Často si najímají české občany jako prodavače, hlídače a chůvy.

Tito lidé se velice zajímají o získání českého občanství (přesněji o získání českého pasu umožňujícího přístup do jiných zemí EU bez víz). Někdy se tak děje za pomoci fiktivních sňatků vietnamských vystěhovalců s českými občankami, často patřícími k romské komunitě. Cena takového sňatku se pohybuje od 30 000 do 150 000 Kč. Je zajímavé, že významná část těchto „stínových manželek“ udržuje styky se svými vietnamskými „manželky“ (dokonce i když spolu sexuálně nežijí) a v průběhu manželství dostávají finanční podporu, podílejí se jako partneři na obchodu nebo jsou placeny za konkrétní služby.¹⁰⁵

Jiný model užívaný v poslední době je zapsání vietnamských přistěhovalců jako „otců“ u dětí neprovdaných matek v romské komunitě. Cena jednoho zápisu se pohybuje mezi 20 000 a 30 000 Kč. Počet takových zápisů překročil hranici tisíce případů. Tuto „službu“ organizovaly české agentury.

Ovšem vietnamské „otce“ nikdo neinformoval o jejich nové povinnosti platit výživné.¹⁰⁶

Lépe zavedení vystěhovalci poskytují finanční podporu svým rodinám ve Vietnamu. Pro mnohé z nich je typické, že slouží jako základna pro další vietnamské přistěhovalce, pro členy rodin nebo vesnických občin, pro nově příchozí z jejich rodných okrsků. V České republice vidíme tendenci k zakládání obchodních firem a speciálních zájmových skupin složených ze členů téže rodiny nebo rodáků z týchž provincií. Ve světle těchto faktů spoření peněz a posílání mladých mužů a žen na Západ vyhlíží ze strany rodin a vesnických občin ve Vietnamu jako „dobrá investice do budoucnosti“.¹⁰⁷

Střední podnikatelé postupně rozšiřují svou činnost, někdy zbohatnou jako majitelé tržnic, dovozních a vývozních společností, restaurací a v některých případech jako „šéfové“ a „finančníci“.

Vietnamský „respektovaný muž“

Model indočínské vesnické mentality je založen na názoru, že vnitřní mechanismus emigrantské komunity je schopen vyřešit problémy rychleji a účinněji nežli komunikace s úřady hostitelské země. Policie v České republice se v průběhu vyšetřování často setkává s tvrzením „nebojte se, my se s tím problémem vypořádáme sami“ ze strany členů vietnamské komunity. V mnoha případech je to pravda.

Mechanismus řešení problému je obvykle následující: člověk, jehož zájmy byly poškozeny, se obrátí na „respektovaného muže“ s žádostí o pomoc. „Respektovaný muž“ je schopen mu pomoci výměnou za „vděčnost“, vyjádřenou finančně, ve formě služby nebo v mnoha případech morálně s očekáváním možné protisluby. Může to být podnikatel, se kterým poškozeného pojí ekonomické či společenské svazky, případně nějaká jiná důležitá osoba.

Modelový příklad:

X je absolventem české vysoké školy a majitelem exkluzivní restaurace v Praze. Jeho styky dosahují do okruhu české ekonomické elity (kde je považován za seriózního a obratného podnikatele) a také k politicko-ekonomické elitě ve Vietnamu.

V Čechách začal studovat na vládní stipendium ještě během komunistické éry. Po roce 1989 zůstal v ČR a dal se na podnikání. Na počátku devadesátých let byl společně se svým přítelem Y zadržen pro nelegální obchod s cigaretami. Oba muži byli propuštěni pro nedostatek důkazů. Y se vrátil do Vietnamu, kde se stal členem politické elity.

X dokáže na jedné straně komunikovat s českými úředníky a na druhé straně má úzké styky s vietnamským a čínským podsvětím. Organizuje dovoz a distribuci zboží do České republiky a přistěhovalectví z Vietnamu. V mnoha případech byl podezřelý z toho, že funguje jako „bankér“ a finančník nelegálních činností. X často cestuje po zemích východní a střední Evropy a do Rakouska a Německa. Je „respektovaným mužem“ s velkou mocí a působí jako arbitrážér ve sporech. Členy vietnamské komunity v České republice je považován za osobu schopnou najít řešení jakéhokoliv problému, přičemž mnozí mu jsou zavázáni a jsou připraveni poskytnout mu protislužby.¹⁰⁸

V první polovině devadesátých let byl „respektovaným mužem“ obvykle bývalý student české vysoké školy plynule mluvící česky, s dobrým společenským a ekonomickým zázemím v zemi z komunistických dob. Jednalo se například o absolventy vojenské akademie ve Vyškově, Vysoké školy ekonomické v Praze atd.¹⁰⁹ Od druhé poloviny devadesátých let začali roli „respektovaných mužů“ hrát vietnamští podnikatelé, majitelé velkých tržnic, jichž většina přišla ze středního Vietnamu po roce 1990. Typické pro ně je směšování legálních a ilegálních aktivit.

Někteří „respektovaní muži“ původně dosáhli respektu jako kriminální delikventi či nájemní „žoldnéři“ (*bo doi*). Zisky z násilné aj. trestné činnosti investovali do páchání kvalifikované hospodářské trestné činnosti. Výnosy z ní poté dokázali legalizovat a překlenout ze sféry černé a šedé ekonomiky do ekonomiky legální.¹¹⁰

Stát se ve vietnamské komunitě „respektovaným mužem“, často oslovaným titulem *bac* („strýček“), není jen otázkou bohatství. Je to také otázka reálné moci. Ta je zajišťována prostřednictvím sítě pomocníků. Tato síť zahrnuje okruh blízkých důvěníků (obvykle dlouhodobých spolupracovníků a rodinných příslušníků), správců tržnic a firem, strážců, lidí se styky na státní správu (tj. na její zkorumpované zaměstnance), právníků a obchodních společníků. Jako „respektovaný muž“ musí šéf disponovat dostatečnou mocí, aby si svou autoritu vynutil v případech sporů, arbitráží a malých násil-

ných bojů nebo při jakýchkoli problémech spojených s životem vietnamské komunity v České republice. Proto má časté styky na zločinecké podsvětí.

Modelový příklad:

Pan Z je vlastníkem poloviny firmy kontrolující velkou vietnamskou tržnici a mnohé menší vietnamské tržnice. Dva společníci pana Z se dělí o zbylou polovinu společnosti. Z a jeho společníci zaměstnávají několik mužů. Jedná se o osoby na nižším stupni řízení firmy jako správce tržnic a vedoucí dovozních a vývozních oddělení, ale také o osoby s dobrými styky s českou státní správou a o osoby s pověstí silných osobností ve vietnamském zločineckém podsvětí. Tito lidé dále zapojují vietnamské a české pracovníky a bo doi („žoldáky“) do nelegální činnosti.

Firma pana Z podniká legálně a zároveň vyvíjí kriminální aktivity v oblasti nelegálního dovozu falešného značkového zboží, v oblasti přistěhovalectví Vietnamců a někdy v oblasti násilné trestné činnosti.

Z se těší ve vietnamské komunitě úctě pro své bohatství, obchodní úspěch, moc a schopnost najít řešení problémů. Vietnamští přistěhovalci, kteří mají potíže, se často obracejí na Z se žádostí o pomoc. Z poté pověří některého ze svých pobočníků, aby se problémem zabýval. Pobočník vejde do styku s některými členy své korupční sítě ve státním orgánu, aby zařídil potřebné dokumenty a povolení či najme bo doi na nájemnou vraždu, únos nebo jiné donucovací činnosti. Také oznámí přistěhovalci cenu za službu a vybere příslušný obnos. Typické je, že Z nikdy přímo neinkasuje peníze za službu – přijímá pouze díky a výrazy vděčnosti doprovázené více méně symbolickými dárky od přistěhovalce. Se žoldáky nekomunikuje přímo, ale přes své pobočníky.

V méně závažných případech se může emigrant obrátit přímo na pobočníka nebo na bo doi a ti mohou operovat nezávisle na šéfovi.¹¹¹

Toto je závažný důvod, proč je policejní vyšetřování vietnamské násilné trestné činnosti obtížné: kvůli často nejasným vztahům mezi *bo doi* v terénu, tj. muži přímo spojenými s konkrétním trestným činem, a mezi zájmy a šéfy stojícími v pozadí trestného činu. Nepřímé spojení je důvodem, proč „respektovaný muž“ může mít současně pověst muže váženého ve vietnamské komunitě a zároveň působit jako zločinecký šéf.

Stejně jako v případech pánů X a Z, i u jiných „respektovaných mužů“ znamenáváme snahu o to, oddělit se od přímého spojení s trestnou činností

a spíše působit jako „finančníci“ a bankéři kriminálních operací, snahu prezentovat se jako úspěšní podnikatelé ve vztahu k české společnosti a „respektovaní muži“ ve vztahu k vietnamské komunitě.

V České republice existují tři nejdůležitější vietnamská uskupení, která slučují legální a nelegální činnosti. Kontrolují území měst Prahy, Brna a Chebu a mají podíl na podnikatelských aktivitách v Polsku.¹¹² Někteří jejich šéfové jsou ve vietnamském společenství považováni za „respektované muže“.¹¹³

Spolu s nimi v zemi funguje celá paleta menších a méně organizovaných vietnamských kriminálně-podnikatelských firem. Jejich šéfové jsou úspěšní podnikatelé, kteří mají dostatečné finanční zdroje a kontakty s úřady. V některých případech jde o bývalé *bo doi*. Obvykle mají jen málo pobočníků a styky pouze se dvěma až třemi *bo doi*. Podobně jako velcí šéfové kombinují legální a nelegální činnost. Například legální dovoz textilu a tabáku se směšuje s nelegální výrobou cigaret s falešnými ochrannými známkami aj.¹¹⁴

Bo doi

Na samém dně vietnamské zločinecké hierarchie stojí kriminální delikventi. Obvykle se věnují samostatným kriminálním aktivitám, jako jsou loupeže, vydírání, krádeže vloupáním atd. a současně vykonávají zvláštní práce jako *bo doi* pro vietnamské zločinecké pohlaváry – nájemné vraždy, vymáhání finančních pohledávek, zajišťování ochrany osob a majetku v tržnicích a barech (např. v karaoke barech). Jejich činnost je zaměřena především dovnitř vietnamské komunity. Mají svoji vnitřní hierarchii a pravidla.¹¹⁵ Zpravidla se jedná o osoby bez vlastní obživy či podnikání, mnohdy jsou to osoby závislé na gamblingu či toxikomani.

Bo doi se rekrutují z prostředí neúspěšných přistěhovalců, gangů mladistvých a zločinců pronikajících do České republiky z Vietnamu prostřednictvím přistěhoveckých kanálů od osmdesátých let. Očekává se, že skupiny nově příchozích pracovní sil zřejmě posílí prostředí těchto nájemných zločinců. Dalším zdrojem takových kriminálních delikventů jsou země východní i západní Evropy. Velice dobře znají svět vietnamské komunity v České republice, jejíž členové jsou často terčem jejich kriminálních útoků.

Ve vztahu k vietnamským kriminálním delikventům se setkáváme s jistou cirkulací. Když se pro ně půda v některém státě stane příliš horkou a jejich

tváře se stanou dobře známé, mění zemi pobytu, často s „doporučením“ pro zločineckého šéfa v novém působišti – přeshraniční styky mezi zločineckými skupinami jsou časté. Někteří z *bo doi* změnili zemi pobytu v průběhu své kariéry několikrát. Vietnamští *bo doi* (hlavně nájemní vrazi) jsou někdy pro speciální operace najímáni ze zahraničí.

„Respektovaní muži“ nemusejí nezbytně zaměstnávat *bo doi* na základě dlouhodobé smlouvy – ve většině případů jsou jejich jedinými regulárními zaměstnanci tohoto typu tělesní strážci –, ale díky svým stykům s podsvětím jsou obvykle schopni si je najmout na konkrétní zvláštní úkoly jako strážce tržnic, vyděrače a dokonce jako nájemné vrahy. Namísto pravidelného zaměstnání a platu je honorují poskytováním výhod a jednorázovými odměnami za úkony. *Bo doi* například obdrží výnosné prodejní místo v tržnici a poté je honorován jen za provedení konkrétních „zakázek“.

Bo doi působí samostatně nebo s pomocí několika „kolegů“. Struktura a činnost těchto gangů *bo doi* se liší. Pohybuje se od skupin vytvořených výhradně pro spáchání jednotlivých násilných trestných činů po stabilní gangy trvale zapojené do kriminálních podnikatelských aktivit.

Mezi skupinami *bo doi* lze rovněž rozlišit solitérní lokální skupiny a skupiny trvale najaté „respektovanými muži“.

Solitérní lokální skupiny *bo doi* se vyskytují v různých regionech ČR s vysokým podílem vietnamských rezidentů, na nichž parazitují. Věnují se násilné trestné činnosti, vydírání, únosům, krádežím apod. Kriminální činnosti nezávadka provádějí na zakázku.

Trvale najaté skupiny *bo doi* se převážně zabývají ochranou majetku bohatých a vlivných vietnamských podnikatelů, bdí nad pořádkem v tržnicích, dohlízejí zde na řádné odvody nájemného apod. Tyto skupiny *bo doi* si, podobně jako solitérní skupiny, často vyhledávají svoji vlastní „činnost“ pro zlepšení finanční situace a pro posílení svého postavení v komunitě.

Nejtvrdší jádro *bo doi* se rekrutuje z území středního Vietnamu, především z oblastí Nghe An a Ha Tinh. Specifikem této části vietnamské komunity je i zvláštní dialekt. Mezi *bo doi* z těchto oblastí jsou velmi těsné vazby. Zahrnují vzájemnou pomoc, včetně asistence při protiprávním jednání, a následnou ochranu před policií – „uklizení“, tedy poskytnutí ubytování či úkrytu, finanční zajištění, obstarání nových dokladů (nové identity) apod. Tato pravidla platí po celém světě. *Bo doi* se rekrutují i z jiných oblastí Vietnamu (např. ze severního Vietnamu), ale vazby mezi nimi nebývají tak pevné.¹¹⁶

Kriminální uskupení ve vietnamské diaspoře

Vietnamský organizovaný zločin se dynamicky rozvíjel v období od roku 1989 a svého největšího rozmachu dosáhl nejspíš v letech 1997–2002. Prostředí, v němž působí, má podobu velké sítě kriminálních uskupení různé síly, velikosti, zaměření a rozměru působnosti.

Analyzovat a charakterizovat kriminální síť či spíše síť vietnamského organizovaného zločinu je velmi obtížné. Postrádají pevnější uspořádání a při různém stupni kooperace vedle sebe působí poměrně velké množství velkých či malých skupin vzájemně si konkurujících či a vzájemně se ovládajících, spojených jak rodinnými, tak zájmovými či obchodními vazbami. Zatímco menší skupiny o 5–6 pachatelích bývají jednoduše uspořádané a soustředěné okolo 1–2 silných osobností, větší skupiny bývají členěny na dílčí uskupení, či sekce, zabývající se různou trestnou činností. Nad těmito sekcemi stojí často boss nejsilnější sekce.

Bossové bývají výrazné osobnosti (nezřídka „respektovaní muži“), které zpravidla disponují několika atributy (více či méně v závislosti na velikosti a rozměru působnosti dané skupiny organizovaného zločinu), jako jsou vlastnictví větších finančních prostředků, kontaktů na státní správu, vlastnictví *know how* k páčání dané trestné činnosti či jen proslulost v páčání daného druhu kriminality.

Vietnamské kriminální síť se ve svém působení vzájemně překrývají, jsou propojeny mnoha kanály a společně zasahují do menších měst ČR, kde jsou na ně napojena regionální uskupení či jednotliví pachatelé trestné činnosti.

Případné by bylo vietnamský organizovaný zločin v ČR charakterizovat jako jakýsi mikrokosmos s několika galaxiemi soustředěnými okolo jedné hvězdy (nejsilnější organizace, která je schopna ovlivňovat život několika slabších), s mnoha malými slunečními soustavami, v rámci kterých působí výše uvedené skupiny organizovaného zločinu.

Vždy v prostoru daného uskupení existují jak malé skupiny OZ, tak i ty silnější, přičemž ty nejsilnější skupiny OZ se mohou stát supernovami hrozícími vybuchnout či vyčerpat svou energii a po vychladnutí se stát studeným trpaslíkem v podobě organizace OZ odhalené a zničené orgány státní správy, organizace OZ vyčerpané bojem o moc či organizace transformované do legální oblasti podnikání, která se ze strachu před odhalením vzdala svých zločineckých praktik. V prostoru daného uskupení je však stále přítomno mnoho hvězd či hvězdiček v podobě menších a dynamicky se rozvíjejících skupin OZ připravených převzít vedoucí úlohu ve své galaxii, vesmírném prostoru či vystoupit nad povrch kriminální sítě, odkud je potom skupina OZ schopna ovlivňovat dění části či celé takovéto kriminální sítě.

Takto vzniklé skupiny se zaměřují na páčání rozsáhlého spektra trestné činnosti, vzájemně kooperují nebo si přebírají navzájem své *know how* a předměty zaměření; v důsledku toho se jejich činnost často překrývá a následně dochází ke konfliktům mezi jednotlivými uskupeními.

Jednotlivé vietnamské kriminální sítě nejsou ani zcela vertikální, ale mají podobu více či méně zvrásněnou, neboť některé skupiny (zejména ty, jež disponují větším objemem finančních prostředků, vlivem v komunitě či dobrými kontakty do státní správy) mohou být k jiným skupinám v nadřazeném postavení a menší skupiny se jim v rámci konceptu vlivného muže, popsaném výše, podřizují. Představitelé těchto „výše“ postavených skupin poté mohou vystupovat jako arbitři sporů mezi jednotlivými skupinami (to často bývá spojeno s další eskalací konfliktu, neboť rozhodování nebývá vždy nestranné – spíše nežli skutečná podstata sporu rozhodují např. rodinné vztahy účastníků sporu či jejich vztah k arbitrovi).

Mezi skupinami působícími v rámci „vietnamské zločinecké sítě“ či „síti“ na území ČR, ale i s přesahem do okolních států, identifikujeme podle velikosti a rozsahu aktivit (s určitým nevyhnutelným zjednodušením) tato uskupení.

Malé skupiny – gangy

Vietnamské gangy v České republice jsou obecně méně organizované, ale násilné a aktivní v širokém spektru trestné činnosti – ve vydírání, kráde-

žích, vraždách na objednávku, pašování lidí, drog, porušování autorských práv, drobných krádežích apod. Tyto skupiny organizovaného zločinu pak z hlediska pronikání do společenských struktur můžeme zařadit do skupiny limitovaného pronikání, neboť nemají ani sílu, ani dostatek finančních prostředků k proniknutí do státní zprávy. Jedná se o nejnižší kategorii vietnamských kriminálních uskupení, která je velmi zranitelná ze strany orgánů státní správy či konkurenčních skupin, a proto nezřídka mívá jen krátkou životnost; v případě úspěchu se transformuje do některé z vyšších forem vietnamských kriminálních uskupení. Tato uskupení – gangy – jsou často ztotožňována s vietnamským organizovaným zločinem jako celkem, což není pravda. Jsou pouze jeho součástí.

Nejedná se pouze o uskupení, která vznikla na území České republiky, nebo k nám migrovala z Vietnamu, ale také o gangy, které do ČR přišly ze západní Evropy (zejména z Německa), ale i z východní Evropy a USA.

Skupina S. K. představuje typ gangu vytvořeného „místními“ Vietnamci, kteří bydlí v České republice dlouhou dobu, a novými přistěhovalci z Vietnamu. Specializovala se na násilnou kriminalitu. Její činnost v jiných druzích zločineckého podnikání byla příležitostná a dočasná.

S. K. je bývalý vietnamský dělník, který přijel do Československa v druhé polovině osmdesátých let (pravděpodobně v letech 1988–1989). Povolení k trvalému pobytu získal na základě sňatku s romskou dívkou, se kterou má dítě.

Jeho skupina vietnamských kriminálních delikventů (ne více než 10 osob), v jejímž čele S. K. stál, byla činná v širokém spektru násilné trestné činnosti typické pro vietnamské gangy. Nevývíjela žádné podnikatelské aktivity. Na počátku devadesátých let se gang S. K. přestěhoval z ČR do Německa a „pracoval“ ve Francii, pravděpodobně na základě kontraktu s asijskými zločineckými bossy. Když policejní tlak začal být v roce 1995 příliš silný, gang se přestěhoval zpět do České republiky. S. K. poté působil jako velitel strážců vietnamského šéfa M. P. Jeho skupina v té době měla přibližně 4–5 členů. V letech 1996–1997 se S. K. zapojil do války mezi majiteli dvou soupeřících vietnamských tržnic v Brně. V roce 1997 byl zadržen českou policií a odsouzen k trestu odnětí svobody za padělání a užívání falešných dokladů. Jeho údajná účast na násilné trestné činnosti nebyla prokázána. Část členů jeho gangu pravděpodobně vytvořila novou skupinu a zbytek se rozptýlil.

S. K. byl propuštěn následujícího roku. Vyhnul se vyhoštění z České republiky a nucenému návratu do Vietnamu. V České republice nadále pobýval nelegálně za použití pasu svého bratra. Příležitostně obchodoval s cigaretami, lidmi atd. V roce 2000 požádal v České republice o politický azyl, ale v průběhu azylového řízení utekl z azylového střediska. Po nějaké době dosáhl s pomocí některých svých přátel povolení k trvalému pobytu.¹¹⁷ Vyhoštěn nebyl z rodinných důvodů (má romskou manželku). Dnes je pravděpodobně opět činný jako bo doi.¹¹⁸

Skupina „Nghe An“ je příkladem regionálního gangu vzniklého v České republice na základě krajaňských a rodinných vazeb:

Několik osob původem z vietnamské provincie z Nghe An v letech 2001–2003 vytvořilo skupinu operující v jižních Čechách, například v Železném Rudě a Českých Budějovicích. Tato skupina byla původně zformována na obranu jedné z vietnamských rodin. Následně se rozpadlo hierarchické uspořádání skupiny a ta pokračovala v činnosti v podobě vertikálně uspořádaného uskupení vzájemně propojených členů, vázaných rodinnými a krajaňskými pouty. Skupina se začala zabývat i násilnou trestnou činností, což pravděpodobně vyústilo v nájemnou vraždu provedenou jedním z jejích členů.¹¹⁹

Zejména ve druhé polovině devadesátých let nabyly na významu aktivity zločineckých elementů přicházejících ze západoevropských zemí a Spojených států. Většinu z nich tvořili vietnamští zločinci vytlačení z Německa poté, co německá policie zahájila rozsáhlé operace proti asijskému podsvětí. Jejich příchod vedl k vlně násilných sporů o sféru vlivu mezi starými členy vietnamského zločineckého podsvětí v ČR a nově příchozími. V současné době je situace více méně stabilizovaná a vzájemné vztahy jsou urovnány.

Skupina X. – S. (pojmenovaná podle jmen svých dvou vůdců) se skládala přibližně ze 14 osob a z většího nezjištěného počtu pomocníků z vietnamské komunity. V letech 1994–1996 operovala v Německu, jmenovitě v oblasti Lipska, Drážďan a Berlína. K jejím hlavním činnostem patřilo obchodování s cigaretami a vymáhání „poplatků za ochranu“ od vietnamských pouličních prodáváčů. V roce 1997 část skupiny přesídlila do České republiky. Od této chvíle spolupracovali se svými partnery v Německu v oblasti obchodu

se zbraněmi, obchodu s drogami a násilné kriminality (včetně vražd na objednávku). Ve druhé polovině roku 1998 a v první polovině roku 1999 česká policie zadržela osm členů této skupiny. Její vůdci X. a S. se přestěhovali z česko-německé hranice, z měst Cheb a Most, do Brna, kde zmizeli mezi početnými členy místní vietnamské pospolitosti. Poté strávili tři měsíce v Maďarsku jako nájemní vyděrači.¹²⁰

Skupina *Létající draci* představuje rozvinutější násilnický gang zapojený do zločineckého podnikání.

Gang Létající draci byl pravděpodobně zorganizován jedním nebo více členy amerických Létajících draků, kteří působili v čínské čtvrti v New Yorku a přistěhovali se do České republiky. Gang si vytvořil síť malých podrízených skupin rozmístěných po celém českém území – jeden ze členů Létajících draků operoval v Chebu a další operovali ve Varnsdorfu, Praze atd. Každý člen gangu si zorganizoval malé skupiny, které kontrolovaly určitá území a parazitovaly na vietnamských obchodnících.¹²¹

Typickými představiteli gangů pocházejících z postkomunistických zemí jsou gangy zapojené do pašování zboží a lidí do západní Evropy. Gangy tohoto typu nejsou převážně násilnické, i když v případě potřeby neváhají použít sílu. Typické je pro ně zapojení do některých specifických typů činností a častá práce na dočasnou smlouvu pro větší asijské skupiny nebo zločinecké šéfy. Právě prostřednictvím těchto kontraktů jsou tyto víceméně lokální gangy zapojeny do aktivit s mezinárodním dosahem.

Skupina V. V. V. se do České republiky přistěhovala přes Slovensko. Vedle pašování osob byla zapojena do organizované prostituce a dalších činností tohoto druhu. Sídli v Karlových Varech.¹²²

Skupina K. D. dlouhou dobu pracovala na smluvním základě pro organizaci Východní větve (popsanou výše) jako článek pašeráckého řetězce specializovaný na ilegální převádění lidí z České republiky do Německa.¹²³

Specifickou zločineckou vrstvou ve vietnamském podsvětí jsou překupníci drog. Počet drogově závislých mezi členy vietnamské pospolitosti v Čes-

ké republiky narůstá. Od počátku devadesátých let bylo zaznamenáváno rostoucí zapojení Vietnamců do obchodu s drogami v souvislosti s tímto jevem. Někteří bývalí pouliční prodavači zboží a bývalí dělníci přenesli svou pozornost na obchod s drogami jako na bohatý zdroj příjmů. I když vietnamští drogoví dealeri jsou potlačováni konkurencí jiných obchodníků s drogami (kosovoalbánských, arabských a českých), zejména v rámci asijské komunity jsou stále aktivnější. Obvykle působí v malých domech, bytech, místnostech v karaoke barech atd., kde si mohou konzumenti hlavně z asijské komunity koupit drogy a nezděda si je zde i přímo aplikovat.¹²⁴ Drogoví dealeri jsou ve vietnamském zločineckém podsvětí považováni za „odpad“.¹²⁵

Skupina okolo osoby S. C. vznikla z drogově závislých osob, které si v Praze 4 zřídily prodejní místo drog, jež dodávaly jak dalším skupinám vietnamských dealerů, tak i koncovým odběratelům české, ale i vietnamské či čínské národnosti. Drogy skupina nakupovala od albánských dodavatelů. Své „zboží“ dodávala mimo jiné i překupníkům drog vietnamské národnosti na Ostravsku.

*Vedoucí postavení ve skupině měl S. C., který drogy nakupoval, třídil a balil. Měl dva své pomocníky a zástupce, kteří poté drogy dále distribuovali jak vietnamským, tak českým zákazníkům.*¹²⁶

Gangy mladistvých reprezentují jinou zvláštní skupinu zločinců ve vietnamském společenství. Jejich členové, obvykle z generace vietnamské mládeže již narozené nebo vyrostlé v ČR, se soustřeďují kolem diskoték a nočních klubů. Členové těchto skupin se relativně často uchylují k násilí a za vrchol prestiže považují držení střelné zbraně. Členové gangů mladistvých jsou zapojeni do trestné činnosti v malém měřítku, jako jsou drogové dealerství, krádeže a rvačky mezi gangy. Vzájemné útoky se projevují vysokou intenzitou násilí, na němž se může podílet i deset osob, které zaútočí na jedinou osobu.

Gangy mladistvých obvykle zůstávají mimo profesionální zločinecké sítě, ale z jejich členů se někdy rekrutují *bo doi* (a oni sami považují tuto pozici za prestižní).¹²⁷ Jejich struktura a *modus operandi* jsou podobné více struktuře a *modům operandi* západních pouličních gangů mladistvých delikventů než „tradičních“ vietnamských gangů.

Skupiny středního rozsahu

Jde o skupiny zabývající se některým z kvalifikovanějších druhů trestné činnosti, skupiny, které zejména s ohledem na druh páchané trestné činnosti potřebují vyšší organizaci. V jejich rámci můžeme pozorovat zejména skupiny zabývající se obchodem s bílým masem, prostým převáděním osob, práním špinavých peněz, organizováním prostituce, výrobou tabákových a alkoholických výrobků, výrobou drog (zejména produkcí marihuany) aj. Tyto skupiny jsou z pohledu pronikání do společenských struktur již nepoměrně nebezpečnější a mohli bychom je zařadit jak do skupiny etablovaného působení organizovaného zločinu, tak do skupiny společensky, či spíše omezeně společensky angažovaného organizovaného zločinu, který už je v některých případech schopen vzhledem ke svým finančním zdrojům pronikat do státní správy a jeho zisk již mnohdy dosahuje takových rozměrů, že se jej snaží legalizovat.

Z hlediska jejich rozsahu působnosti se již zpravidla jedná o organizovaný zločin mezinárodní, resp. nadnárodní, který ovšem nemá ambice ohrožovat suverenitu jednotlivých zemí. Například skupiny převaděčů mají nadnárodní rozměr, pronikají do státní správy, kde se snaží korumpovat především úředníky státní správy, jmenovitě například referátů cizinecké policie, tak, aby jednodušeji získávaly povolení k pobytu pro převáděné či obchodované osoby; více se však nesnaží administrativu daných zemí ovlivňovat.

Složení těchto organizací organizovaného zločinu, míra použití násilí, velikost organizace, kooperace s nevietnamským prvkem či nevietnamskými skupinami organizovaného zločinu závisí zejména na jejich zaměření a druhu páchaní trestné činnosti.

T. C. okolo sebe vytvořil skupinu zabývající se násilnou trestnou činností, prodejem drog a příležitostně převáděním osob. Gang disponoval poměrně velkou silou. Pravděpodobně se podílel na obchodu s relativně velkým objemem drog. Ve vietnamské komunitě byl známý zejména svou schopností využívat boi z Německa, pověstných značnou brutalitou. V letech 2001–2002 se však T. C. stal závislým na drogách a během bojů s dalšími skupinami vietnamského organizovaného zločinu byl zadržen pro násilnou trestnou činnost a pravomocně odsouzen k několikaletému trestu. Během pobytu T. C. ve vě-

*zeni se jeho organizace rozpadla a on sám se po opuštění vězení, kde se ne-
byl schopen zbavit své drogové závislosti, stal řadovým bo doi. Podle neo-
věřených informací následně participoval na převádění osob a podílel se na
drobném násilí v podobě vymáhání pohledávek. Těžil přitom ze své předcho-
zí pověsti brutálního násilníka.*¹²⁸

Velké skupiny organizovaného zločinu

Tato uskupení jsou schopná zajišťovat široké spektrum služeb – od zpro-
středkování dovozu zboží do České republiky přes provoz restaurací, kara-
oke barů a heren až po převádění osob, vývoz finančních prostředků a násil-
nou trestnou činnost. Někdy se podílejí na provozu tržnic. Jejich představitelé
v komunitě zpravidla mají velkou moc. Působí jako rozhodčí sporů jak mezi
jednotlivými účastníky sporů, tak mezi skupinami organizovaného zločinu.
Mají moc povolovat jim působení na svém území či vymezovat druh je-
jich „činnosti“. Mívají dobré kontakty do státní správy nejen na území ČR,
ale i ve Vietnamu. Své kriminální aktivity zpravidla kryjí legálním podni-
káním, respektive jejich nelegální aktivity jdou ruku v ruce s legálním pod-
nikáním v hostitelské zemi. Členění takovéto organizace je potom spíše
podnikatelsko-manažerského typu, někdy má však strukturu velmi podob-
nou struktuře čínského organizovaného zločinu – triád či tongů (*tchungů*).
Vedoucí představitelé takového uskupení se mnohdy obklopují rodinnými
příslušníky či svými krajany ze staré vlasti.

Z hlediska rozsahu působnosti lze tyto skupiny zařadit do kategorie glo-
bálního organizovaného zločinu. Bez informačních technologií a snadné do-
stupnosti vzdálených destinací si lze jen stěží představit fungování těchto
v podstatě nadnárodních korporací organizovaného zločinu v takovém roz-
sahu, v jakém fungují.

Pokud budeme tyto skupiny organizovaného zločinu chtít posuzovat z hle-
diska pronikání do společenských struktur, je nutné etablovanost těchto sku-
pin posuzovat ze dvou úhlů pohledu. Jedním je pohled majoritní společnos-
ti a tím druhým, neméně (ale spíše více) důležitým, je pohled a etablovanost
těchto skupin ve vietnamské komunitě.

V případě majoritní české společnosti jde o společensky etablovaný orga-
nizovaný zločin, který je ve svých různých úrovních napojen na státní sprá-

vu a který je schopen těchto napojení efektivně využívat. Nemá však ambice ohrožovat fungování národního státu.

Z pohledu vlastní komunity se jedná o typickou paralelní mocenskou strukturu uvnitř vietnamské diaspory. Tyto struktury jsou schopny velkou měrou ovlivňovat dění v prostředí diaspory. U příslušníků vietnamské komunity dokonce mnohdy vzniká pocit všudypřítomnosti těchto struktur, jež v životě Vietnamců, žijících převážně v hranicích své diaspory, hrají podstatnou roli.

Vietnamské komunity jsou soustředěny zejména v okolí významných středisek obchodu, jako jsou Praha, Brno, Cheb, Ostrava, ale například i Česká Lípa či Most. Dále jsou pro život komunity důležité i některé z obchodního pohledu atraktivní hraniční přechody jako Svatý Kříž, Hatě apod. Tato obchodní centra i přes veškeré své obchodní vazby zůstávají spíše navzájem oddělená a vzájemně si konkurují. Vzhledem k tomu, že i vietnamská kriminální uskupení se organizují kolem těchto středisek a parazitují na nich, není překvapivé, že nelze hovořit o jedné kriminální síti, ale spíše o několika do jisté míry propojených, vzájemně kooperujících, ale i soupeřících sítích a centrech vietnamského organizovaného zločinu.

Vietnamský organizovaný zločin lze proto vnímat nejméně jako tři hlavní na sobě do jisté míry nezávislé, dílem kooperující a dílem soupeřící kriminální sítě, rozprostírající se v oblasti Prahy, Brna a Chebu. Dílčí uskupení pak působí například v Ostravě či Mostě nebo jiných lokalitách a na tyto hlavní sítě jsou samozřejmě napojeny.¹²⁹

Celkově je možné konstatovat, že skupiny vietnamského organizovaného zločinu působící v České republice zpravidla nedosahují velikosti nadnárodních korporací, ani nemají obdobnou strukturu, což však nijak nesnižuje jejich schopnost rychle reagovat na různé vnější podněty.

Vietnamské kriminální aktivity

Vedle nelegálních a pololegálních transferů osob, rozebraných výše, můžeme rozlišit následující hlavní vietnamské kriminální aktivity v České republice: hospodářskou kriminalitu, násilnou trestnou činnost, lichvu, krádeže zboží, obchodování s lidmi a prostituci, obchod se zbraněmi, produkci a obchod s drogami.

V období let 1963–2006 bylo v České republice odsouzeno za trestnou činnost 4518 vietnamských občanů.¹³⁰

Hospodářská kriminalita

Častá – spojená s porušováním duševního vlastnictví (obchodování se zbožím klamavých značek a s nelegálními kopiemi), nelegální výrobou zboží a obchodování s ním (alkohol, cigarety), porušováním celních a daňových předpisů, praním špinavých peněz (včetně pašování hotovosti a systému *hawala*) atd. Policie ČR zaznamenala mezi léty 1997–2006 3695 trestných činů tohoto druhu spáchaných vietnamskými občany.¹³¹ Jedná se o zásadní problém ve vztahu k asijské komunitě v ČR a rovněž v EU.

V posledním období je v České republice, ale i v dalších zemích evropského regionu, zřejmý posun (zejména) elit organizovaného zločinu směrem k páčání tohoto druhu trestné činnosti. Důvodů tohoto posunu je více. Zejména je to vysoký zisk. Ve většině případů jde o latentní trestnou činnost, jež se v prostředí vietnamské diaspory nesmírně obtížně odhaluje. Z pohledu ostatních příslušníků vietnamské diaspory je tato trestná činnost vysoce tolerována. Nenarušuje ani koncept „váženého muže“, kterým se mnoho hlav vietnamského organizovaného zločinu zaštiťuje.

Tento posun sám o sobě však neznamená, že by se kriminální elity chtěly vzdát ostatních kriminálních aktivit, jako je násilná trestná činnost, obchod s lidmi apod. Kriminální bossové pouze předávají jejich realizaci do kompetence předáků nižších článků v hierarchii svých organizací. Sami si udržují vliv v těchto sférách trestné činnosti pro jejich příležitostné využití nebo z nich získávají část příjmů. Typické je též používání násilných forem trestné činnosti v prosazování obchodních zájmů bossů v legální sféře jejich podnikání.

Celní a daňové delikty

Vzhledem k orientaci celé diaspory na obchodní činnost je jednou z nejvýnosnějších forem hospodářské činnosti pašování zboží z Číny a Vietnamu do České republiky. Škody působené zločineckými organizacemi zabývajícími se nelegálními dovozy zboží do ČR a celními a daňovými úniky dosahují stovek milionů, ne-li miliard korun.¹³² Jsou i jedním z hlavních důvodů, proč je zboží prodávané Asijci nejlevnější na evropském trhu a zboží domácí provenience či dovážené legálními cestami mu není schopné cenově konkurovat.

Velká část zboží dováženého z Asie kontejnerovou přepravou, k jehož prodeji a další distribuci dochází na asijských tržnicích, se do zemí EU dostává díky obcházení daňové povinnosti – respektive jejímu dílčímu nebo úplnému neplnění. Celý podvod řídí převážně vietnamské organizované skupiny nazývané *dich vu hai quan* („celní servis“ nebo volně přeloženo „služba k proclení“). Těchto „celních servisů“ působí jen na území hlavního města Prahy sedm. Další podobné servisy působí v krajských městech, případně v lokalitách, kde jsou soustředěny větší počty příslušníků vietnamské komunity, a v asijských tržnicích.

Podstatou daňového podvodu je výroba falešných faktur ke zboží dováženému z Asie. Do 31. 12. 2007 bylo organizovanými skupinami prováděno i falšování *Certificate of Origin*, tedy dokladu, který prokazoval původ zboží. Padělání certifikátu o původu zboží bývalo prováděno zejména kvůli omezením EU, vztahujícím se na dovozy levného zboží z ČLR. Zboží tak nebylo vykazováno jako čínské, ale certifikáty uváděly jako místo původu Vietnam, Indonésii, Kambodžu, ale i Srí Lanku, Pákistán apod. Toto padělání nabylo takových rozměrů, že Evropská komise konstatovala vý-

znamný pokles zboží dováženého z ČLR do prostoru společného trhu EU. K 1. 1. 2008 proto následně zrušila dovozní kvóty pro čínské zboží, jelikož podle oficiálních statistik nebylo tím pádem toto zboží nadlimitní. Po 1. 1. 2008 už tedy „služby k proclení“ provádějí pouze falšování faktur a doprovodných dokumentů.

Modelový případ „služby k proclení“:

Vietnamský obchodník si objedná v Čínské lidové republice zboží, zaplatí ho výrobci či dodavateli a ten mu následně prostřednictvím poštovní služby, nejčastěji DHL, zašle veškeré doklady o zboží.

Obchodník si zboží nechá v kontejneru dovézt lodí do některého z evropských přístavů (Hamburku, Gioia Tauro, Amsterdamu, Janova apod.). Mezitím kontaktuje pana XY, který provozuje „službu k proclení“, a požádá jej o propašování zboží do ČR.

Pan XY je vlivným a váženým podnikatelem vietnamské národnosti s českým (či slovenským) občanstvím a temnou minulostí. Vlastní podíl na jednom z tržišť v České republice a má dobré kontakty na spediční firmy (některé provozované bývalými zaměstnanci celní správy). Jeho organizace se skládá z několika desítek osob, nicméně on sám řídí pouze dva či tři své pobočníky, na které jsou navázány střední články organizace a kteří v organizaci plní i další funkce dle momentálních potřeb. Jde o členy širší rodiny pana XY. Jeden z těchto pobočníků řídí osoby zabývající se násilnou trestnou činností, další je pak určen ke styku s českým prostředím, třetí zajišťuje fungování organizace dovnitř vietnamské komunity (tedy její legální části) atd.

„Služba k proclení“ inkasuje od obchodníka za propašování poplatek v rozpětí od 120 000 Kč do 250 000 Kč. Ten je určen podle vzdálenosti přepravy a velikosti přepravovaného kontejneru – 40 feet (FEU 40') či 20 feet (FEU 20').

Ve službě je zahrnuto vyzvednutí zboží v přístavu, jeho následná přeprava na místo určení a platba cla – zahrnuje tedy i servis spediční firmy a osob zajišťujících hladký průběh celního odbavení.

Vzhledem k tomu, že organizace pana XY již nebyla schopna množství zboží sama zvládat, dohodla se na dovozu zboží s jedním z tuzemských dopravců. Pro jednání na celních úřadech si zajistila služby jistého bývalého pracovníka celní správy. Po rozdělení zisku panu XY sice zůstává z jednoho kontejneru mnohdy jen několik stovek euro, ale jedná se v podstatě o bezpracný

a bezpečný zisk, kdy v tomto případě náklady a bezpečnostní rizika nesou zejména čeští dopravci a celní deklaranti.

Obchodník předá panu XY pro potřeby dovozu zboží do ČR konosamenty od zboží, zpravidla jen nákladový list (Bill of Lading) a seznam zboží (Packing List). Obvykle chybí faktura za zboží a dříve často chyběl i certifikát původu zboží (Invoice a Certificate of Origin). Organizace pana XY si je ve spolupráci se spediční firmou vyrobí sama nebo si na to najme obratného padělatele. Padělaná faktura je oproti původně podhodnocena někdy i o 97 % původní hodnoty; nejčastěji o 70 % až 80 % původní hodnoty zboží v kontejneru. Z takto podhodnocené faktury je odvedena i první, nepřímá daň, clo. Výše celního poplatku se řídí druhem zboží. Nejčastěji se pohybuje v rozpětí od 8 % do 13 %. O hladké odbavení defektního zboží se starají spříznění celní deklaranti, kteří od „služby k proclení“ obdrží potřebné podklady a následně se, poté, co dorazí kamion s daným kontejnerem, starají o hladký průběh celního odbavení.

Zásadní pro celé fungování „služby k proclení“ je, že veškeré faktury znějí na právnické osoby (PO), fiktivní firmy zřízené zpravidla ve formě spol. s r. o., jež jsou plátcí DPH. Jde o tzv. „mrtvé duše“, jejichž vlastníci a jednatele již prokazatelně nejsou na území České republiky, respektive z různých důvodů opustili území ČR a řádně neukončili činnost jako PO. Těmito firmami pak „služby k proclení“ fakticky disponují.

K zakládání PO může docházet nebo i dochází zcela účelově. Určitá skupina lidí využije informace o návratu příslušníka vietnamské komunity do vlasti a ještě za jeho přítomnosti v ČR s ním domluví založení firmy. Daná osoba následně prokazatelným způsobem (viz evidence Policie ČR) opustí ČR. Založenou PO pak fakticky disponuje organizace, která danou osobu pro založení firmy využila, a deklaruje na ni nadlimitní dovozy zboží.

Vzhledem k tomu, že se jedná o právnické osoby, odpadá starost s nepohodlným svědkem. Umožňuje to i prakticky bez rizika podhodnotit zboží a snížit základ pro výpočet cla a daní. Organizace pana XY a následně i vietnamský obchodník, který si ji najal, se tak vyhnou placení vysokého DPH a dalších daní, jako je daň z příjmu.

Po celních procedurách bývá zboží propuštěno ať již do volného oběhu či do jednotlivých celních tranzitních režimů. Zboží proclené a propuštěné do volného oběhu se pak v ohromném prostoru EU „ztrácí“. Jinými slovy bývá převezeno do vietnamských velkoskladů či velkých tržnic. V ČR jsou to např. SAPA, HKH či tržnice Svatý kříž. Zde jsou kontejnery velmi rychle vyloženy

a umístěny do velkokapacitních skladů mezi jiné zboží. Stanou se tak nekontrolovatelné ze strany celních a daňových orgánů. Zboží je ze skladů dále expedováno a rozprodáno koncovým zákazníkům (prodejcům) prakticky po celém území EU. Je příznačné, že organizace působící v ČR provádějí dovozy a pašování zboží pro čínské a vietnamské komunity v zahraničí, např. v Maďarsku, Polsku, na Slovensku či v Německu.

Jedná se o značně výnosnou operaci. Například kontejner textilního zboží v hodnotě 80 000 USD byl v roce 2008 touto cestou proclíván jako zboží v hodnotě 10 000 USD (ale i pouhých 5000 USD). Tím byl podhodnocen náklad pro výpočet celních dávek a rovněž DPH ze zboží. Padělání dodacích listů a faktur od zboží (kdy jako příjemce zboží je uvedena fiktivní firma) dále umožňuje vietnamským prodejcům vyhnout se placení přímých daní zejména v podobě daně z příjmu fyzických a právnických osob, ve svém důsledku pak i obcházet placení sociálního a zdravotního pojištění apod. Daňový únik na jednom kontejneru v hodnotě 80 000 USD tak může činit až 20 000 USD. Stát nezřídka vybere pouhé 2000 USD.¹³³

Osoby, které se zabývají zprostředkováním „služby k proclení“, mají značné zisky, bohatnou a rozšiřují i sféry svého vlivu. Nejedná se jen o následné investice do legální ekonomiky, tedy očištění, vyprání peněz, ale i získávání kontaktů a vlivu v prostředí společenských a politických elit.

Jako příklad lze uvést vietnamského podnikatele zabývajícího se „službou z proclení“ s pobytem ve Slovenské republice. Tento podnikatel údajně významně pomáhal při prosazování obchodních a politických zájmů SR ve Vietnamu. Recipročně pak byly jeho prostřednictvím vietnamskou stranou požadovány po slovenské straně protislужby v rámci obchodní, pobytové a migrační politiky. V této souvislosti se objevilo podezření, že se Slovenská republika pro vietnamskou komunitu má stát branou do Evropy, minimálně do schengenského prostoru.¹³⁴

Celý systém těží z toho, že velká řada institucí dohledu neplní svoji roli, která je jim dána ze zákona. Činnost stínových firem je umožňována i nedůsledností ze strany správce daně. Finanční úřady takovéto firmy pouze označí za nekontaktní. Zřídka pak dávají rejstříkovému soudu podnět k výmazu firmy. Rejstříkové soudy by nově měly registrovat a činit kontroly evidova-

ných firem, minimálně po linii oznámení o konané valné hromadě PO. V případě, že se v uplynulých letech nekonala valná hromada a rejstříkovému soudu nebylo učiněno oznámení o jejím konání, měl by tento úřad učinit potřebné kroky ke zjednání nápravy stavu. To se však často neděje.

Finanční úřady by v těchto případech měly úzce spolupracovat s orgány Celní správy ČR. Celní úřady jsou schopny na základě svých evidencí uvést množství dovozů činěných na jednotlivé PO. Správce daně by pak mohl sledovat rozdíly mezi těmito dovozy a odvody DPH. Měl by tak informace o nesrovnalostech v deklarovaném fungování dané firmy. Sám by pak mohl učinit podnět k rejstříkovému soudu k postupu k nápravě stavu, respektive k výmazu těchto firem a tím i zamezení jejich dalšího užívání a možnému zabránění dalším daňovým únikům.

Vývoz finančních prostředků, praní špinavých peněz a *hawala*

Výše popsanými aktivitami se otevírají pomyslné nůžky mezi příjmy a výdaji vietnamských podnikatelů a vytváří se ohromné finanční prostředky, které je nutno z ČR vyvézt. Touto činností se zabývají další organizace zaměřené jak na praní špinavých peněz, tak na prostý vývoz finančních prostředků do zahraničí, v rámci kterého může být částečně využit i systém *hawala*. Nezřídka bývá vývoz těchto finančních prostředků zprostředkováván stejnou organizací jako dovoz pašovaného zboží. Schopnost vyvážet z ČR a z prostoru EU finanční prostředky bez dohledu státu je pro vietnamskou komunitu důležitým faktorem úspěchu.

Pokud jde o „klasické“ *praní špinavých peněz* (respektive legalizaci nezákonných zisků), vzhledem ke špatnému legislativnímu stavu, který přetrvává v této oblasti v ČR a rovněž v EU, se vietnamské organizace nemusí vlastním praním špinavých peněz v podstatě zabývat. Soustředí se pouze na jejich vývoz do zahraničí tak, aby nebyl přerušen tok zboží a plateb za toto zboží v rámci jejich obchodních aktivit.

Na tomto místě je nutno podotknout, že legalizace zisků může proběhnout pouhým vyvezením těchto prostředků do třetí země, zpravidla s nerozvinutým bankovním sektorem (např. právě do Vietnamu), a poté jejich zpětným dovozem do ČR. Zda finanční prostředky vznikly skutečně či jen fiktivně v takto deklarované zemi původu, je poté pro orgány činné v trestním řízení prakticky nemožné prokázat.

Pro praní špinavých peněz je příznačné, že důkazní břemeno leží na straně státu. Pro vietnamský organizovaný zločin je tak velmi jednoduché vyhnout se postihu. Pokud je ze strany orgánů činných v trestním řízení zajištěno větší množství finančních prostředků, stačí, aby daný vietnamský podnikatel přišel například s tvrzením, že prostředky pocházejí od jeho příbuzných z Vietnamu či že je to půjčka třetích osob. I přes to, že neexistují doklady o dovozu daných finančních prostředků do ČR nebo že podnikatelovi příbuzní žijí ve Vietnamu na hranici chudoby, není obvykle možné tato tvrzení zpochybnit. Případně se o to orgány činné v trestním řízení v rámci vyšetřování ani nesnaží.

Dalším problémem je skutečnost, že v zemích, jako jsou Vietnam a Čína, drtivá většina plateb probíhá hotovostně a existuje zde jen velice omezená kontrola finančních toků. Vyšetřování ze strany ČR či zemí EU rovněž naráží v těchto zemích na nepropustnou bariéru korupčních vazeb.

Vývoz finančních prostředků z území ČR, potažmo EU, do Vietnamu a Číny se děje prostřednictvím četných skupin či jednotlivců. Vietnamci z ČR přitom spolupracují s osobami v Německu, Polsku, na Slovensku a velmi pravděpodobně i v Maďarsku a v dalších zemích EU. *Modus operandi* se u jednotlivých uskupení liší, nicméně v podstatě existuje několik hlavních způsobů vývozu těchto finančních prostředků – využitím bankovního sektoru, zneužitím systému osobního posílání peněz (např. prostřednictvím Western Union), posíláním peněz v poštovních zásilkách a prostým vývozem finančních prostředků v cestovních zavazadlech kurýrů. Organizace zabývající se vývozem finančních prostředků různé způsoby neřídka kombinují.

Mnoho vietnamských firem si na podporu svého podnikání vytvořilo zvláštní metody, jak vyvážet finanční prostředky. Tyto metody byly posléze transformovány na systém vývozu finančních prostředků, který se stal předmětem vlastní trestné činnosti organizovaných uskupení. Daná uskupení si postupně zřídila výběrčí místa v prostorách českých velkoobchodů. Za účelem samotných bankovních převodů pak byla zřízena fiktivní bankovní konta třetích osob, a to za použití cestovních dokladů tzv. „bílých koní“ (obvykle osob vietnamské národnosti, které své doklady prodaly k dalšímu využití před návratem do Vietnamu). Pomocí těchto kont jsou zasílány finanční prostředky do Vietnamu a Číny, kde již fungují další osoby, které poté peníze předávají jejich cílovým zákazníkům.

V roce 1993 byla zadokumentována skupina Vietnamců, která na svých výběrčích místech v prostoru velkoobchodu SAPA vybírala finanční prostředky od vietnamských podnikatelů. Ty vkládala na konta „bílých koní“ a zasílala je na výdejní místa své organizace ve Vietnamu a Číně. Tam byly poté peníze distribuovány buď přímo adresátům nebo byly dále převáděny na libovolná bankovní konta kdekoliv v zahraničí. Organizace jako poplatek za převody peněz vybírala od podnikatelů částky ve výši 1–5 % poslané částky, přičemž denní obnos předisponovaných finančních prostředků dosahoval sumy 3–5 milionů Kč.¹³⁵

Další forma této trestné činnosti spočívá v tom, že po vybrání finančních prostředků dojde k jejich fyzickému převozu prostřednictvím kurýrů leteckou cestou, nejčastěji na trase Praha–Frankfurt nad Mohanem–Hanoj. Zde jsou potom vydány příjemcům. Byl zaznamenán případ, kdy byla finanční hotovost ukryta v baleních čokolády a proložena stroužky česneku proti detekování psem či byla přelepena starými bezpečnostními páskami celní správy. Fyzický vývoz finančních prostředků je sice spojen s větší mírou rizika odhalení a následného zabavení peněz, nicméně je podstatně levnější (odpadájí bankovní poplatky) a v podstatě nekontrolovatelný.

Otevření hranic EU této formě vývozu finančních prostředků z ČR výrazně napomohlo. Důvodem jsou rozdílné národní legislativy. Pokud jsou finanční prostředky zadrženy v ČR, celní správa s velkou pravděpodobností ve správním řízení zkonfiskuje celou zabavenou finanční hotovost. Pokud je však stejná částka zajištěna například v Německu, je z této částky zajištěna pouze poměrná část, a to ve výši pouhých 20–25 %; tj. ve stejné výši, v jaké by ze zajištěné částky byla vybrána daň z příjmu. Fyzický převoz peněz přes česko-německou hranici není nijak obtížný a na německém území riziko ztráty výrazně klesá.

Hawala (z arabského slova „důvěra“) je tradiční finanční servis asijských expatriantů. Vietnamskou komunitou je pro něj používán termín *chuyen tien* (posílání peněz). Tento systém poskytuje službu podobnou té, kterou vykonávají normální banky. Transakce jsou však založeny na principu důvěry: například peníze uložené u *hawala* v Paříži budou k dispozici u partnerského bankéře *hawala* v Hanoji. Stačí k tomu pouze jeden telefonát či mail a schopnost zákazníka předložit identifikační znamení. Dříve to byly často nenápad-

né předměty – bankovky, hrací karty, jízdenky přetržené napůl apod. –, dnes jsou to číselné kódy a hesla, zasílaná mailem apod.

Zjednodušeně lze říci, že v Evropě sedí jeden hawalodar, který peníze od zájemců o jejich zaslání do Asie přebírá, odečítá poplatek za službu a dává vědět, telefonicky, elektronicky nebo jinou vhodnou formou, svému protějšku, hawalodaroví v Asii. Ten vyplatí požadovanou částku cílové osobě, kterou určí odesílatel. Poplatek za tuto službu se pohybuje v rozpětí 0,8–1,9 %, nejčastěji však 1, 4 %.¹³⁶ Protože peníze vlastně „fyzicky“, v jakékoli formě, vůbec neopouštějí zemi původu a během transakcí se nevedou formální záznamy, které by se daly využít při revizích během finančních šetření, jedná se z pohledu účastníků *hawaly* o bezpečné transakce. Tento způsob deponování peněz je proto v asijské komunitě značně oblíben.

Problémem systému *hawaly* ovšem je zajistit oboustranný pohyb zboží a služeb, jež by generovaly dostatečné množství finančních prostředků, nutných k provozování buněk *hawaly*. Z těchto důvodů dnes *hawala* ve vývozech vietnamských finančních prostředků z Evropy až tak příliš nefunguje. Ve Vietnamu a Číně k účinnému fungování tohoto prastarého finančního systému totiž neexistují zdroje, které by takto rozsáhlé transfery byly schopny pokrýt. Pohyb zboží je spíše jednosměrný – ve směru z Asie do Evropy; peníze naopak putují *hawalou* z Evropy do Asie. V asijských pobočkách *hawaly* se tak nekonzentruje dostatečně velký finanční kapitál. Tento výpadek nejsou schopny pokrýt ani zdroje finančních prostředků pocházející z pašování lidí, neboť podstatná část z platby za převod běžence zůstává ve Vietnamu. Tyto oblasti navíc vedle sebe koexistují relativně odděleně.

Hawala je ovšem využívána například ve směru Česko–Polsko. Vietnamští podnikatelé z Česka nezřídka pašují zboží z Asie přes ČR pro vietnamskou komunitu v Polsku, neboť polské zákony jsou v tomto směru mnohem přísnější. V Polsku je zboží prodáno a získané finance jsou následně bankovním převodem zaslány do Vietnamu nebo Číny. Zde slouží k nákupu asijského zboží, směřujícího přes ČR do Polska. Obchodní transakce mezi vietnamskými podnikateli v ČR a Polsku jsou pak finančně zajišťovány prostřednictvím *hawaly*.¹³⁷

Nelegální výroba zboží a obchodování s ním

V poslední době v souvislosti s rostoucími cenami alkoholických a tabákových výrobků a s klesající oblibou asijského zboží na českém trhu bezpečnostní složky stále častěji registrují případy nelegální výroby a distribuce těchto výrobků.

Obě činnosti spolu úzce souvisejí jak *modem operandi*, tak i škálou trestných činů, ke kterým při nich dochází. Jediný rozdíl spočívá ve zdrojích surovin, ze kterých jsou tyto padělky vyráběny, a v pracovních postupech. Zatímco v případě výroby alkoholu je levnější a jednodušší si suroviny pořídit v České republice či je dovézt z Balkánu, situace při výrobě tabákových výrobků je diametrálně odlišná. Tabák a komponenty k výrobě tabákových prostředků jsou do ČR pašovány přímo z Vietnamu či z Číny. Náklady na pašování tabáku jsou proto podstatně vyšší.

Další postup je však již podobný – organizace si musí pronajmout prostor dostatečně zásobený elektřinou, nicméně v relativní izolaci od okolí, aby nešlo k prozrazení „předmětu podnikání“. Zpravidla jde o budovy bývalých zemědělských statků a družstev. Dále organizace musí najmout dostatečný počet pracovníků, zpravidla z řad nových přistěhovalců na dluh (*gà*). Ti potom ve výrobnách alkoholu a tabáku žijí a pracují. V malém prostoru dílny se mnohdy zdržují i po dobu mnoha měsíců, protože s ohledem na utajení provozu mohou vycházet pouze v nočních hodinách, případně vůbec.

Dále musí být obstaráno zařízení na výrobu požadovaného produktu. V případě tabákových výrobků to jsou drtiče tabáku, lisy, plničky cigaretových dutinek apod. Ty jsou za pomoci „odborníků na výrobu cigaret“ instalovány a vyzkoušeny, poté je na tyto stroje zaučen výše uvedený „vietnamský personál“ a je zahájen výrobní proces.

Zásobování výroby a odvoz hotových výrobků bývá prováděn v nočních hodinách. Výrobky bývají často vyváženy do zahraničí, například cigarety hojně směřují do Německa. Zajímavostí bývá označování cigaret kolky. Byly zadokumentovány případy označení cigaret kolky Ruské federace pro trh v Německu, a to jen za účelem zvýšení atraktivity takto označeného zboží pro koncové zákazníky. Ti se domnívali, že se jedná o skutečné výrobky ruských tabákových firem, jež byly propašovány z Ruské federace na území Německa.

Postavení pracovníků v takovýchto ilegálních dílnách je velmi špatné. Pobírají mzdu často nižší než 13 000 Kč, musejí denně pracovat mnoho hodin. Bývají jim odebírány mobilní telefony a osobní doklady, aby se tak zamezilo možnému útěku pracovníka a vyzrazení polohy dílny, nemocným pracovníkům bývá odíráno lékařské ošetření apod. To bývá i příčinou úmrtí některých z nich.

Modelový případ:

Pan Nguyen se v minulosti zabýval pašováním cigaret ze zemí východní Evropy do Německa, nicméně později zjistil, že je mnohem pohodlnější a hlavně výnosnější cigarety vyrábět. Za tímto účelem si v ČR pronajal opuštěný statek v Českém středohoří, zakoupil starou výrobní linku na cigarety a zaměstnal několik propuštěných dělníků, původně přivezených prostřednictvím pracovních agentur, aby pracovali v jedné z českých továren. V Číně (případně ve Vietnamu či v jiné destinaci) si pořídil kontejner tabáku, který za pomoci českého dopravce a celního deklaranta propašoval do ČR. V jedné z malých tiskáren si nechal za úplatu vytisknout na kartónovém papíře krabičky od cigaret s patřičnými etiketami a u příslušných padělatelů si zakoupil cigaretové kolký.

Své dělníky ubytoval přímo ve statku, kde probíhala výroba cigaret, jejich balení do cigaretových krabiček a rovněž označování falešnými cigaretovými kolký. (Obzvlášť oblíbené mezi padělateli jsou cigarety Marlboro, Camel, ale i české Petry.)

Takto vyrobené cigarety pak pan Nguyen nabízel prostřednictvím maloprodějců koncovým zákazníkům na tržištích. V některých případech byly cigarety dodávány i do kamenných obchodů, ke kterým mají čeští a evropští zákazníci všeobecně větší důvěru.¹³⁸

Výroba zboží klamavých značek a porušování duševního vlastnictví

V obdobných podmínkách dochází i k výrobě značkového textilního zboží, které je ve většině případů vyráběno přímo na území ČR; v podstatně menší míře je pak do ČR pašováno. Vzhledem k nižší společenské nebezpečnosti tohoto jednání a tím i nutnosti utajení bývají dílny umístěny přímo v areálech velkoobchodů – zejména ve vyšších patrech budov, které jsou součástí těchto komplexů a které jsou méně dostupné lidem mimo komunitu. V při-

padě razie státních orgánů to poskytuje i jistý časový prostor k tomu, aby byla dílna včas opuštěna či aby byly zlikvidovány stopy trestné činnosti.

Pracovní podmínky v těchto dílnách jsou v porovnání s podmínkami dělníků vyrábějících cigaretové či alkoholové výrobky nesrovnatelně lepší. Nicméně během pracovní doby jsou pracovníci v dílnách zamykáni (pravděpodobně ve snaze zabránit rozkrádání již hotových a velmi dobře prodejných výrobků a kvůli utajení). To v několika případech vedlo ke smrti pracovníků v důsledku náhlé nevolnosti a nemožnosti útěku před požárem, který v dílně vznikl. Zboží je dále prodáváno cílovým zákazníkům prostřednictvím drobných prodejců, kteří mají své stánky na tržnicích po celém území ČR.

Jiná situace panuje v prostředí výroby nelegálních hudebních a obrazových nosičů. Zde vzhledem k technologii výroby, která je sice energeticky náročná, nicméně zařízení lze umístit do třípokojového bytu panelákového typu, nejsou výrobní podmínky nijak dramatické. Problém nastává až během distribuce tohoto zboží, kdy v podmínkách téměř nasyceného (či lehce nasýtitelného) trhu probíhá silný konkurenční boj. Ten je možno přirovnat k boji kartelů o území, na nichž mohou distribuovat své zboží. Během střetů o sféru vlivu dochází k fyzickým útokům, k ničení stánků prodejců výrobků konkurenčního uskupení apod.¹³⁹

Násilná trestná činnost

Násilná trestná činnost má ve fungování vietnamské komunity pevné místo. Pomáhá jejím elitám vietnamskou komunitu izolovat od většinové společnosti a udržovat ji v ovzduší permanentního strachu. To elitám umožňuje komunitu ovládat a donutit i její „nepřízpůsobivé“ členy k loajalitě.

Násilná trestná činnost páchaná příslušníky vietnamské komunity na území ČR zahrnuje široké spektrum trestných činů násilného charakteru. Od prostého výtržnictví, rvaček, ublížení na zdraví, vydírání, vyřizování účtů, konkurenčních bojů, vydírání formou výpalného až po nájemné vraždy, či vraždy ze cti, znásilnění, pohlavní zneužívání, omezování osobní svobody apod. Policie v letech 1997–2006 registrovala 696 násilných trestných činů spáchaných příslušníky vietnamské komunity.¹⁴⁰ Zřejmě však půjde pouze o malou část jejich skutečného množství.

Asi nejběžnější jsou z pohledu organizovaného zločinu různé formy vydírání, kterými mezi sebou jednotliví prodejci řeší vzájemné spory, konkurenční boj či vymáhání dlužných částek. K vyřizování těchto účtů si vietnamští podnikatelé najímají *bo doi*.

Pan XY podnikal na jedné z pražských velkořeznic, kde ve sporném případě dlužil svému bývalému obchodnímu partnerovi částku cca 2000 USD. Vzhledem k tomu, že splacení dlužné částky pan XY oddaloval, jeho obchodní partner si najal bo doi, v té době zaměstnané jako ochranka jiné tržnice. Ti od pana XY dluh obratem vymohli. Vzhledem k tomu, že pan XY celou věc neoznámil policii a nepodnikl ani jiná opatření, získal v komunitě pověst slabocha a „ztratil tvář“.

Po letech se pan XY dostal s bývalým partnerem opět do obchodního sporu, kdy bývalý partner porušoval výhradní práva ke zboží, se kterým pan XY obchodoval. Protože bývalý obchodní partner od svých protiprávních obchodních aktivit neodstoupil, ani když ho k tomu pan XY opakovaně vyzval, ten jeho jednání oznámil České obchodní inspekci (ČOI) a živnostenskému odboru příslušného místního úřadu. Tyto správní orgány proti bývalému obchodnímu partnerovi pana XY zakročily, což vyvolalo jeho hněv. Partner panu XY vyměřil „pokutu“, kterou na něm měli opět vymoci najatí bo doi. Pan XY měl rovněž odvolat oznámení učiněné před ČOI a místním živnostenským úřadem. Protože se zdráhal podrobit, byl v prostoru tržnice opakovaně veřejně zbit a ponižován. Dále mu bylo vyhrožováno likvidací rodiny. Poškozený celou věc oznámil Policii ČR. Ta po krátkém vyšetřování během fiktivního předání peněz zadržela tři vietnamské bo doi, kteří se na vydírání podíleli. Následně byl zadržen i bývalý obchodní partner pana XY, který si vydírání objednal.

Mimo jiné bylo zjištěno, že hlavní vykonavatel vydírání se v ČR zdržoval bez platných dokladů a měl zde zakázán pobyt. Byl podezřelý i z dalších trestných činů.¹⁴¹

Další formou násilné trestné činnosti ve vietnamské komunitě je vydírání formou výpalného.

Velký počet *bo doi* se rekrutuje z ochranky tržnic, které si najímají majitelé tržnic za účelem udržení pořádku. Tito *bo doi* mají však i další funkce. Do jejich kompetence spadá i vybírání nájemného v jim svěřeném úseku.

Proto mají dobře zmapovanou situaci v tržnici a dobře znají poměry jednotlivých prodejců.

Vzhledem k životnímu stylu většiny *bo doi* finanční prostředky plynoucí z ochrany tržiště nestačí na pokrytí jejich životních potřeb. Proto se jednotliví *bo doi* uchylují k vydírání některých prodejců na tržnicích, dopouštějí se drobných krádeží například vloupáním do skladů nelegálních cigaret apod.

Spory mezi *bo doi* se vyznačují vysokou mírou násilí. Je znám případ, kdy do hery-baru, střeženého jedním z *bo doi*, vnikli dva ozbrojení *bo doi* z konkurenční skupiny ozbrojení meči. Ranou mířící na hlavu téměř odsekli strážnému ruku a rána ho i částečně skalpovala. Útočníci byli oblečeni do oděvu ochranky tržnice, ve které se herna-bar nacházel, a prvotní informace, které zraněný policii uvedl, naznačovaly, že oba útočníky zná nebo by je mohl být schopen identifikovat. Mezi *bo doi* však pravděpodobně došlo k finanční kompenzaci a při dalších výsleších napadený vypovídal tak, že vyšetřování nevedlo k odhalení pachatelů.

Ve vietnamské komunitě se poměrně často vyskytují i vraždy na objednávku. Jednou z nich byla i vražda pana HH, vysoce postaveného „bosse“ v rámci vietnamské komunity:

HH spolu se svými lidmi slavil propuštění jednoho ze svých přátel z výkonu trestu v jednom z nočních podniků určených výhradně pro Vietnamce. Krátce po půlnoci do baru vtrhli tři maskovaní muži vyzbrojení automatickými zbraněmi. Osazenstvo baru donutili lehnout si na zem, odebrali mu peníze, cennosti a mobilní telefony. Po identifikaci zastřelili pana HH dvěma ranami do hlavy. Poté z baru uprchli a z místa odjeli osobním motorovým vozidlem, pravděpodobně značky Favorit. Vzhledem k tomu, že HH byl spolumajitelem jedné z velkoobchodů, nelze vyloučit, že vražda souvisela právě s jeho působením na této tržnici.

Policejní vyšetřování vedlo k zadržení podezřelého, známého v prostředí vietnamské komunity jako obzvlášť agresivní bo doi. Muž se na území ČR zdržoval bez povolení k pobytu a byl podezřelý i z řady dalších násilných trestných činů. Vedle toho byl zřejmě zapojen do rozsáhlé sítě distributorů drog. Jeho zadržením se pak spustilo vyšetřování i této trestné činnosti. Na základě mezinárodního zatykače byl posléze předán do Německa, kde byl rovněž podezřelý z řady trestných činů násilného charakteru.¹⁴²

Jiný typ představují vraždy ze cti či z důvodu pomsty.

V lesním podrostu na kraji lesní cesty bylo nalezeno tělo mladého muže vietnamské národnosti ve značném stadiu rozkladu. Dalším šetřením bylo zjištěno, že se jedná o NL, pohřešovaného prodejce z nedalekého tržiště. Ačkoli vyšetřováním nebyl zjištěn konkrétní pachatel, v jeho průběhu bylo zjištěno mnoho indicií nasvědčujících tomu, že motivem vraždy byl pravděpodobně poměr NL s mladou ženou z tržnice a vraždy se pravděpodobně dopustili společně rodinní příslušníci postižené rodiny.¹⁴³

Další vraždou, která byla motivována pomstou, je vražda z léta roku 2008, ke které došlo v prostoru jedné tržnice v Praze. Zde byl po hádce zavražděn pracovník agentury na zprostředkování práce. Motivem byla pravděpodobně nespokojenost jednoho z pracovníků se způsobem umísťování pracovníků do továren a pravděpodobně jeho nezaplacená práce ze strany agentury.¹⁴⁴

Z výčtu výše uvedených případů je patrné, že násilí je nedílnou součástí života vietnamské komunity v ČR. Nicméně je nutno zdůraznit, že všechny případy násilí v této komunitě nemají takto brutální průběh, cesta k násilí bývá poměrně dlouhá a v mnoha případech mu předchází i různé formy nátlaku, ze kterých může poškozený vytušit, že může k násilí dojít. Nátlaková akce, tak jak k ní ve vietnamské komunitě dochází, má zhruba následující průběh:

Drobný prodejce dluží svému obchodnímu partnerovi s kontakty na bo doi několik plateb za zboží a dlužná částka se vyšplhala na několik desítek tisíc USD. Tento prodejce však ve zhoršující se ekonomické situaci není schopen dluh hradit, a proto přestává se svým obchodním partnerem komunikovat. Ten se nakonec obrátí na známého bo doi s žádostí o vynucení dluhu.

Mezi tím již dlužník dostává varování, že na vymození předmětného dluhu bude najat bo doi. Později se zadavatel nechá spolu s nájemným bo doi spatřit někým z rodinných příslušníků dlužníka nebo přímo samotným dlužníkem.

Potom přijde další varování v podobě zdánlivě bezúčelného postávání najatého bo doi u prodejního místa dlužníka s upřeným pohledem směrem k jeho prodejnímu místu. Ještě později bo doi pravděpodobně zavede řeč na dluh v rozhovoru s některým z okolních prodejců, možná se zmíní, že věřitel chce

věc neprodleně řešit a to všemi dostupnými prostředky. Je nepředstavitelné, že by v prostředí vietnamské tržnice o obsahu hovoru nebyl dlužník dříve či později informován. Na jeho prodejní místo může také přijít některý z níže postavených bo doi a informovat jej, že má zaplatit svůj dluh, jinak „může dojít k nepříjemnostem“. V této fázi je již dlužníkovi zřejmé, nakolik je jeho situace vážná, a ví, že dalším krokem již bude násilí. Nicméně první útok nebývá nijak nebezpečný, poblíž jeho stánku může například vzniknout rvačka, do které je jakoby náhodou vtažen. Průběh rvačky je však pečlivě naaranžován tak, aby dlužníka nic nenechalo na pochybách o jejím pravém účelu.

Další krok vymahačů je již veden přímo proti dlužníkovi. Ten může být na svém prodejním místě zbit či jinak zotuzen.

Poté zpravidla následuje několik telefonátů požadujících neprodlené uhrazení dluhu – teď již ovšem podstatně vyšší částky, nežli byla částka dlužná. Pokud dlužník ani v tomto okamžiku nereaguje, dojde pravděpodobně k další, brutálnější akci. Dlužník může být unesen a dopraven na neznámé místo, kde je okraden, zbit a držěn do doby, než dluh uhradí. Je donucen napsat dlužní úpis na vysokou částku, podepsat směnku či převod svého majetku či dluh musí uhradit jeho rodina. Vymahači se mohou uchýlit i k jiné formě násilí – únosu rodičů, dětí apod.¹⁴⁵

Pro násilí ve vietnamské komunitě jsou mimo jiné charakteristické excesy vykonavatelů násilných trestných činů (tedy *bo doi*). I jen nevhodně pronesená poznámka na jejich adresu může vést k útoku ze strany *bo doi*, končícímu zabitím oběti. Toto nekontrolovatelné jednání je pro příchozí z jihovýchodní Asie typické.

Časté je také okradení oběti během „donucovacích“ opatření apod.

Vysoká míra násilí vyplývá také z toho, že veškerá ujednání jsou v komunitě uskutečňována ústně, nemají potřebnou psanou formu, a jsou tak soudně nevymahatelná. Jedinou cestou je pak logicky použití násilí. Transakční náklady jsou v případě tohoto postupu poměrně vysoké, jdou však často na vrub dlužníka. Věřiteli i v případě, že nedokáže vymoci celý dluh, umožňují „zachovat si tvář“, když dá dlužníkovi alespoň výstrahu, aby tak nečinil do budoucna. Pro celou komunitu je to znamením, že obchodní dohody s daným věřitelem, byť nepsané, se mají dodržovat.

Dalším průvodním znakem násilné trestné činnosti je častá nespolupráce oběti s orgány činnými v trestním řízení. Mnohdy je to dáno tím, že v mezi-

dobí (dříve než orgány činné v trestním řízení dokážou dopadnout pachatele) dojde k finančnímu či jinému odškodnění ze strany pachatele s obětí (dohoda bývá mnohdy zprostředkována „respektovaným mužem“ v pozadí), nebo oběť chce jen vzít spravedlnost do svých rukou a „ztrátu tváře“ pomstít sama. Dalším důvodem může být i nedůvěra ve spolupráci s orgány trestního řízení, která dává poškozenému punc „policejního informátora“.

Po určitém poklesu násilné trestné činnosti od roku 2005, způsobené zatčením nejagresivnějších *bo doi* a poměrně stabilním rozložením sfér moci ve vietnamské komunitě, je v příštích letech možno čekat pravděpodobně spíše její další nárůst. Přetrvává totiž úloha násilí jako určitého druhu „transakčních prostředků“. Navíc lze s ohledem na novou vlnu příchozích z Asie ve vietnamské komunitě pozorovat určité sociální napětí. Významnou roli sehrává i určité vyčerpání potenciálu „starých bossů“ a jejich probíhající obměna mladšími a agresivnějšími vůdci.

Jistým řešením do budoucna by mohlo být otevření vietnamské komunity v ČR většinové společnosti. Spáchat násilný trestný čin v relativně uzavřeném prostoru tržnice, tzn. „mezi svými“, kde je každý případný svědek snadno ovlivnitelný, je totiž mnohem snazší, nežli je tomu na místě veřejném, kde by pachateli hrozila možnost zadržení či svědectví českých, tedy obtížněji ovlivnitelných svědků.

Lichva

Na začátku je nutno zdůraznit, že pohled na půjčku, kterou by bylo z našeho pohledu možno označit za lichvářskou, je z perspektivy vietnamské komunity naprosto odlišný. Běžný úrok vietnamských bank začíná s ohledem na vysokou inflaci v zemi (a nedostatek finančních prostředků na trhu) na hranici 25 % a podmínky pro její získání předem vylučují značnou část populace. Proto i půjčky poskytované si navzájem rodinnými příslušníky mívají ve Vietnamu poměrně vysokou úrokovou sazbu.

V České republice se poskytováním půjček zabývají zejména skupiny kolem osob dále zapojených do nelegálních transferů peněz a zboží, vysoce postavených podnikatelů či majitelů tržišť. Další skupina poskytovatelů půjček se rekrutuje například z jednotlivých pachatelů specifických trestných čin-

ností, kteří si tak k sobě pevněji připoutávají své zákazníky (prodej drog) či své podřízené (*bo doi* nebo osoby nucené k prostituci).

Při zkoumání trestné činnosti, kterou český právní systém označuje jako lichvu, narážíme na několik jejích hlavních forem. Je nutno rozlišovat mezi půjčkami poskytovanými nově příchozím, půjčkami mezi starousedlíky a obchodními partnery, dále mezi půjčováním na úrok a přátelskou výpomocí mezi příbuznými či obchodními partnery (která však může, jak již bylo uvedeno, být také vysoce zúročena).

Lichvářskými půjčkami jsou asi nejvíce ohroženi nově příchozí, kteří si však většinou své dluhy přinášejí již z vlasti. Tam jim (zejména mladým ženám určeným k prostituci nebo budoucím zaměstnancům a pracovníkům továren) bývá poskytnut úvěr na cestu do ČR. Po přiletu se nově příchozí dozví, že výše jeho dluhu závratně narostla například o některé provozní náklady či že se „vyskytly komplikace“, které si vyžádají dodatečné plnění. Protože nově příchozí imigrant je odříznutý od svého rodinného zázemí a sociálních vazeb, rázem se ocitá v síti dluhů, jež je nucen si za mnohdy nelidských podmínek odpracovat. Klasickým příkladem je nucení vietnamských žen v ČR k prostituci na základě vysokého zadlužení:

Modelový případ:

Slečna Hien pochází ze středního Vietnamu, z malého města asi 80 km od Hue, z dobré, ale chudé rodiny. Od dětství je považována za hezkou dívku. Po ukončení studia na střední škole a určité době neúspěšného hledání smysluplného zaměstnání doma ve Vietnamu je kontaktována osobou známou svou schopností zprostředkovat cestu do ČR či dále do zemí EU. Je jí nabídnuta možnost práce v ČR (Německu či dalších zemích EU) při prodeji luxusního zboží. Ze strany majitele obchodu je totiž údajně požadován dobrý vzhled prodavačky. Vzhledem k tomu, že rodina nemá dostatek prostředků na zaplacení nákladů spojených s uhrazením cesty, je dívce nabídnuta možnost financování cesty formou úvěru, který jí poskytne její budoucí zaměstnavatel v Evropě. V roce 2008 se částka za cestu do ČR pohybovala v řádu 8000 USD. Po příjezdu do ČR je dívce řečeno, že cena její cesty byla ve skutečnosti až 15 000 USD a v takové výši je tedy i její celkový dluh vůči jejímu novému zaměstnavateli. Navíc je slíbené místo již obsazeno a jiná možnost zaměstnání neexistuje. Dívce je nabídnuta možnost odpracovat si dluh formou prosti-

tuce. Vše je případně podpořeno „pádnějšími argumenty“, jako je odebrání cestovních dokladů, bití či znásilnění.¹⁴⁶

Další kategorií úvěrů, které lze označit za lichvářské, je například půjčka na pořízení zboží k dalšímu prodeji či úvěr do začátku podnikání. Zde se úroková sazba pohybuje na úrovni 5–15 % týdně, tedy v praxi 280–560 % ročního úročení dluhu.

Nepoměrně lepší situace je při poskytování půjček mezi obchodními partnery nebo rodinnými příslušníky, kde v krátkodobém horizontu nemusí být úrok žádný (služba je vyvážena „vděčností“ a z ní plynoucích závazků splatitelných formou jiné výpomoci).

Nicméně i zde, stejně jako v předchozím případě, může nastat problém v případě zpoždění při splacení či splacení dluhu. Donucovací metody jsou často velmi tvrdé a penalizace neplatičů ze strany věřitelů je z evropského pohledu neadekvátní.

Krádeže zboží

Pachatele krádeží zboží lze v rámci vietnamské komunity rozdělit do tří kategorií.

První kategorií jsou drobní prodejci zboží, kterým jejich výdělek nestačí na to, aby si luxusní zboží, které bývá považováno ve vietnamské komunitě za výraz společenského postavení, pořídili legální cestou. Proto se uchylují k drobným krádežím v luxusních obchodech. Krádeží se často dopouštějí malé skupinky vietnamských pachatelů, tzv. kriminální party, které vznikají nahodile bez zjevné organizační struktury za účelem spáchání toho kterého trestného činu. Nejedná se ještě o organizovaný zločin v pravém slova smyslu.

Další dvě skupiny pachatelů této trestné činnosti však již definici organizovaného zločinu naplňují. Jednou skupinou jsou gangy mladistvých, které si tak opatřují jak prostředky pro zábavu, tak i prostředky k nákupu zbraní či drog. V druhém případě se jedná o skupiny drogově závislých osob, které si takto opatřují prostředky na své denní dávky drog. Vznik těchto uskupení toxikomanů zaměřených na krádeže zboží někdy podněcují sami drogoví dealaři.

Je zřejmé že poslední jmenovaná skupina je ze společenského hlediska nejnebezpečnější.

Modelový případ:

Pan SCH je prodejcem drog a vlastníkem či nájemcem nemovitosti, kde si drogově závislí mohou zakoupit a aplikovat svou denní dávku. Vzhledem k časté „platební“ neschopnosti toxikomanů dodává svým stálým zákazníkům drogy na dluh. Na dluh také drogy odebírá od svého albánského dodavatele. Po určité době se tak celá skupina dostává do finanční tísně, neboť není schopna své dluhy albánským překupníkům splácet. SCH proto začne organizovat lupičské výpravy, zpravidla do velkých nákupních center vzdálených měst, za účelem krádeží luxusního zboží vhodného k dalšímu prodeji. Cílem krádeží bývá drahé kožené zboží, drobná elektronika, šperky a rovněž drahý alkohol.

Lidi schopné krádež provést SCH vybere mezi svými drogově závislými zákazníky. Vzhledem k tomu, že nikdo z toxikomanů nevlastní motorové vozidlo (a většinou ani řidičské oprávnění), SCH sám tuto skupinku odveze na místo krádeže, určí zboží, které má být odcizeno, rozdělí jednotlivé funkce a činnosti, které má kdo provést, a poté již počká ve svém vozidle na výsledek. Takto odcizené zboží je pak za zlomek jeho původní hodnoty prodáno vietnamským prodejčům na tržnicích či je jejich prostřednictvím nabízeno k prodeji běžným zákazníkům.

Za určitou zajímavost lze považovat i skutečnost, že tyto gangy si bývají vědomy právního řádu ČR a snaží se krást zboží do hodnoty 5000 Kč. V případě zadržení se tak jejich členové vyhnou trestnímu stíhání a jejich delikt je řešen pouze v přestupkovém řízení, které nevede ke ztrátě povolení k pobytu na území ČR.¹⁴⁷

Lze konstatovat, že tato forma trestné činnosti je v poslední době poměrně rozšířená, zejména vlivem špatné ekonomické situace vietnamské komunity v ČR. Stíhání pachatelů sťažuje zejména špatná identifikovatelnost pachatelů této trestné činnosti, neboť v mnoha případech se jedná o osoby drogově závislé, často již bez povolení k pobytu na území ČR a tedy i bez dokladů potřebných k jejich identifikaci, či mladistvé – tedy osoby, které nelze právně postihnout.

Obchodování s lidmi, prostituce

Hlavními změnami v oblasti nelegální migrace od devadesátých let 20. století je nárůst podílu obchodu s lidmi a vyšší profesionalizace skupin zabývajících se touto trestnou činností.

Obchod s lidmi je ve vietnamské komunitě poměrně rozšířeným jevem. Zde je nutno rozlišovat mezi lidmi již původně obchodovanými přímo z Vietnamu (prostituce, dělníci do ilegálních výroben lihu a cigaret) a lidmi, kteří se dostanou do finančních obtíží až v České republice. Tito lidé se potom pro nadměrnou zadluženost uchylují k přijetí otrocké práce například při pěstování marihuany, při výrobě cigaret či alkoholu, nebo jsou donuceni k prostituci. Způsob práce či podoba vztahu zaměstnavatel-zaměstnanec se pak neliší od podmínek, ve kterých žijí klasicky obchodované osoby. O tom svědčí například i to, že těmto osobám bývají odebírány osobní doklady, aby jim byla zamezena možnost útěku, a bývají drženy v nedůstojných podmínkách. Jejich práce bývá špatně odměňována (tak aby tito lidé museli zůstat v závislém postavení co nejdelší dobu).

Osoby obchodované za účelem prostituce a otrocké práce z Vietnamu

Tato trestná činnost byla nejrozšířenější pravděpodobně v letech 2005–2007. Poté se vietnamská prostituce dostala do centra zájmu orgánů činných v trestním řízení. Došlo k rozbití fungující sítě nočních podniků držících takto obchodované dívky a tato činnost se stala vysoce rizikovou. Nicméně přetrvávala s určitými změnami do současné doby.

Obchodování osob za účelem práce v ilegálních provozovnách přímo z Vietnamu pozbylo smyslu po otevření českého pracovního trhu vietnamským pracovníkům. Ten se velmi rychle nasýtil. Nelegální výrobní tabáku a alkoholu dnes čerpají z řad vietnamských pracovníků, kteří byli propuštěni ze svých firem v důsledku nedostatku práce či proto, že nesplňovali kvalifikační předpoklady. Tito lidé, nežádka zadlužení kvůli nákladům na svůj transfer do ČR, se mnohdy odmítají vrátit domů do Vietnamu a jsou ochotni vykonávat prakticky jakoukoli práci bez ohledu na její legálnost a za jakýkoli plat.

Ačkoli je nutno obchodování osob za účelem prostituce a za účelem tzv. otrocké práce od sebe odlišovat na základě principu fungování a *modu ope-*

randi (nebývají ani páčány stejnými skupinami osob), je zřejmé, že obě činnosti vykazují mnoho společných znaků. Je to zejména prvotní předlužení obchodované osoby, které neodpovídá poskytnutým službám, dále nelidské podmínky, ve kterých tyto osoby poté pracují a žijí, kruté zacházení s obchodovanými osobami ze strany pachatelů a omezování jejich osobní svobody.

Příznačné je, že vietnamská komunita pohlíží na obě cílové skupiny odlišně. Zatímco na osoby obchodované za účelem otrocké práce je nahlíženo spíše s jistou dávkou soucitu, na dívky obchodované za účelem prostituce je pohlíženo s opovržením umocněným skutečností, že ve Vietnamu je prostituce trestným činem.¹⁴⁸

Paradoxně se tak stává, že po návratu do Vietnamu bývají ze strany orgánů činných v trestním řízení vyšetřovány i prostitutky, které se z pohledu našeho právního řádu staly obětí řady trestných činů, včetně těch násilných. Toho ostatně dokáží organizátoři této trestné činnosti proti obchodovaným dívkám patřičně využít. Ty bývají zastrášovány zejména tím, že i v ČR je prostituce trestná, a v případě že budou kontaktovat policii, první, kdo se dostane do problémů, budou právě ony za to, že sexuální služby poskytovaly.

V případě obchodu za účelem prostituce pak vše probíhá zhruba následujícím způsobem:

Modelový případ:

Majitel nočního klubu určeného pro vietnamskou klientelu, kam zpravidla mají přístup jen Vietnamci, se rozhodne pořídit si do svého podniku novou pracovníci. Ve Vietnamu kontaktuje osobu zabývající se zprostředkováním těchto obchodů, která posléze nalezne vhodnou dívku (dívky pocházejí zejména z chudých oblastí středního Vietnamu). Zprostředkovatel nabídne dívce možnost vycestování do ČR a na pokrytí nákladů spojených s cestou jí poskytne i půjčku. Dívce je buď přímo sděleno, za jakým účelem má do ČR vycestovat, nebo jí je slíbeno jiné zaměstnání vyžadující reprezentativní vzhled. Dívce je vyřízeno potřebné povolení k pobytu v ČR a ta posléze přicestuje leteckou cestou. Již na letišti si dívku přebere majitel nočního klubu, který jí zpravidla zabaví doklady a odveze ji do některého ze svých podniků. Zde je dívce sdělena přesná výše dluhu (podstatně vyšší nežli původní částka) a způsob jeho zaplacení. Takto vzniká závazek mezi prostitutkou a majitelem nočního klubu, který následně trvá i několik let. Není nutno zdůrazňovat, že pokud se dívka zdráhá poskytovat sexuální služby, je vystavena veške-

rým formám nátlaku, včetně bití a znásilňování. Některé neověřené informace z vietnamské komunity hovoří o tom, že prostitutkám bývají podávány i drogy.¹⁴⁹

Vedle klasicky obchodovaných dívek v rámci nočních podniků určených vietnamským zákazníkům začaly v posledních letech poskytovat služby i dívky, které ve dne pracují jako prodavačky ve stáncích a v nočních hodinách zvyšují svůj příjem prostitucí. To do jisté míry způsobilo ústup klasického obchodování s lidmi za účelem prostituce. To ovšem v nižší míře i nadále přetrvává.

V oblasti prostituce využívají Vietnamci v posledních zhruba 10 letech i české či ukrajinské dívky a zároveň je nabízejí i mimo asijskou komunitu.¹⁵⁰

Další skupinou obchodovaných osob jsou lidé určení k otrocké práci – tedy osoby, které jsou využívány k práci při výrobě tabáku či alkoholu. Zde je *modus operandi* velmi podobný *modu operandi* obchodování žen za účelem prostituce, ovšem s dílčími odlišnostmi. Ty spočívají například v tom, že drtivá většina osob si je vědoma, že bude pracovat pro své věřitele, a zpravidla předem zná i náplň své práce. Problémem této trestné činnosti je naprosto vydání obchodované osoby napospas svému věřiteli, kdy je obchodováním osobám odpíráno mimo jiné i lékařské ošetření, kontakt s rodinou ve Vietnamu nebo volný pohyb mimo tajnou provozovnu, ve které vykonávají práci.

Osoby, které se stávají předmětem obchodu až na území České republiky

Ve vietnamské komunitě existuje i malé procento osob, které sice přicestují do ČR nezávisle, nicméně si s sebou přivážejí dluhy či se zadluží v průběhu pobytu na našem území. Tyto osoby mohou rovněž řešit svou situaci „sestupem“ do podřadného postavení a vykonávat otrocké práce či prostituci pro své věřitele. I těmto osobám bývají zpravidla odebírány osobní doklady, nejsou odpovídajícím způsobem za svou práci odměňovány, bývají drženy v nevyhovujících podmínkách či vystaveny špatnému zacházení. Nicméně obecně platí, že tito lidé, kteří již mají zkušenost s pobytem na území ČR, nebývají vystaveni tak brutálnímu násilí nebo donucovacím praktikám jako osoby, které do ČR přicestovaly nově. Vzhledem k jejich lepší znalosti čes-

kého prostředí totiž hrozí nebezpečí, že by mohly kontaktovat místní úřady a o věci je informovat.

Padělatelské aktivity (kreditní karty, pasy a doklady)

Zatímco v devadesátých letech docházelo hlavně k padělání cestovních pasů a řidičských oprávnění, dnes je pravděpodobně nejčastěji padělanou či upravenou listinou výpis z rejstříku trestů Vietnamské socialistické republiky potřebný k žádosti o povolení či prodloužení pobytu na území České republiky. Dále bývají často padělány různé výuční listy a doklady o dosaženém vzdělání (potřebné k doložení požadovaného vzdělání při ohlášení živnosti závislé), rodné listy, doklady o sňatku či doklady o uložení finanční hotovosti u některé z evropských bank (potřebné pro doložení finančních prostředků k udělení pobytu na území ČR).

V souvislosti s běžně rozšířenou praxí prodeje osobních dokladů (pokud se osoba s trvalým či dlouhodobým pobytem na území ČR rozhodne pro návrat do Vietnamu, často prodá své doklady osobám pobývajícím na území ČR bez řádného povolení) je poměrně rozšířenou praxí výměna fotografií, kterými jsou tyto doklady opatřeny, tak, aby při náhodné kontrole ze strany policie či celní správy nedošlo k odhalení změny držitele dokladů.

Samostatnou kapitolu tvoří padělání dokladů k dovážení obchodního zboží, zejména faktur od tohoto zboží, které jsou určující pro výměru cla a daně z přidané hodnoty (DPH).

Ceny padělků je obtížné odhadnout. Zatímco cena jednotlivých padělaných osobních dokladů se na trhu stále pohybuje v rozmezí od jednoho do dvou tisíc dolarů, padělání rodných listů, rejstříku trestů či dokladů ke zboží je součástí širších „servisních“ služeb, takže je prakticky nemožné jejich cenu stanovit. Zadavatel si například zaplatí u specializované firmy prodloužení pobytu. Do této služby je pak zahrnuto jak opatření potřebných podkladů k prodloužení pobytu na území ČR, tak i vyřízení administrativních procedur spojených se samotným prodloužením. Firmy, aby ušetřily náklady na opatření pravých dokladů, si je jednoduše raději vyrobí samy. Mnoho vietnamských zákazníků tak mnohdy ani netuší, že tyto specializované firmy jejich jménem předkládají orgánům ČR padělky dokladů potřebných k získání či prodloužení pobytu na území ČR.¹⁵¹

Obchod se zbraněmi

I přes přetrvávající mýty o zapojení Vietnamců do této oblasti trestné činnosti obchod se zbraněmi není ve vietnamské komunitě příliš rozšířen. Pokud k němu dochází, jedná se spíše o nákup jednotlivých kusů zbraní „pro vlastní potřebu“ za účelem páchání násilné trestné činnosti, vydírání či nájemných vražd. Mnoho nelegálně držených zbraní také slouží pouze k obraně, neboť mnoho obchodníků nemá šanci získat zbrojní pas a přitom u sebe často nosí značnou finanční hotovost.

Mnoho zbraní ve vietnamské komunitě vlastní z prestižních důvodů i party teenagerů, aby mohly zastrašovat konkurenční gangy. Zde existuje vysoké riziko použití těchto zbraní.

V minulosti byly zaznamenány pokusy o zprostředkování nákupu zbraní či vojenské techniky pro vietnamskou vládu, nicméně to spíše spadá do legální sféry podnikání, a proto se nebudeme těmito případy dále zabývat.

Zaznamenána byla i nelegální přeprava českých zbraní pro zločinecké skupiny v Německu.¹⁵²

Jistou zajímavostí je přítomnost zbraní balkánského původu mezi asijskými komunitami žijícími v ČR. Je to pravděpodobně způsobeno nedávnou válkou v oblasti a dále tím, že zbraně putují spolu s drogami za účelem jejich ochrany. V neposlední řadě je určující i obliba některých typů zbraní, které jsou využívány (někdy jen jejich kopie) armádami Vietnamu a Číny, a proto řada pachatelů násilné trestné činnosti má již s těmito zbraněmi předchozí zkušenosti. Oblíbený je např. samopal AGRAM.¹⁵³

Obchod s drogami

Tato trestná činnost byla v podstatě až do roku 2001 mimo zájem bezpečnostních složek, neboť se obecně nepředpokládalo zaměření vietnamské komunity na tento druh trestné činnosti (zneužívání a prodej drog jsou ve vietnamské komunitě všeobecně odmítány a odsuzovány). V první dekádě 21. století však tato trestná činnost začala ve vietnamské komunitě v ČR postupně narůstat.

Jako příklad rostoucích aktivit vietnamských organizovaných skupin na českém drogovém trhu může sloužit série policejních operací, která byla zahájena na jaře roku 2000 pod krycím jménem „Mau“ a pokračovala do podzimu 2001, kdy byla uskutečněna v pořadí pátá akce s krycím názvem „Lama“. Policie během této doby pozatýkala 24 osob, 14 Vietnamců a 10 Čechů, zapojených do nelegálních drogových obchodů. Při domovních prohlídkách byly zadrženy drogy, prostředky pro jejich zpracování a falešné osobní doklady.¹⁵⁴

Příznačné je, že z 98 občanů Vietnamu ve vazbě v českých věznicích ke konci roku 2008 jich bylo 59 odsouzeno pro drogové delikty na základě § 187 tr. z.¹⁵⁵

Předmětem obchodování s drogami vietnamskou komunitou v ČR se stal z 80 % heroin, zejména hnědý. Velké oblibě ve vietnamské komunitě se těší také taneční droga extáze a LSD (zejména v nevěstincích a karaoke barech). Dále jsou zde distribuovány a užívány pervitin, hašiš, marihuana, opium a méně kokain.

V souvislosti se zhoršující se ekonomickou situací a rostoucí frustrací mezi příslušníky vietnamské komunity žijící v ČR stále více Vietnamců řeší svou těžkou životní situaci útekem k drogám. Mezi drogově závislými tak můžeme ve vietnamské komunitě vedle sebe vidět mladé teenagery, bývalé bohaté a vážené podnikatele, námezdní dělníky, prodejce z tržnic či *bo doi*.

Nižší a střední články drogového řetězce tvoří prodejci a distributoři drog, kteří mnohdy bývají sami uživateli drog. Svě „zboží“ odebírají od překupníků z řad kosovských Albánců, osob pocházejících z Ruské federace, od Arménů, Bulharů (tzv. bulharských Turků) či větších překupníků z řad vietnamské a v jednotlivých případech i čínské komunity.¹⁵⁶

Hlavním zdrojem heroinu pro vietnamské drogové dealery jsou zločinecké sítě kosovských Albánců (jen asi 10 % heroinu se nelegálně dováží z jihovýchodní Asie).

Další drogovou kriminální činností v rámci vietnamské komunity je výroba a distribuce pervitinu. Na území ČR se jedná o latentní činnost. Cena pervitinu od výrobce se pohybuje kolem 750 000 Kč za kilogram. Vietnamští dealeri přitom často spolupracují s českými „vaříči“ pervitinu.

Někteří příslušníci vietnamské komunity se rovněž zabývají samostatným dovozem a distribucí heroinu a kokainu.¹⁵⁷

Celkově je hlavní doménou vietnamské komunity v oblasti tvrdých drog obchod s heroinem na střední či nižší úrovni a v oblasti tzv. měkkých drog pak pěstování marihuany, její sušení a prodej zejména do zemí západní Evropy. Popularita vietnamských dealerů je i u českých toxikomanů poměrně vysoká. Zvláštností je pak v rámci páchání tohoto druhu trestné činnosti značná provázanost vietnamských dealerů s romskou komunitou, jejíž příslušníci tvoří relativně velké procento odběratelů drog, ať již z důvodu přímé konzumace či za účelem dalšího prodeje.

Zneužívání drog v kulturním prostředí vietnamské komunity vedlo ke vzniku zvláštní formy páchání této trestné činnosti – zřizování prodejních míst v podobě rodinných domů či bytů, ve kterých byla distribuce prováděna. Koncový uživatel si zde mohl na místě dávku aplikovat, byl mu zde poskytnut nocleh a za další poplatek i strava. V policejním slangu jsou tato místa nazývána „šlehárny“.

Okolo takovýchto „šleháren“ pak vznikaly i jakési komunity toxikomanů zabývající se mimo jiné krádežemi luxusního zboží ve velkých obchodních domech, jejichž pomocí byly hrazeny nákupy drog.

Fungování takového místa lze popsat na příkladu z Prahy 4, z Jirčanské ulice a z ulice K Novému sídlišti, kde se téměř na dohled od sebe nacházely dvě velké „šlehárny“. Na těchto dvou místech se v době policejních zásahů nacházelo vždy nejméně 20 osob, většinou koncových uživatelů drog. „Šlehárna“ v ulici K Novému sídlišti byla navíc specifická tím, že byla organizována Číňany, jejichž zákazníci však byli zejména vietnamští a čeští toxikomani.

Vedoucí postavení ve „šlehárně“ měl pan Son Con, který si za účelem prodeje OPL pronajal dvoupodlažní dům v Praze 4. Ten se mimo jiné nachází v bezprostřední blízkosti vietnamské velkoobchodní SAPA.

Son Con obýval malý byt v prvním podlaží domu. Spodní patro a část prvního patra sloužily jako prodejní místa drog a zároveň „šlehárna“ pro toxikomany. Pan Son měl dva zástupce. Jeden z nich zajišťoval styk s českými zákazníky, zatímco druhý obstarával distribuci drog vietnamským zákazníkům a udržování pořádku uvnitř „šlehárny“.

Drogy pan Son odebíral z menší části od drogových dealerů z vietnamské komunity, z větší části pak od dodavatelů z řad kosovských Albánců. Mechanismus prodeje byl jednoduchý. Uživatel drog se předem telefonicky ohlásil

a objednal si svou dávku drogy, telefonicky byla případně dohodnuta i cena (ta byla u stálých zákazníků pevná a měnila se pouze při změně dodavatele či podle momentální kvality drogy). Pan Son Con namíchal dávku dle požadavků toxikomana a předal ji svému zástupci. Ten ji po příchodu zákazníkovi předal a zároveň od něho vyinkasoval platbu, kterou později předal panu Son Conovi. Průměrná cena dávky se pohybovala okolo 230–250 Kč za gram heroinu (podle momentální kvality drogy), přičemž dodavatelská cena drogy se pohybovala okolo 150 Kč za gram (samozřejmě nepoměrně kvalitnější drogy, která ještě neprošla „řezáním“ dalšími příměsemi, jež zvyšují objem a tím i prodejní cenu drogy).

Čeští zákazníci objednávali drogy přímo u zástupce pana Son Cona, specializovaného na českou klientelu. Prodej českým zákazníkům pak ve většině případů probíhal mimo vlastní „šlehárnu“, neboť vietnamští drogoví dealéři se obávali možného přepadení ze strany českých toxikomanů a rovněž jim nedůvěřovali a obávali se vyzrazení prodejního místa policii. Poměrně velké množství drog bylo prodáno tzv. na dluh, což vedlo ke zvyšující se zadluženosti Son Cona vůči jeho kosovoalbánským dodavatelům. (Je vysoce pravděpodobné, že svým pozdějším zatčením se Son Con vyhnul odplatě kosovských Albánců za nesplacení svého narůstajícího dluhu.)

Tento systém s sebou přinášel komplikace v podobě časté zpronevěry peněz ze strany Son Conova zástupce a následně k osamostatnění zástupce, který měl na starosti prodej drog českým zákazníkům. Tento muž se díky tomu po zásahu policie v Son Conově „šlehárně“ vyhnul zatčení a dále pokračoval v dealerské činnosti. Po nějaké době se tento dealer dopustil vraždy jednoho z českých zákazníků. Důvodem byl pravděpodobně velký dluh za odběr drog ze strany českého zákazníka. Vražda toxikomana snad měla být výstrahou i pro ostatní „neplatiče“, nebo byla jen výsledkem zkratového jednání.

Skupina kolem Son Cona mimo jiné dodávala drogy i vietnamským drogovým dealerům na Ostravsku. Společným zásahem ostravských a pražských kriminalistů byly pozatýkány obě skupiny těchto pachatelů. Ti byli následně odsouzeni k vysokým trestům odnětí svobody.¹⁵⁸

Celkový počet „šleháren“ v České republice nelze odhadnout. Jen v Praze jich je nejméně 15. Další byly detekovány zejména v Ostravě, Brně, Ostrově nad Ohří, Děčíně, České Lípě, Karlových Varech, Chebu a jiných větších městech v ČR. Další poměrně velké množství drog je prodáváno ve viet-

namských karaoke barech a nevěstincích. Mnoho distributorů drog je zároveň koncovými uživateli.

Dodavatelské ceny heroinu od albánských překupníků se pohybují v rozmezí od 120 do 200 Kč za gram, v závislosti na kvalitě drogy. Prodejní cena koncovým uživatelům se pohybuje ve výši 200–300 Kč za gram již „řezané“ drogy (kvalita této drogy zpravidla není nijak vysoká).

Situace na vietnamské drogové scéně se po sérii úspěšných zásahů Policie ČR z let 2003–2005 zlepšila, nicméně tato forma trestné činnosti se přizpůsobila nově vzniklé situaci a v poslední době vykazuje opět vzrůstající tendenci. Přímý raketový nárůst zaznamenala produkce marihuany.

Pěstování, zpracování a distribuce marihuany

Tento problém tvoří samostatnou kapitolou vietnamských drogových deliktů. České bezpečnostní složky zaznamenávají od poloviny roku 2007 enormní nárůst především hydroponních pěstíren marihuany, zřizovaných Vietnamci. Zatímco v roce 2005 policie detekovala pouhou jednu takovou pěstírnu, v roce 2007 to již bylo osm pěstíren a v roce 2008 55 pěstíren.¹⁵⁹

Jednou k nám přijel zaměstnavatel z druhého konce republiky osobně si vyzvednout souseda – bývalého dělníka – na novou práci. Táta na to: „Takovou dálku? Ten jde pěstovat kytky.“ I to je východ. Poslední půl roku se dočteme skoro každý týden zprávy o Vietnamcích a marihuaně ve skleníčku. Vietnamské týdeníky zas mají co psát. Redaktoři si slova typů české národy, důstojnost komunity, hrdost ... rozhodně nešetří. Kritizují, obviňují dělníky ze zničení hezké pověsti o Vietnamcích, o které desetiletí usilují. ... Ono je to složitější, než se zdá. Výchování dělníci pěstují něco zeleného, možná ani neví, co to je, pracovní doba bývá celý den, každý den v týdnu, a plat maximálně 25 000 korun, zatímco milionový zisk jde do kapes majitelů, kteří při zásahu české policie nikdy nejsou. Skuteční zločinci zůstávají jako bohatý, úspěšný vzor, chudí, nevinní stráví čas ve vězení a ještě dostávají ostrou kritiku od vlastních lidí (výpověď vietnamského migranta).¹⁶⁰

Mnoho vietnamských výrobců tabákových výrobků se v poslední době specializuje na pěstování marihuany a její následný prodej do zemí západní Evropy, zejména Německa a Itálie. Tato činnost není tak náročná na množství

pracovních sil a logistickou podporu. Vietnam je rovněž převážně zemědělská země, a proto má mnoho Vietnamců s pěstováním obdobných plodin zkušenosti již z vlasti. Pěstování marihuany je spojeno s poměrně nízkými pořizovacími náklady, relativně vysokými zisky za krátký časový úsek a hlavně s nízkým rizikem odhalení pro tyto skupiny. Tento směr páchání trestné činnosti katalyzuje i probíhající celosvětová hospodářská recese, která zásadním způsobem zasahuje vietnamskou komunitu a tlačí mnoho jejích příslušníků do nelegálních aktivit.¹⁶¹

Technologie pěstování marihuany byla až na malé výjimky dovezena z Nizozemska. Poprvé ji dle dostupných informací dovezl Vietnamec známý pod přezdívkou Binh Con – „malý Binh“.

Skutečné jméno této osoby nebylo zjištěno, muž nebyl nikdy dopaden. To bylo způsobeno pravděpodobně tím, že několik dalších osob vietnamského původu se na „dobré“ pověsti „příživilo“ tím, že pod jeho jménem dále šířilo technologii k pěstování marihuany hydroponickou metodou Binh Cona.

Na území ČR se pěstování marihuany značně rozšířilo zejména pro vysoké výnosy plynoucí z této trestné činnosti. Není výjimkou, že tzv. „pěstírna“ obsahuje 600–800 kusů rostlin a za sklizeň lze inkasovat až 3 000 000 Kč.

10 kg suché drogy se od „výrobce“ prodává za částku kolem 800 000 Kč. Toto množství odpovídá jedné sklizni z pěstírny o rozloze cca 150 m². Náklady spojené s vybavením takovéto rozlohy pěstírny (elektroinstalace, vzduchotechnika, závlaha apod.) se pohybují v částce okolo 300 000 Kč. Jeden cyklus (od zasazení do sklizně rostliny) trvá 3 měsíce. Tedy zisk z prvního cyklu činí cca 500 000 Kč. Následující cykly pak přinášejí zisky ve výši 800 000 Kč, jelikož odpadá počáteční náklad na zřízení pěstírny. Nutné je ovšem odečíst i mzdy personálu a další vedlejší výrobní náklady.¹⁶²

Modus operandi je ve všech případech velmi podobný. Organizátor této trestné činnosti si najde na území ČR nějaký odlehlý prostor, nejčastěji v podobě bývalého zemědělského statku či jen rozlehlého obytného domu, půdního prostoru nebo i bytu v panelovém domě. Za účelem uzavření nájemní smlouvy často zneužije identitu jiné osoby či pozměněných dokladů. K jednáním jsou využíváni kultivovaní jedinci, kteří mají vzbudit důvěru pronájemců. Nájemné je placeno včas a v hotovosti.

Vybavení k indoorovému pěstování si organizátoři pěstování marihuany pořizují ve specializovaných obchodech, které vlastní nezřídka i Vietnamci. Výskyt těchto obchodů je registrován v Ústeckém, Karlovarském a Středočeském kraji. Indoorový způsob pěstování je využíván Vietnamci i k pěstování zeleniny.

Dnes již v rámci vietnamské komunity bude pravděpodobně operovat několik osob dodávajících tuto technologii a schopných zprovoznit technologické zařízení potřebné speciálně k pěstování a k výrobě marihuany. Prodejce technologie také zpravidla provádí montáž zařízení a nezřídka i zaučení personálu.

V rámci úprav objektu dochází k úpravě přívodu elektrické energie, která je obvykle ještě před rozvodnou sítí objektu uzpůsobena k nelegálnímu odběru (až 18 000 kWh za měsíc/400 rostlin).

Organizátor si dále najme vhodné pracovníky. Tito „zahradníci“ jsou obvykle občané Vietnamu, kteří jsou na území ČR v postavení žadatelů o azyl, porušují režim pobytu cizinců či jsou v jiném nevýhodném postavení (dluhy, nezaměstnanost apod.). Často se jedná o propuštěné vietnamské pracovníky, kteří se po ztrátě zaměstnání pohybují v prostorách velkých tržnic a jsou za každou nabídku práce (byť nelegální) vděční.

Průměrný pracovník dostává za svou práci 12 000–15 000 Kč měsíčně. Je přesně instruován o technologii pěstování a o zásadách konspirace. V pěstírně je mu zajištěna strava a jistá forma ubytování, nesmí však opouštět její objekt a musí ji udržovat zamčenou. Jeho úkolem je starat se o rostliny a rovněž je chránit před krádeží. Pracovníci na těchto místech žijí po mnoho měsíců v malých, uzavřených a často nevětraných prostorách (zápach pěstované marihuany je velmi výrazný). Obvykle znají jen osoby, jež je nábírají, instruují, zásobují potravinami a hnojivy a jezdí kontrolovat, nikoli majitele pěstíren. V průběhu jednoho růstového cyklu dochází k přemisťování „zahradníků“ mezi objekty.¹⁶³

Poté již pěstírna funguje v podstatě jako samostatná buňka. Potraviny, živiny pro rostliny apod. jsou dováženy na místo v nočních hodinách, tak, aby nedošlo k odhalení. Zároveň jsou odváženy odpadky a suché části rostlin.

Surová „tráva“ se po sklizni často převáží k usušení na zvláštní místa, aby byl zajištěn plynulý růst nových rostlin.

Dvojice Vietnamců havarovala nedaleko Karlových Varů s vozidlem plným ještě neusušené marihuany. Pro dopravní policisty poté nebyl problém podle typického zápachu drogu ve vozidle nalézt. Těžce zraněný řidič nebyl schopen z místa havárie uprchnout, nicméně jeho spolujezdec byl náhodně zadržen policejní hlídkou až poblíž Chebu, neboť vzbudil její pozornost tím, že se podél silnice pohyboval v únoru bos a velmi spoře oblečen. V havarovaném vozidle byl pak nalezen jeho cestovní pas a další doklady.¹⁶⁴

Po usušení je droga prodána v menší míře na domácí trh, ve větší míře do zahraničí – zejména do Německa. To se děje prostřednictvím dalších příslušníků vietnamské diaspory v Evropě. Po otevření hranic si pro drogu často jezdí sami němečtí dealeři (při přechodu hranic bývají na území Německa velmi často kontrolováni řidiči s českými státními poznávacími značkami, na německé vozy se při přechodu státních hranic spolkové bezpečnostní síly většinou nezaměřují).

Na pěstírny marihuany provozované Vietnamci se dnes soustředují i některé gangy *bo doi*. Vytipují si objekt, poté pěstírnu skrytě hlídají a těsně před sklizní ji vykradou (sklidí).¹⁶⁵

Vietnamsko-čínské vztahy

V tisku se v minulých letech často objevovaly informace, že Vietnamci jsou pouze schopni provádět „špinavou práci“ pro bossy čínského organizovaného zločinu. To dnes již není ani zdaleka pravda.

Zaměstnanci čínského velvyslanectví byli do roku 1989 jedinými Číňany přítomnými v České republice. Poté došlo k strmému nárůstu jejich počtu. V současné době se v zemi nachází přibližně 6000 trvale bydlících Číňanů a toto číslo naopak klesá.¹⁶⁶ Rovněž čínský organizovaný zločin v České republice není silný. Organizované zločinecké skupiny z Pekingu, Fu-t'ienu a Wen-ču jsou aktivní v oblasti ilegální migrace a obchodu se zbožím klamavých značek, ale i pašování zboží a vývozu finančních prostředků z této činnosti. Vývoz finančních prostředků pro Číňany pak už nezřídka zajišťují Vietnamci.¹⁶⁷

Čínští přistěhovalci – a čínské organizované zločinecké skupiny – začaly zaměstnávat na počátku devadesátých let Vietnamce hlavně ve třech oblastech: jako tlumočníky, zprostředkovatele a odborníky na Českou republiku, jako dealery se zbožím a jako pomocníky při vykonávání nelegální činnosti. Vietnamci však postupně začali vstupovat i do velkého podnikání. V mnoha ohledech kopírují úspěšné čínské modely. Struktura jejich skupin ovšem není tak hierarchická a pevná jako v případě čínských uskupení. To na druhé straně vietnamskému organizovanému zločinu v dnešní době poskytuje jistou operační výhodu a větší flexibilitu. I díky tomu zřejmě došlo k podstatnému vytlačení tradičních čínských organizací triádového typu z asijského podsvětí v ČR. V současnosti stále více vietnamských zločineckých vůdců a skupin působí samostatně a organizuje své vlastní zločinecké struktury. Nejsou pouhými „lokaji“ čínského organizovaného zločinu, stali se jeho partnery.

Na konci roku 1997 a na počátku roku 1998 někteří Číňané vyjádřili svůj zájem na podílu ze zisku z lukrativních nelegálních činností na západ-

ní česko-německé hranici, které jsou ovládány Vietnamci. Vzájemné napětí vedlo k několika vraždám v západních Čechách a Číňané vyhrožovali vypálením velké vietnamské tržnice v Praze. Neshody se vyřešily na schůzce čínských a vietnamských šéfů v Praze. Obě zločinecká podsvětí od té doby koexistují více méně pokojně.¹⁶⁸

Vietnamské kriminální sítě dnes můžeme obecně charakterizovat jako mladší a primitivnější obdoby čínských kriminálních společností, ovšem s větší tradicí v ČR. Tato tradice obráceného poměru čínských a vietnamských kriminálních uskupení je v evropském měřítku do jisté míry raritou.

Vztahy českého a vietnamského podsvětí

Ačkoli kontakty mezi skupinami vietnamského organizovaného zločinu a českého podsvětí nejsou nijak výjimečné, je všeobecně známo, že kriminální delikventi pocházející z řad vietnamské komunity neudrží kontakty s českým zločineckým prostředím nijak rádi. Pokud tomu tak je, potom jsou čeští pachatelé trestné činnosti využíváni více méně ke „špinavé práci“. Kontakty a spolupráce probíhají zejména v oblasti převádění osob či obchodu s bílým masem, kdy čeští pachatelé často zajišťují převozy osob přes hranice, poskytují jim ubytování či jsou využíváni k legalizacím jejich pobytů. České zločinecké gangy bývají rovněž využívány při páchání násilné trestné činnosti – únosech, loupežích, méně pak (s ohledem na jazykovou bariéru) k vydírání. Jsou známy případy, kdy čeští občané vařili pro Vietnamce pervitin či jim asistovali při distribuci drog.

T. H., stánkový prodejce v jedné z tržnic, byl pravděpodobně kvůli obchodnímu sporu unesen skupinou pachatelů české národnosti, kteří se vydávali za policisty. Později byl předán několika Vietnamcům, kteří jej drželi v opuštěném objektu, zbili jej a požadovali na něm zaplacení určitého finančního obnosu. Rovněž mu odcizili větší finanční hotovost a mobilní telefon. Nakonec ho přinutili podepsat dlužní úpis a propustili ho na odlehlém místě v jižních Čechách.¹⁶⁹

Poblíž Prahy došlo k přepadení vozidla převážejícího větší finanční obnos. Přepadení bylo provedeno tak, že pachatelé české národnosti narazili s odcizeným vozidlem Škoda Favorit do okolo projíždějícího vozidla řízeného občanem Vietnamu. Za použití zbraně (došlo ke střelbě, která měla oběti zastrašit) z vozidla odcizili větší finanční obnos a z místa ujeli. Později bylo zjištěno, že přepadení bylo vytipováno a pravděpodobně i naplánováno Viet-

*namcem s výbornou znalostí prostředí vietnamské komunity. Ten byl dle dostupných informací i na místě činu.*¹⁷⁰

Specifické jsou vztahy Vietnamců s romskou komunitou. Vietnamští delikventi její služby často využívají k legalizaci svého pobytu v ČR (fiktivní sňatky, přiznání otcovství atd.), realizaci příležitostných kriminálních aktivit aj. Jako rizikovou lze označit provázanost romské komunity s vietnamskými dealery drog. V žádném případě se však nejedná o rovnoprávný vztah. O tom svědčí i vietnamské označení pro Romy – *moi*. Jedná se o termín, užívaný ve středním Vietnamu pro příslušníky horských etnických menšin, považovaných tradiční vietnamskou společností za zaostalé a barbarské.

Závěr

Je zřejmé, že schopnost České republiky regulovat imigraci, zajistit integraci imigrantů a snížit kriminalitu v diasporách bude mít značný vliv na ekonomický rozvoj a sociální stabilitu země. Účinná eliminace vietnamských kriminálních sítí hraje v tomto úsilí významnou roli.

Vietnamské kriminální síť v ČR dnes představují plně rozvinutou strukturu. V ČR jsou nositelem celé řady kriminálních aktivit, které mají narůstající tendenci. Úspěšně penetrovaly českou státní administrativu, jsou ve společnosti pevně etablovány a vyvíjejí zde rozsáhlou kriminální činnost. I když je snaha o jejich likvidaci ve vládních dokumentech jasně deklarována, v praxi naráží na množství problémů a je doprovázena řadou nesystémových opatření. Za příklad těchto nesystémových opatření mohou sloužit vládní rozhodnutí o zastavení vydávání víz občanům Vietnamu z listopadu 2008 a vlna policejních razíí v asijských tržnicích v ČR ve stejném období. Problém vietnamské imigrace a s ní spojené kriminality však vyžaduje daleko komplexnější přístup, který je nutné zakomponovat do národní bezpečnostní strategie.

Výzkum vietnamských kriminálních sítí v České republice potvrzuje, že je třeba rozšířit způsob našeho chápání fenoménu asijské organizované kriminality a vytváření kriminálních trhů.

Abychom mohli zlepšit českou národní bezpečnostní strategii a taktiku, je třeba studovat mechanismy jejich fungování a kulturu. Je třeba, aby bezpečnostní složky začaly vnímat problém i mimo rámec vyšetřování tradičních kriminálních struktur typu mafie. Koncept rozdílu mezi „tradičním“ asijským organizovaným zločinem a asijskými kriminálními sítěmi, jak jej předkládají Finckenaier a Chin, je pro to dobrým východiskem.

Je zřejmé, že dialektické propojení legální a ilegální sféry v životě vietnamských komunit představuje jeden z hlavních faktorů, jež brání prosazování efektivních opatření proti vietnamské kriminalitě. Je zavádějící snažit se

vidět tyto dvě části jako oddělené, na základě evropské kultury, evropských norem či evropského právního systému. Obě části jsou navzájem propojeny a dohromady vytvářejí složitou mozaiku života vietnamských diaspor.

Úzké propojení legálních a ilegálních aktivit bylo symptomatické již pro vietnamské kriminální síť vzniklé v bývalém komunistickém Československu. V průběhu osmdesátých let se rozvinuly z malých podnikatelských aktivit v oblasti importu a exportu zboží a výroby oděvů ze zcizených textilních materiálů ve stínové podnikání většího rozsahu, nezřídka organizované státními úředníky. Jedním z hlavních facilitačních faktorů budoucího pronikání asijského zločinu do České republiky bylo ustavení silné vietnamské diaspory ještě před pádem železné opony. Společenské změny konce osmdesátých let tyto již nastartované procesy dále katalyzovaly.

Směšování legálních a ilegálních aktivit je symptomatické rovněž pro agentury organizující transfery vietnamských emigrantů do a přes území České republiky po roce 1989. Tyto agentury jsou vysoce flexibilní. Hladce přecházejí mezi legální a ilegální sférou a příležitostně spolupracují s kriminálním podsvětím. Obratně využívají mezer v českých imigračních zákonech při organizování „legálních“ transferů emigrantů a zároveň s tím organizují rozsáhlé ilegální transfery založené na korupci státních představitelů odpovědných za kontrolu imigrace, falšování dokumentů i „klasickém“ pašování lidí přes „zelenou hranici“. Oficiálně ustavené agentury rovněž slouží jako krytí pro kriminální organizace angažované v pašování a obchodu s lidmi. Vedení těchto organizací jsou vietnamského a čínského původu, asistují jim místní lidé. Nezávislé vietnamské kriminální gangy operující na českém území nezřídka pracují jako „lokální specialisté“ pro mezinárodní čínské a vietnamské pašerácké sítě, v jejichž rámci organizují transfery lidí přes území ČR. Tuto roli si udržují i poté, co se Česká republika v lednu 2008 připojila k schengenskému bezpečnostnímu systému a vnější hranice EU se posunuly dále na východ. I když v současnosti hlavní část vietnamských imigrantů přichází do České republiky leteckou cestou (ať už proto, aby zde zůstali, nebo pokračovali do dalších zemí), existuje nebezpečí, že význam ilegálních pozemních transferů na/přes území ČR vzroste poté, co byla zavedena restriktivnější regulační opatření.

Přijetí imigračních zákonů a omezení podle standardů EU výrazně zúžilo operační prostor, využívaný vietnamskými organizacemi pro transfery lidí do země. Protože zájem o emigraci je ve Vietnamu stále vysoký, tyto organiza-

ce hledají nové cesty, jak pokračovat ve svém výnosném podnikání. Jedním z řešení se pro ně stala imigrace uskutečňovaná v rámci dovozu pracovních sil do ČR. Tento dovoz pracovních sil z Vietnamu s sebou nese řadu rizik pro národní bezpečnost. Musí být proto pečlivě sledován a regulován.

V oblasti zaměstnávání vietnamských dělníků existuje řada problémů, jež by měl stát sledovat a řešit – především pevné zajištění zaměstnání imigrantů po přesunu do ČR, zajištění sociálně spravedlivých pracovních podmínek a platů, ručení za nalezení alternativního zaměstnání či za odsun zpět do Vietnamu v případě, že daná firma smlouvu se zaměstnancem vypoví aj. Jak dokazují případy vietnamských pracovníků v českých firmách, kteří ztratili zaměstnání v důsledku hospodářské krize, jedná se nadále o nedořešený problém, jenž tlačí mnoho z vietnamských imigrantů do kriminálních aktivit.

Je zřejmé, že v průběhu devadesátých let a v prvním desetiletí 21. století vietnamský organizovaný zločin v České republice úspěšně rozvinul svou organizační strukturu a *mody operandi*. Je hluboce integrován do života komunity vietnamských přistěhovalců v České republice a vytvořil v ní silné paralelní mocenské struktury. Ty byly schopny účinně proniknout i do české státní správy. I když sociální struktura a vzájemné vztahy nejsou ve vietnamské komunitě tak jasné a viditelné jako v komunitě čínské, existují mnohé podobné rysy mezi vietnamskými „respektovanými muži“ a vůdci čínských zločineckých společností. „Respektovaní muži“ hrají klíčovou roli v komunikaci mezi legálními a ilegálními složkami vietnamských komunit. Vytvářejí okolo sebe silné ekonomické a sociální sítě založené na ekonomické moci, schopnosti prosadit svoji autoritu i násilnými prostředky, komplikovaném klientském systému rodinných, regionálních a etnických vazeb. V tomto systému mnoho vietnamských imigrantů, často jinak bez kriminálního pozadí, příležitostně participuje na kriminálních aktivitách. Na druhé straně jsou v tomto systému zapojeni i kriminální delikventi, tolerovaní z tohoto důvodu širší společností diaspoře.

Vietnamské kriminální sítě nejsou omezeny pouze na jednu zemi, ale operují mezinárodně. Otevření hranic České republiky s Německem a Polskem v roce 2008 ovšem nepřineslo až tak dramatické změny, jak se očekávalo. Nárůst vietnamské kriminality na obou stranách hranice byl nízký. To prokázalo, že se vietnamské příhraniční kriminální sítě již dobře etablovaly i přes předcházející administrativní omezení a jsou úzce propojeny. Otevření hranic pouze dále zjednodušilo jejich přeshraniční operace a usnadni-

lo jejich expanzi do dalších zemí EU. Nebezpečí, že Česká republika bude sloužit jako významný most penetrace asijského zločinu do Evropy, proto nadále trvá. Na druhé straně import vietnamského zločinu nejen z Asie, ale rovněž z dalších zemí Evropy dnes představuje pro Českou republiku vážné bezpečnostní riziko.

Současná silná imigrační vlna a nárůst trestných činů ve vietnamské komunitě naznačují, že význam problému ještě vzroste. Vedle „klasické“ trestné činnosti, jako je pašování lidí, obchod s lidmi a prostituce, násilná trestná činnost, prodej drog atd., se vietnamský zločin v budoucnosti zaměří hlavně na ekonomické a finanční operace směřující legální a nelegální činnosti. Vyšetřování této trestné činnosti je stále obtížné a neefektivní. Do budoucna bude vyžadovat vyšší specializaci českých bezpečnostních složek na tento typ kriminálních aktivit. To zahrnuje:

- zpravodajské pronikání do prostředí vietnamské diaspory;
- identifikaci specifických *modů operandi* vietnamských kriminálních aktivit, adaptované strategie;
- metody šetření adaptované na vietnamské prostředí;
- vzhledem k současnému internacionálnímu charakteru vietnamských kriminálních sítí širší přeshraniční spolupráci při řešení tohoto problému s partnerskými bezpečnostními složkami zejména v rámci schengenského bezpečnostního prostoru. Klíčovými partnery v této oblasti jsou pro Českou republiku partneři z Německa, Polska a Slovenska. Mimo schengenský prostor pak posílení doposud nedostačující spolupráce s Vietnamem;
- vzhledem k vysoké schopnosti vietnamských kriminálních sítí vyhledávat a efektivně využívat mezery v české legislativě je nutné nalézt cesty rychlejší a flexibilnější adaptace této legislativy na stávající podmínky, nežli tomu bylo doposud, zavedení zvláštního správního řádu platného pro vyřizování povolení k pobytu a udělování víz.

Vízová politika je nedílnou součástí regulace imigrace především v první instanci. Jak však dokazují dosavadní zkušenosti, v případě Vietnamu nepředstavuje sama o sobě účinný prostředek zamezující nežádoucí migrační trendy a přisun migrantů, kteří vyvíjejí aktivity mimo zájmy a proti zájmům národní ekonomiky.

Problém vietnamské imigrace a kriminality jako celku vyžaduje daleko komplexnější přístup. Národní strategie boje s vietnamskou kriminalitou by

měla zahrnovat nejen účinná zákonná a administrativní opatření, ale rovněž strategie otevření vietnamské diaspory komunikaci s širší českou společností. Vietnamští rezidenti mají v české společnosti stále sporné postavení, charakterizované předsudky, komunikačními a kulturními bariérami, častým pololegálním a ilegálním pobytovým statutem, marginálním, často ilegálním postavením na trhu práce a v národní ekonomice atd. To je zatlačuje do vlivové zóny paralelních mocenských struktur uvnitř asijské komunity a do kriminálních sítí. Zároveň to omezuje jejich interakci s českým prostředím. Je třeba vliv těchto mocenských struktur omezit a vytvořit národní program sociální stabilizace příslušníků vietnamské diaspory v české společnosti.

Vietnamci dnes tvoří třetí nejsilnější cizineckou komunitu v ČR – a to komunitu kulturně nejodlišnější a rovněž nejuzavřenější. Tato izolace je ovšem v mnoha ohledech fiktivní. Současná situace se v mnohém odlišuje od situace na počátku devadesátých let. Mezi vietnamskou diasporou a českým prostředím existuje řada kontaktů, které tuto izolaci překlenují. Co je možné považovat za pozitivní trend, je tendence rostoucího počtu vietnamských rezidentů adaptovat se na české prostředí. Tito rezidenti se snaží izolovat od kriminálních sítí (třebaže řada z nich přišla do České republiky ilegálními kanály a po jistou dobu spolupracovala s kriminálním podsvětím), odvádět daně, posílat děti do českých škol a vybudovat v České republice stabilní domov pro sebe a své rodiny. Řada vietnamských pouličních prodáváčů a trhovců se dnes přesunuje do stálých „zděných“ obchodů. Tyto přesuny sama vietnamská komunita vnímá jako prestižní.¹⁷¹ Mladí Vietnamci, kteří již vyrostli v českém prostředí, jsou obvykle dobře adaptováni na kulturu a společnost v České republice a necítí se již příliš pevně svázáni s vlastními svými rodiči. V posledních čtyřech letech počet vietnamských univerzitních studentů v ČR výrazně roste.¹⁷²

Výzkum prokázal, že tradiční „vesnická mentalita“ a pocity „dočasnosti“ se silně oslabují již v druhé generaci vietnamských rezidentů. Tato generace má zájem o interakci s českým prostředím. To poskytuje šanci na eliminaci vlivu paralelních mocenských struktur a kriminálních sítí fungujících v prostředí vietnamské diaspory v ČR.

Česká zkušenost je v mnoha ohledech stejná jako zkušenost dalších zemí, v nichž vietnamský zločin vyvíjí aktivity. Na druhé straně v českém prostředí existuje řada odlišností vycházejících z rozdílného historického vývoje,

ekonomických podmínek a sociální zkušenosti. Tyto rozdíly jsou jasně viditelné, zejména srovnáme-li českou vietnamskou diasporu s diasporami v západní Evropě a USA. Srovnávací výzkum v této oblasti by přinesl řadu hodnotných poznatků.

Poznámky

- ¹ Do r. 2001 *European Union Organised Crime Situation Reports*; poté *European Union Organised Crime Reports*.
- ² Paoli–Fijnaut, 2004: 248.
- ³ Srv. Hayward–Young, 2004; k další, v dnešní době živé diskusi o teoretickém vymezení oboru: *Crime's Power*, 2003; Ferrell, 1999; Leavitt, 1990; z české provenience: Růžicka, 2007.
- ⁴ Canter–Alison, 2000.
- ⁵ Srv. Finckenaue–Chin, 2007.
- ⁶ Viz Nožina, 2003b: 15–20 (kap. *Průmysl zločinu*).
- ⁷ Finckenaue–Chin, 2007: 13–14.
- ⁸ Zhang–Chin, 2003: 463–482.
- ⁹ Finckenaue–Chin, 2007: 19.
- ¹⁰ (1) Rozptýlení z původní vlasti, často traumatické; (2) alternativně rozptýlení za prací či obchodem; (3) kolektivní paměť a mýtus o vlasti; (4) idealizace předpokládaného domova předků; (5) návratové hnutí; (6) silné etnické sebeuvědomění udržované po dlouhou dobu; (7) obtížné vztahy s hostitelskými společnostmi; (8) pocit solidarity s příslušníky stejného etnika v jiných zemích; (9) možnost osobního tvořivého obohacení života v tolerantních hostitelských zemích (Cohen, 2001: 26).
- ¹¹ Hickey, 1964: 276–278.
- ¹² Nožina, 2000: 21.
- ¹³ Tamtéž.
- ¹⁴ Např. Dorais, 2000; Gilles, 2004; Kibria, 1993; Rutledge, 2000; Thomas, 2005.
- ¹⁵ Např. Bui, 2003; Fritsche, 1991; Grzymala-Kazłowska, 2002; Halik–Nowicka, 2002; Wolf, 2007.
- ¹⁶ Brouček, 2003; Kocourek–Pechová, 2006; *Materiály k problematice etnických skupin na území ČSSR*, 1988; Vasilijev, 1989. Nepublikované studie: Brouček, 2002; Martínková, 2007; Jirasová, 2000; Kocourek, 2001; Martínková, 2003; Ngo Van Le, 1989; Poulik, 2006; Soukeníková, 2004; Štěpánková, 2006; Trung Ta Minh, 2002.
- ¹⁷ OGD, 1998; Hammer, 2007.
- ¹⁸ Pechová, 2007.
- ¹⁹ Krebs–Pechová, 2009.
- ²⁰ *Nelegální ekonomické aktivity migrantů*, 2008.
- ²¹ *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*, 1997.
- ²² Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR.

- ²³ Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR.
- ²⁴ Nožina, 2000a; Nožina, 2000b; Nožina, 2002.
- ²⁵ Nožina, 2000a; Nožina, 2000b; Nožina, 2003a; Nožina, 2003b; Nožina, 2004a; Nožina, 2004b.
- ²⁶ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ²⁷ Komparace vietnamských kriminálních sítí existujících v různých regionech bude předmětem další fáze výzkumu, realizovaného na půdě ÚMV v rámci projektu GA ČR.
- ²⁸ Brouček, 2002.
- ²⁹ Nožina, 2003b: 188–189; Vasilijev, 1989b: 189.
- ³⁰ Plastická trhavina SEMTEX, rozsáhle užívaná teroristy po celém světě, byla vyvinuta československou firmou Synthesia Semtín na základě vietnamské objednávky v roce 1964 – šlo o obdobu americké výbušniny C4. Dalšími zbrojními komoditami potom byly střelivo a armádní technika.
- ³¹ Vasilijev, 1989; Nožina, 2003b: 189.
- ³² Brouček, 2002: 12–13.
- ³³ Nožina, 2003b: 190.
- ³⁴ Rozhovor s D. M., bývalým zaměstnancem letiště Praha Ruzyně, 14. 2. 1999.
- ³⁵ ZČP: rozhovor s M. K., důstojníkem ÚOOZ, 27. 5. 1999.
- ³⁶ Nožina, 2003b: 191–192.
- ³⁷ ZČP: zpráva ÚOOZ, květen 1999.
- ³⁸ ZČP: rozhovor s H. T., Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky, 2. 3. 2007.
- ³⁹ ZČP: *modus operandi* popsán na podkladě zachycených případů z let 1999–2006; ZVK: rozhovor s migranty zejména v rámci výzkumu z let 1999–2002, 2007–2009.
- ⁴⁰ Trung Ta Minh, 2002: 21.
- ⁴¹ ZČP: rozhovor s T. S., důstojníkem ÚOOZ, 16. 9. 2002.
- ⁴² ZČP: zpráva ÚOOZ připravená pro výzkumný projekt ÚMV „Mezinárodní organizovaný zločin v České republice“ (1999–2002), květen 2001.
- ⁴³ ZVK: 2007.
- ⁴⁴ Trung Ta Minh, 2002: 22–23.
- ⁴⁵ ZČP: rozhovor s M. K. a T. R., důstojníky ÚOOZ, 4. 6. 1999.
- ⁴⁶ Nožina, 2003b: 210–212.
- ⁴⁷ *Newsweek*, 3. 7. 2000.
- ⁴⁸ ZČP: ÚOOZ, operativní informace z prostředí vietnamské komunity.
- ⁴⁹ *Newsweek*, 3. 7. 2000.
- ⁵⁰ *Newsweek*, 3. 7. 2000; Nožina, 2003b: 210–212.
- ⁵¹ ZČP: ÚOOZ, interní odhad.
- ⁵² Rozhovor s M. D., Generální ředitelství cel, Oddělení vyšetřování a dohledu, Praha 20. 2. 2008.
- ⁵³ ZČP/ZVK: Případová studie na základě zkušeností s jednotlivými případy z let 2003–2008 a na základě informací pocházejících od informátorů z vietnamské komunity.
- ⁵⁴ ZČP: ÚOOZ, související policejní šetření z let 2006–2008.
- ⁵⁵ ZČP: rozhovor s M. K., důstojníkem ÚOOZ, 27. 5. 1999.
- ⁵⁶ Nožina, 2003b: 192–193.

- ⁵⁷ ZVK: 2007.
- ⁵⁸ ZVK: 2007.
- ⁵⁹ ZVK: rozhovor s T. T. H., vietnamským obchodníkem v České republice, 14. 7. 2007.
- ⁶⁰ Rozhovor s K. T., zaměstnancem ambasády ČR v Hanoji, 24. 2. 2008.
- ⁶¹ ZVK: 2007; Rychetský, 2007.
- ⁶² Rychetský, 2007.
- ⁶³ ZČP: rozhovor s M. K., důstojníkem ÚOOZ, 27. 5. 1999.
- ⁶⁴ ZVK: zaznamenáno v několika rozhovorech, 2007.
- ⁶⁵ Martínková, 2007.
- ⁶⁶ ZVK: 2007.
- ⁶⁷ Pechová 2008: 30.
- ⁶⁸ „Proč sem stále jezdí Vietnamci. Kdo na kom vydělává?“, tranthu.blog.idnes.cz/c/29348/19782008-Proc-sem-stale-jezdi-Vietnamci-Kdo-na-kom-vydelava.html (komentář příslušníka vietnamské komunity na internetovém blogu).
- ⁶⁹ ZTP: informace z terénu, leden 2009.
- ⁷⁰ ZVK, 2008–2009.
- ⁷¹ Pechová, 2008.
- ⁷² Brouček, 2003; Martínková, 2007.
- ⁷³ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ⁷⁴ ZTP, 2008.
- ⁷⁵ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ⁷⁶ ZTP, 2008.
- ⁷⁷ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ⁷⁸ ZTP, 2008.
- ⁷⁹ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ⁸⁰ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ⁸¹ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ⁸² Nožina, 2003b: 193.
- ⁸³ Pechová, 2008.
- ⁸⁴ K problémům udělování víz srv.: Rychetský, 2007; „Česko zpřísní některá dlouhodobá víza Vietnamců“, 2008; „Topolánek v Hanoji řeší víza pro Vietnamce“, 2008; Server ČT 24, 2008; „Obvinění z úplatkářství na české ambasádě v Hanoji přibývá“, 2008; „Klausovi se nelíbí zásah ve vietnamské tržnici ani blokování vietnamských víz“, 2008; „Česká ambasáda v Hanoji přestane vydávat víza do ČR“, 2008; Rozhovor s K. T., zaměstnancem ambasády ČR v Hanoji, 24. 2. 2008.
- ⁸⁵ ZČP: rozhovor s M. K., důstojníkem ÚOOZ, 27. 5. 1999.
- ⁸⁶ Brouček, 2003.
- ⁸⁷ ZČP: zpráva ÚOOZ. Založena na odborných údajích ministerstva práce a sociálních věcí ČR, listopad 2006.
- ⁸⁸ CSU, 2008.
- ⁸⁹ Pechová, 2008.
- ⁹⁰ ZČP: ÚOOZ, interní odhad, 2008.
- ⁹¹ *Euroskop.cz*, 2007.

- ⁹² ZČP: rozhovor s K. F., důstojníkem ÚOOZ, 11. 10. 2007.
- ⁹³ ZVK, 2007.
- ⁹⁴ Tamtéž.
- ⁹⁵ Tamtéž.
- ⁹⁶ ZČP: nepublikovaná zpráva, ÚOOZ. Založená na odborných údajích ministerstva práce a sociálních věcí ČR, listopad 2006.
- ⁹⁷ Brouček, 2002: 23–26.
- ⁹⁸ ZVK, 2007.
- ⁹⁹ ZVK, 2007.
- ¹⁰⁰ Pechová, 2008.
- ¹⁰¹ Tamtéž.
- ¹⁰² ZTP, 2009.
- ¹⁰³ ZČP: rozhovor s K. F., důstojníkem ÚOOZ, 11. 10. 2007.
- ¹⁰⁴ ZVK, 2007.
- ¹⁰⁵ ZČP: rozhovor s J. S., příslušníkem ÚOOZ, 8. 8. 2007.
- ¹⁰⁶ Pechová, 2008.
- ¹⁰⁷ ZVK, 2007.
- ¹⁰⁸ Nožina, 2000a: 23; ZČP: rozhovor s M. K., příslušníkem ÚOOZ, 27. 5. 1999.
- ¹⁰⁹ ZČP: rozhovor s K. F., příslušníkem ÚOOZ, 11. 10. 2007.
- ¹¹⁰ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ¹¹¹ ZČP: rozhovor s K. F., příslušníkem ÚOOZ, 11. 10. 2007; ZVK, 2007.
- ¹¹² ZČP: rozhovor s K. F., příslušníkem ÚOOZ, 11. 10. 2007.
- ¹¹³ ZVK, 2007.
- ¹¹⁴ ZČP: rozhovor s J. B., příslušníkem ÚOOZ, 4. 9. 2007.
- ¹¹⁵ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ¹¹⁶ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ¹¹⁷ Nožina, 2003b: 201–203.
- ¹¹⁸ ZČP: rozhovor s K. F., důstojníkem ÚOOZ, 11. 10. 2007.
- ¹¹⁹ ZČP/ZVK: ÚOOZ, 2003 – informace pocházející od informátorů z prostředí vietnamské komunity.
- ¹²⁰ ZČP: zpráva ÚOOZ pro výzkumný projekt „Mezinárodní organizovaný zločin v České republice“ (1999–2002), květen 2001.
- ¹²¹ Nožina, 2000a: 26; ZČP: rozhovor s M. K., důstojníkem ÚOOZ, 27. 5. 1999.
- ¹²² Nožina, 2000a: 27.
- ¹²³ Tamtéž.
- ¹²⁴ ZČP: rozhovor s V. M., Národní protidrogová centrála Policie ČR, 11. 11. 2007.
- ¹²⁵ ZVK, 2007.
- ¹²⁶ ZČP: ÚOOZ – jednotlivé kriminální případy (2002–2003).
- ¹²⁷ ZVK, 2007; ZČP: ÚOOZ – jednotlivé kriminální případy (2004–2008) a zprávy informátorů z vietnamské komunity.
- ¹²⁸ ZČP/ZVK: ÚOOZ – jednotlivé kriminální případy (2007) a zprávy informátorů z vietnamské komunity.
- ¹²⁹ ZČP: ÚOOZ, 2009.

- ¹³⁰ ZČP: nepublikovaná zpráva ÚOOZ založená na odborném posudku Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, listopad 2006.
- ¹³¹ ZČP: nepublikovaná zpráva ÚOOZ založená na odborném posudku Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, listopad 2006.
- ¹³² ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ¹³³ ZČP/ZVK: případová studie na základě zkušeností s jednotlivými případy (2006–2008) a na základě operativních informací pocházejících od informátorů z vietnamské komunity; analýza ÚOOZ, 2009.
- ¹³⁴ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ¹³⁵ ZČP: případ šetřený ÚOOZ.
- ¹³⁶ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ¹³⁷ ZČP: analýzy ÚOOZ (2008–2009).
- ¹³⁸ ZČP/ZVK: případová studie na základě jednotlivých kriminálních případů (2003–2008) a na základě informací pocházejících z policejních informačních zdrojů ve vietnamské komunitě.
- ¹³⁹ ZČP/ZVK: jednotlivé kriminální případy (2003–2008) a informace z vietnamské komunity.
- ¹⁴⁰ ZČP: nepublikovaná zpráva ÚOOZ založená na odborném posudku Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, listopad 2006.
- ¹⁴¹ ZČP: případ z roku 2007.
- ¹⁴² ZČP: ÚOOZ, policejní případ (2002–2003).
- ¹⁴³ ZČP: ÚOOZ (2007–2008).
- ¹⁴⁴ ZČP: ÚOOZ, policejní případ (2008).
- ¹⁴⁵ ZČP/ZVK: *modus operandi* vypracované na základě jednotlivých kriminálních případů a na základě informací pocházejících od informátorů z řad vietnamské komunity.
- ¹⁴⁶ ZČP: modelová studie na základě policejních zkušeností s jednotlivými případy a na základě informací pocházejících z vietnamské komunity.
- ¹⁴⁷ ZČP: ÚOOZ – jednotlivé kriminální případy (2002–2007).
- ¹⁴⁸ ZVK: 2008.
- ¹⁴⁹ ZČP/ZVK: Případová studie na základě zkušeností s jednotlivými případy a na základě informací pocházejících z informačních zdrojů ve vietnamské komunitě.
- ¹⁵⁰ ZČP: ÚOOZ, 2009.
- ¹⁵¹ ZČP: ÚOOZ, analýza jednotlivých kriminálních případů (2002–2009).
- ¹⁵² Nožina, 2003b: 212.
- ¹⁵³ ZČP: analýza ÚOOZ, 2009.
- ¹⁵⁴ Nožina, 2003b: 213.
- ¹⁵⁵ Vězeňská služba, 2008.
- ¹⁵⁶ ZČP: ÚOOZ, 2002–2008.
- ¹⁵⁷ ZČP: ÚOOZ, 2001–2008.
- ¹⁵⁸ ZČP: kriminální případ (2002–2003).
- ¹⁵⁹ ZČP: analýza NPC, 2008.
- ¹⁶⁰ „Jak opravdu žijí Vietnamci v ČR“, tranthu.blog.idnes.cz/c/44919/Jak-opravdu-ziji-Vietnamci-v-CR-cast-2.html (text na internetovém blogu *iDnes*).
- ¹⁶¹ Zdroj: Policie ČR ÚOOZ, 2008.

¹⁶² ZČP/ZVK: ÚOOZ, kriminální případy (2005–2008) a operativní informace od informátorů z vietnamské komunity.

¹⁶³ ZČP: analýza NPC, 2008.

¹⁶⁴ ZČP: ÚOOZ.

¹⁶⁵ ZČP: ÚOOZ, NPC, kriminální případy (2005–2008).

¹⁶⁶ ZČP: nepublikovaná zpráva ÚOOZ založená na odborném posudku Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, listopad 2006.

¹⁶⁷ Macháček–Rumpl, 1997: 68–69; Nožina, M., 2003b: 214–217.

¹⁶⁸ Nožina, 2000a: 28; ZČP: rozhovor s M. K. a T. R., důstojníky ÚOOZ, 4. 6. 1999.

¹⁶⁹ ZČP: ÚOOZ – kriminální případ (2007–2008).

¹⁷⁰ ZČP: ÚOOZ – kriminální případ (2008).

¹⁷¹ ZVK, 2007.

¹⁷² Tamtéž.

Résumé

The study analyses the structures and “modus operandi” of Vietnamese crime networks operating on the Czech Republic territory, and its international dimension.

In the last few decades, and especially since 1975, the numbers of Vietnamese living outside Vietnam have steadily increased. Of the three million *Việt Kiều* (overseas Vietnamese), more than 1.5 million people of Vietnamese origin live in the United States, 152,000 in Canada. Australia hosts 157,000 Vietnamese, France, which has the oldest Vietnamese diaspora in Europe, reports 250,000 Vietnamese residents. There are up to 150,000 Vietnamese emigrants in the Russian Federation, Germany reports 84,000, The United Kingdom 35,000, and Norway 18,000. 30,000 to 50,000 Vietnamese have been living in Poland. Data from the Czech Republic put the number of Vietnamese at 55,000 or 60,000. The Vietnamese community in the Czech Republic belongs among the most numerous in Europe

Majority of the Vietnamese emigrants have been looking for an opportunity to improve their lives and to ensure a better future for their children in their new countries of residence. However, together with these people, new types of crime were imported to Europe. The Czech Republic is not an exception. Legal and illegal activities live in a dialectical unity in Vietnamese communities there, going hand in hand. A lot of these activities are just cubes in the complicated mosaic of Vietnamese community life.

Historical perspective: the development of Vietnamese criminal activities in the Czech Republic

An important wave of emigration of Vietnamese to the former Czechoslovakia started in 1975. It was organised by the Vietnamese and Czechoslo-

vak governments. Thousands of young people were “exported” to the Czech Republic in the framework of a so called “assistance programme to suffering Vietnam”. The reason was simple: Vietnam used this means to pay its war debts to the Czechoslovak Socialist Republic (an important supplier of arms to the North Vietnamese army).

Vietnamese workers in the former ČSSR recieved only 40–50% of their real wages directly. As a result, the living standard of the Vietnamese workers was not too high. Consequently, lot of them looked for additional incomes. The main sources of income were predominantly two:

- manufacture of jeans and clothes from domestic materials,
- imports of goods (especially watches and cheap electronics) from Asia.

The formerly small scale entrepreneurial activities accelerated when workers’ groups supervisors and employees of the Vietnamese embassy in Prague entered the business. The first black trade networks between Asian countries (Taiwan, Singapore, Hongkong, Indonesia, etc.) and Prague via Hanoi had been established.

Although official figures about numbers of Vietnamese workers have been never published, it is estimated that between 70 000–120 000 of young Vietnamese crossed through the system of “voluntary labour” in the CSSR in course of 80s. Part of them established themselves very well in Czechoslovakia, married local girls and have learned Czech language perfectly. These people became the base for new wave of immigrants coming to the Czech Republic after 1989. The Velvet revolution opened doors for farther acceleration of the illegal trade as well.

Dominant patterns of Vietnamese transfers to the Czech Republic were based on exploiting of gaps in the Czech legal system. So they were principally “legal”. In the cases of following transfers to the Western countries, where immigration laws were stronger, the transfers frequently continued on illegal principles:

- using of counterfeit documents,
- smuggling across the “green line” (illegal crossings of borders).

The most active organisations in the 1990s were the *Eastern Branch Group* organising smuggling of people from Vietnam, China through Moscow, and Prague, to Germany and France.

At the first half of the 2000s, several new groups appeared on the Czech criminal scene. The study investigates their structure and “modus operandi”.

Structure of the Vietnamese community in the Czech Republic

Legal and illegal activities live in a dialectical unity in Vietnamese communities. The function and co-existence of the legal and criminal branches is based on the Vietnamese traditional mentality transferred to the Western cultural space. It is sometimes very difficult to separate the two parts out on the base of European norms, or according to a European legal system. The study analyses the problem on the base of following social model:

The legal branch

The street dealer of goods, the cook or waiter in a Vietnamese or Chinese restaurant, the worker in legal/illegal manufacturing workshop is a man on the bottom of Vietnamese emigrant hierarchy. But there exists clearly visible differences among the members of lowest level.

The new emigrant needs substantial amount of money for transfer to the Czech Republic, whether through legal or illegal channels, and to establish himself in the country. The prices are ranging between 6–12 000 USD for the whole process of immigration. Basically, a new emigrant has two possibilities to cover the expenses: to collect money with the help of his family members living in Vietnam and abroad. The second possibility is travel “on debt”. The emigrant is transferred to the country, where he has to work for certain time and at a very low salary for the Vietnamese bosses as a street seller, a worker in restaurant or an illegal workshop, prostitute, etc. The conditions of these half-slave contracts are usually very tough. The contracts often last several years. If the street sellers are not able make their payments regularly, the bosses seize their goods. If this is not enough, other types of pressure follow – beating, raping of women, kidnapping of children, and finally assassination. Under such pressure, often in an effort to cover his debts, lot of emigrants are turning to the more lucrative activities beyond the limit of legality – trafficking in drugs, weapons, cigarettes... or performing other services for criminal groups.

The independent emigrants and emigrants with covered debts have created the middle class of the Vietnamese community in the Czech Republic. Typical for many of them is that they have been serving as base for other Vietnamese immigrants – members of their families or village communities, newcomers from their native districts. They have been starting financial support

of their families in Vietnam as well. In the Czech Republic, we see a tendency to establish business companies and special-interest groups composed of members of the same family clans, or natives of the same provinces.

Mid-level businessmen are gradually enlarging their activities, sometimes becoming wealthy men and in several cases “respectable men”.

The criminal branch

Becoming a “respectable man” (repeatedly addressed as *bac*, “uncle”) in Vietnamese community is not just a question of wealth. It is a question of real power as well. A “respectable man” must dispose sufficient power to enforce his authority in cases of quarrels, arbitrages, small violent struggles – any problems connected with the life of the Vietnamese community in the Czech Republic. This is why he is in frequent contact with the criminal underground.

The contacts are ensured through a network of assistants. The network includes a circle of close confidants (usually long-term collaborators and family members), administrators of market halls and companies, guardians, people with connections to the state administration, lawyers. These people hire criminal delinquents, *bo doi*, for concrete special jobs.

Criminal delinquents – *bo doi* (“soldiers”, “mercenaries”) stand at the bottom of the Vietnamese criminal hierarchy. They are usually involved in such independent criminal activities as robberies, extortion, burglaries, etc. together with special work as contract killers and enforcers for the Vietnamese bosses. They are recruited from the environment of delinquents penetrating to the Czech Republic from Vietnam through immigration channels from the 80s. Another sources are the countries of Eastern and Western Europe and America. Some of them have changed their country of residence several times in the course of their careers.

The circulation is typical not only for individuals, but for entire Vietnamese criminal gangs as well. Gangs are often identified with Vietnamese organised crime as whole. It is not as simple as that. They are just one – the most violent – part of it. Their structure and activities also varies, from small groups exclusively specialized in acts of violence to big groups engaged in “criminal business activities” Parasiting on Vietnamese communities is common to them all.

It is also one important reason why the police investigation of Vietnamese violent crime is difficult: because of usually unclear relations between the *bo doi* in the field, i. e. the men directly connected with a concrete crime, and the interests and bosses behind the crime. The indirect connection is the reason why a “respectable man” can merge together features of the man honoured in the Vietnamese community and features of a criminal boss.

Activities of Vietnamese Crime in the Czech Republic

- smuggling of people (specialising in members of the Asian community. The current trend is to enlarge the numbers of clients by also smuggling refugees and other displaced persons from Central Asia, Southern Asia and the Balkans),
- economic crime: smuggling and distribution of goods (jeans and another types of clothing, electronic goods, cigarettes, shoes of fake trade marks from China, Southeastern Asia, India, Turkey etc.); onected with violation of customs and tax laws, money laundering in casinos and restaurants, transfers of money to Asia etc.),
- violent crime: racketeering, extortion, kidnapping, enforcement activities including contract killing (“dirty work” realized frequently by Vietnamese for Vietnamese, Chinese etc. criminal bosses),
- usury (frequent in relation to new emigrants),
- stealing of goods (activities of gangs and small groups of criminal delinquents),
- trade in people, prostitution (connected with transfers “on debt” and illegal work in the Czech Republic).
- counterfeiting activities (credit cards, passports and documents – frequently connected with illegal transfers of people and economic crime),
- trafficking in weapons (mainly for personal use);
- trafficking in drugs (steadily increasing in the Vietnamese community).

Perspectives for a future

The Vietnamese crime networks are not restricted to one country but operate internationally. The opening up of the borders of the Czech Republic to Germany and Poland in 2008 did not bring changes, which would be as dra-

matic as expected. The rise of Vietnamese crime on both sides of the borders was low. It proved that the Vietnamese trans-border crime networks are already well established despite the former administrative restrictions, and closely tied. The opening of borders further facilitated the operations of the already established trans-border criminal networks and the expansion of their activities to other European Union countries. Because of this, the threat that the Czech Republic could become one of the important bridges of the penetration of Asian crime to the whole of Europe still exists. On the other hand, the import of Vietnamese crime not only from Asia but also from the other European countries represents the important security threat for the Czech Republic. A closer international security co-operation among the involved countries is needed in this situation.

The rise of criminal offences in the Vietnamese community indicates that the problem will grow in importance. Vietnamese crime networks will focus mainly on economic and financial operations merging together legal and illegal activities in the future.

The investigation of these offences is still ineffective because of the difficulty involved in trying to penetrate the Vietnamese diaspora's community. It is evident that the national strategy of combating Vietnamese crime should include not only efficient legal, administrative and security measures but also strategies for "opening" the Vietnamese diaspora to communication with the broader Czech society. The Vietnamese residents still have a questionable position in the Czech Republic, characterised by prejudices, communication and culture barriers, frequent semi-legal and illegal residence statuses, a marginal and frequently illegal position on the labour market and in the national economy, etc. It pushes them under the influence of parallel power structures inside the Asian community and to crime networks. A national programme for the stabilisation of the Vietnamese diaspora should be created.

The frequently quoted "isolation" of the Vietnamese diaspora is fictive in many aspects. The actual situation in the Vietnamese community is different to the situation two decades before. What is possible to consider as a positive feature in its development is the tendency of a growing number of Vietnamese immigrants to adapt themselves to the Czech environment. These immigrants are attempting to isolate themselves from criminal networks (although a lot of them came to the Czech Republic through illegal channels and have cooperated with the underworld for some time), to pay state taxes, to send

their children to Czech schools, and to create a permanent home for their families in the Czech Republic. Many former Vietnamese street sellers are moving to permanent shops. The young Vietnamese are usually well adapted to the culture and society in the Czech Republic and don't feel too closely connected to the country of their parents' origin. The number of Vietnamese university students grew dramatically in the last three years.

The research proves that the traditional "village mentality" and feeling of "transitoriness" have substantially weakened in the second generation of Vietnamese residents. The second generation is interested in interacting with the Czech environment. It gives them a chance to eliminate the role of parallel power structures and crime networks in the Czech Republic's Vietnamese diaspora.

Literatura

Knihy a články

- Brouček, S. (2003a): *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. Praha: Etnologický ústav AV.
- Brouček, S. (2003b): *Český pohled na Vietnamce (Mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství)*. Praha, Etnologický ústav AV ČR.
- Bui, Pipo (2003): *Envisioning Vietnamese migrants in Germany: ethnic stigma, immigrant origin narratives and partial masking*. Berlin: Lit.
- Canter, D. V.–Alison, P. (2000): *The social psychology of crime: groups, teams and networks*. Aldershot: Ashgate.
- Cohen, R. (2001): *Global Diasporas. An introduction*. London: Routledge.
- Crime's Power: Anthropologists and the Ethnography of Crime* (2003). Parnell, Philip C.–Kane, Stephanie C. (eds.). New York: Palgrave Macmillan.
- Dang Nguyen Anh (2007): „Labour Export from Viet Nam“. Issues of Policy and Practice. Paper for presentation at the 8th International Conference of Asia Pacific Migration. Fuzhou, China.
- Dorais, L.-J. (2000): „Les Cambodgiens, Laotiens et Vietnamiens au Canada. Ottawa: Société historique du Canada“. *Edition Groupes ethniques du Canada*, 28: 1483–1512.
- Ferrell, J. (1999): „Cultural Criminology“. *Annual Reviews in Sociology*, 25: 395–418.
- Finckenauer, J. O.–Chin, Ko-Lin (2007): *Asian Transnational Organized Crime*. New York: Nova Science Publishers.
- Fritsche, K. (1991): *Vietnamesische Gastarbeiter in den europäischen RGW-Ländern*. Köln: Bundesinstitut für ostwissenschaftliche und internationale Studien.
- Gilles, C. (2004): *Cambodgiens, Laotiens, Vietnamiens de France: regard sur leur integration*. Paris–Budapest–Torino: Harmattan.
- Grzymala-Kazłowska, A. (2002): *The Formation of Ethnic Representation: The Vietnamese in Poland*. University of Warsaw, Sussex Centre for Migration Research.
- Halik, T.–Nowicka, E. (2002): *Wietnamczycy w Polsce: integracja czy izolacja?* Warszawa: Instytut Orientalistyczny, Wydział Neofilologii.
- Hayward, K.–Young, J. (2004): „Cultural Criminology: Some Notes on the Script“. *Theoretical Criminology* 8(3): 259–273.
- Hickey, G. C. (1964): *Village in Vietnam*. New Haven–London: Yale University Press.
- Kibria, Nazli (1993): *Family tightrope: the changing lives of Vietnamese Americans*. Princeton (New Jersey): Princeton University Press.
- Kocourek, J.–Pechová, E. (2006): *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Praha: H+H.
- Korys, I. (2003): *Migration Trends in selected EU Applicant Countries: Poland*. Warsaw: Central European Forum for Migration and Population Research.
- Kratochvíl, P. (2009): „Návrat k normativitě: národní zájem jako teoretické kategorie“. *Politologický časopis*, 1: 3–20.
- Leavitt, G. (1990): „Relativism and Cross-Cultural Criminology: A Critical Analysis“. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 27 (1): 5–29.

- Leontiyeva, Y. (2006): *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. Sociologické studie. Praha: Sociologický ústav AV.
- Macháček, Z.–Rumpl, T. (1997): „Zahraniční skupiny organizovaného zločinu a jejich aktivity na českém území“. In: Nožina, M.–Hlavatý, L. (eds.): *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*, s. 41–73. Praha: KLP.
- Mareš, M. (2003): *Pravicový extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Barrister/Principal.
- Materiály k problematice etnických skupin na území ČSSR. Zahraniční pracující* (1988). Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČAV.
- Mazirin, V. M.: „V'etnamci v Rossii: obraz zhizni, problemy, perspektivy“. In: *Indokitay: tendencii razvitiia*, s. 159–179. Moskva: IAAS, Moskovskij Gosudarstvennyj Univerzitet, b.d.
- Mezinárodní organizovaný zločin v ČR* (1997). Nožina, M.–Hlavatý, L. (eds.). Praha: KLP.
- Němec, M. (1995): *Organizovaný zločin*. Praha: Naše vojsko.
- Nožina, M. (2000a): „Vietnamese Organised Crime in the Czech Republic.“ *Perspectives*, 15 (4): 16–30.
- Nožina, M. (2000b): „Vietnamský organizovaný zločin.“ *Mezinárodní politika*, 1: 32–34.
- Nožina, M. (2002): „Vietnamese Organized Crime“. Liège: Observatoire géopolitique de la criminalité internationale, 3.
- Nožina, M. (2003a): „Crossroads of Crime: The Czech Republic Case“. In: Viano, E. C.–Maggallanes, J.–Bridel, J.: *Transnational Organized Crime: Myth, Power and Profit*, s. 147–156. Durham (North Carolina): Carolina Academic Press.
- Nožina, M. (2003b): *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis.
- Nožina, M. (2004a): „Organized Crime in the New EU States of East Central Europe“. In: Henderson, K. (ed.): *The Area of Freedom, Security and Justice in the Enlarged Europe*, s. 25–47. London: Palgrave Macmillan.
- Nožina, M. (2004b): „The Czech Republic: A Crossroads for Organised Crime“. In: Fijnaut, C.–Paoli, L. (eds.): *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*, s. 435–466. Dodrecht (Netherlands): Springer.
- OGD (1998): „Diaspora et réseaux vietnamiens de trafic de drogues en Europe“. Paris: Observatoire géopolitique des drogues.
- Okolski, M. (1999): *Migrant Trafficking in Poland*. Warsaw: Institute for Social Studies.
- Paoli, L.–Fijnaut, L. (2004): „Introduction to Part II: Sources and Literature.“ In: Cyrille Fijnaut–Paoli, Letizia (eds.): *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*, s. 239–262. Dodrecht: Springer.
- Pechová, E. (2008): *Migrace Vietnamců do ČR v kontextu obchodu s lidmi a vykořisťování*. Praha: La Strada ČR, o. p. s.
- Rutledge, P. J. (2000): *The Vietnamese Experience in America (Minorities in Modern America)*. Bloomington: Indiana University Press.
- Růžička, M. (2007): „Kriminalita z antropologické perspektivy: možnosti a limity sociologické inspirace.“ Přehledové studie 07/13. Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu (CAAT), Katedra antropologických a historických věd FF ZČU.

- The Vienna Action Plan on Organised Crime* (1999), EU Official Journal C 019, 23/01, s. 1–15.
- Thomas, M. (2005): „Vietnamese in Australia“. In: Ember, M.–Ember, C. R.–Skoggard, I. (eds.): *Encyclopedia of Diasporas. Immigrant and Refugee Cultures Around the World*, s. 1141–1149. Springer US, Part III.
- Vasiljev, I. (1989a): „Vietnamští dělníci mezi námi“. *Rudé právo*, 13. 7. 1989 a 11. 8. 1989.
- Vasiljev, I. (1989b): *Vietnamští pracující v Československu. Zahraniční pracující v ČSSR*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČAV.
- Wolf, B. (2007): *The Vietnamese Diaspora in Germany. Structure and Potentials for Cooperation with; a Focus on Berlin and Hesse*. Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit.
- Zahraniční pracující* (1988). Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČAV.
- Zhang, S.–Ko-lin Chin (2003): „The Declining Significance of Triad Societies in Transnational Illegal Activities“. *British Journal of Criminology*, 43/3: 463–482.

Nepublikované práce

- Brouček, S. (2002): „Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority“. Text vědeckého projektu RB1/1/01 zadaného Ministerstvem zahraničních věcí České republiky. Praha: MZV ČR, s. 11–12.
- Jirasová, M. (2000): *Vietnamci očima české společnosti*. Praha: Univerzita Karlova.
- Kocourek, J. (2001): *Historie příchodu a působení příslušníků vietnamské národnosti na území ČSR (resp. ČSSR) v letech 1950 až 1975*. Praha: Univerzita Karlova.
- Krebs, M.–Pechová, E. (2009): Zpráva z projektu: vietnamští dělníci a dělnice v českých továrnách. Praha: La Strada ČR, o. p. s.
- Martínková, Š. (2003): *Vietnamská menšina v Praze*. Praha: Univerzita Karlova.
- Martínková, Š. (2007): *Vietnamské etnikum, jeho sociabilita a sociální sítě v prostředí Prahy*. Praha.
- Nelegální ekonomické aktivity migrantů* (2008). Drbohlav, Dušan (ed.). Praha: Karolinum.
- Ngo Van Le (1989): *Vietnamští pracující v Československu*. Praha: Univerzita Karlova.
- Poulik, M. (2006): *Národnostní menšiny – aneb proč se nemluví o Vietnamcích*. Brno: Masarykova univerzita.
- Soukeníková, R. (2004): *Vietnamské etnikum v České republice*. Brno: Masarykova univerzita.
- Štěpánková, K. (2006): *Etnická ekonomika: případová studie vietnamské ekonomické enklávy Sapa v Praze-Libuši*. Praha: Univerzita Karlova.
- Trung Ta Minh (2002): *Podnikání a život Vietnamců v Chebu*. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- Vězeňská služba Ministerstva spravedlnosti ČR: *Interní statistika* (nepublikováno), 15. 11. 2008.

Internetové zdroje

- CSU (2006): *Cizinci v ČR*. Český statistický úřad, 31. 12. 2006, www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/engkapitola/ciz_pocet_cizincu.
- CSU (2008): www.czso.cz/.

- „Česká ambasáda v Hanoji přestane vydávat víza do ČR“. ČT 24, 16. 11. 2008, www.ct24.cz/domaci/36033-ceska-ambasada-v-hanoji-prestane-vydavat-viza-do-cr/.
- Droščiková, K. (2006): *Vliv postojů české společnosti na životní situaci Vietnamců žijících v ČR*. Bakalářská práce. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, is.muni.cz/th/73883/fss_b/Bakalarska_prace_SPSP.doc?lang=en
- European Union Organised Crime Situation Reports/European Union Organised Crime Reports, www.europol.europa.eu/index.asp?page=publications&language=.
- Euroskop.cz (2007): *The Czech Republic Joins the Schengen Area*, www.euroskop.cz/58021/clanek/the-czech-republic-joins-the-schengen-area-/.
- Hammer, M. (2007): *Problematika drogové kriminality páchané menšinovými etniky na území ČR*. Bakalářská práce. Fakulta sportovních studií Masarykovy univerzity v Brně, is.muni.cz/th/160542/fsp_b/uvod_bakal.pdf?lang=en.
- „Jak opravdu žijí Vietnamci v ČR“, tranthu.blog.idnes.cz/c/44919/Jak-opravdu-ziji-Vietnamci-v-CR-cast-2.html.
- „Klausovi se nelíbí zásah ve vietnamské tržnici ani blokování vietnamských víz“. *iHned.cz*, 1. 12. 2008, domaci.ihned.cz/c1-31027220-klausovi-se-nelibi-zasah-ve-vietnamske-trznici-ani-blokovani-vietnamskych-viz.
- Nožina, M. (2002): *Vietnamese Organized Crime*. Liège: Observatoire géopolitique de la criminalité internationale, 3, www.ogci.org.
- „Obvinění z úplatkářství na české ambasádě v Hanoji přibývá“. Podle deníku *Právo* server *Bez korupce*, www.bezkorupce.cz/aktuality/obvineni-z-uplatkarstvi-na-ceske-ambasade-v-hanoji-pribyva/.
- „Proč sem stále jezdí Vietnamci. Kdo na kom vydělává?“, tranthu.blog.idnes.cz/c/29348/19782008-Proc-sem-stale-jezdi-Vietnamci-Kdo-na-kom-vydelava.html.
- Server ČT 24, 16. 11. 2008, www.ct24.cz/domaci/36033-ceska-ambasada-v-hanoji-prestane-vydavat-viza-do-cr/.
- „Topolánek v Hanoji řeší víza pro Vietnamce, kteří chtějí do ČR“. *Novinky.cz*, www.novinky.cz/clanek/135898-topolank-v-hanoji-resi-viza-pro-vietnamce-kteri-chteji-do-cr.html.
- Wikipedia (2007): *Overseas Vietnamese*, en.wikipedia.org/wiki/Overseas_Vietnamese#_note_oconnor.

Novinové články, agenturní zprávy

- „Česko zpřísní některá dlouhodobá víza Vietnamců“. Česká tisková kancelář, 19. 11. 2008. *Lidové noviny*, 5. 12. 2008.
- Newsweek*, 5. 7. 2000.
- Pechová, E. (2008): „Potkali se u Kolína: Reportáž o vietnamských dělnících v Čechách“. *A2*, 25. 11. 2008.
- Rychetský, J. (2007): „Česká ambasáda v Hanoji čelí obviněním z korupce“. *Právo*, 20. 9. 2007.

O autorech

PhDr. *Miroslav Nožina*, Ph.D. (1962), je vědeckým pracovníkem Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. Specializuje se na problematiku mezinárodní kriminality a problematiku jihovýchodní Asie. Je autorem odborných monografií *Svět drog v Čechách* (KLP, Praha 1997), *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice* (Themis, Praha 2003), *Mandragora, Morfin, Kokain. Drogový problém v českých zemích v dobách habsburské monarchie a v předválečném Československu* (s M. Vaněčkem; KLP, Praha 2009).

Pplk. *Filip Kraus* (1973) je policejním expertem specializovaným na organizovaný zločin z jihovýchodní Asie. V letech 2001–2003 působil jako příslušník Odboru pro boj s organizovaným zločinem, zaměřený na asijskou kriminalitu. V letech 2003–2008 byl příslušníkem Odboru kriminálních struktur, oddělení asijských struktur, speciálního Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Policie České republiky. V současné době se věnuje studiu mezinárodních vztahů.